

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دعای مطالعه

«اللَّهُمَّ أَخْرِجْنِي مِنْ ظُلُمَاتِ الْوَهْمِ وَ أَكْرِمْنِي بِنُورِ الْفَهْمِ اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَ انْشُرْ عَلَيْنَا خَزَائِنَ عُلُومِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ»^۱

خدایا، مرا از تاریکی های وهم خارج کن و به نور فهم گرامی ام بدار. خدایا، درهای رحمتت را به روی ما بگشا و خزانه های علومت را برایمان باز کن، به مهربانی ات، ای مهربان ترین مهربانان!

۱. عباس قمی، مغایح الجنان، دعای مطالعه.

تقديم به ارواح قدسي ائمه معصومين عليهم السلام، به ویژه مولا و مقتدای زمان، حضرت
بقية الله الاعظم وَجَّهَ اللَّهُ تَعَالَى؛ شهدای انقلاب اسلامی و دفاع مقدس؛ مدافعان مظلوم حرم اهل بیت و
زائران آستان ملکوتی امام علی بن موسی الرضا عليه السلام!

احكام وضو

ويژه استادان و مبلغان
ويرايش اول

سرشناسه	عربی، کاظم، ۱۳۶۱-، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	احکام وضو ویژه استادان و معلمان / گردآورنده کاظم عربی؛ تهیه و تدوین مدیریت پژوهش و برنامه ریزی آستان قدس رضوی؛ تنظیم و تولید اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی؛ ویراستار زبانی و صوری سمیرا علمدارعلی اکبری؛ ارزیاب علمی جواد محدثی؛ ارزیابان محتوایی رضا ملوندی... (و دیگران).
مشخصات نشر	مشهد: آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات، زائر رضوی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۱۸۰ ص. ۱۴/۵ x ۲۱/۵ س.م.
فروست	رهیافت: ۳۷.
شابک	۵-۶۸۵۲۷۱-۶۲۲-۹۷۸-۱۵۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی: فیبا	
یادداشت	ارزیابان محتوایی رضا ملوندی، مهدی نخعی، حسین شریعتی، مجید داورزنی.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۷۸-۱۸۰.
موضوع	وضو
موضوع	Ablutions (Islamic law)
موضوع	فتوهای شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	۲۰th century -- Fatwas, Shiites
موضوع	فقه جعفری -- رساله علمیه
موضوع	Islamic law, Ja'fari -- Handbooks, manuals, etc*
شناسه افزوده	علمدار علی اکبری، سمیرا، ۱۳۶۵-، ویراستار
شناسه افزوده	محدثی، جواد، ۱۳۳۱-
شناسه افزوده	Mohadesi, Javad
شناسه افزوده	ملوندی، رضا، ۱۳۵۹-
شناسه افزوده	آستان قدس رضوی، مدیریت پژوهش و برنامه ریزی
شناسه افزوده	آستان قدس رضوی، اداره تولیدات فرهنگی
شناسه افزوده	آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات، انتشارات زائر رضوی
رده بندی کنگره	BP۱۸۵/۵
رده بندی دیویی	۲۹۷/۳۵۲
شماره کتابشناسی ملی	۲۲۷۲۹۱۸

عنوان: ره یافت ۳۷، احکام وضو

گردآورنده: کاظم عربی

تهیه و تدوین: مدیریت پژوهش و برنامه ریزی آستان قدس رضوی

تنظیم و تولید: اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی

ویراستار زبانی و صوری: سمیرا علمدار علی اکبری

ارزیاب علمی: حجت الاسلام والمسلمین جواد محدثی

ارزیابان محتوایی: حجت الاسلام والمسلمین رضا ملوندی، مهدی نخعی، حسین شریعتی،

مجید داورزنی

صفحه آرا: محمود کریم پور

ناشر: زائر رضوی

چاپخانه: مؤسسه فرهنگی قدس

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰

شمارگان: ۲۰۰۰

شابک: ۵-۶۸۵۲۷۱-۶۲۲-۹۷۸

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

نشانی: مشهد، حرم مطهر، صحن پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، باب الهادی علیه السلام، اداره برنامه ریزی.

صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵

سامانه پیامکی دریافت پیشنهادها و انتقادات: ۳۰۰۰۸۰۲۲۲۲

حق چاپ محفوظ است.

فہرست

پیشگفتار	۱۷
درآمد	۱۹
فواید وضو	۲۱
اقسام و غایات وضو	۲۳
مواردی کہ وضو واجب است	۲۴
سجدہ سہو	۲۵
نماز مستحبی	۲۵
طواف	۲۵
مس قرآن	۲۶
کسی کہ باید بدن را بہ خط قرآن بزند	۲۶
مس خط کوفی و غیرکوفی	۲۷
مس قرآن بہ خط بریل	۲۷
مس قرآن با موی بدن	۲۷
مس آیات قرآن در غیرقرآن	۲۸
مس نصف کلمہ قرآنی کہ از قرآن جدا شدہ است	۲۸
مس کلمات مشترک	۲۹
شک در قصد کاتب	۲۹
مس اثر قرآن	۳۰
مس اثر پیدا شدہ قرآن از پشت کاغذ	۳۰
مس قرآن از روی مانع یا تصویر در آینہ	۳۱
نوشتن قرآن با انگشت	۳۱
مس قسمت های خالی حروف	۳۱
مس ترجمہ قرآن	۳۲
مس غیر خطوط قرآن	۳۲
مس علائم وقف قرآن	۳۲
مس حروف و حرکات قرآن	۳۳
تطہیر قرآن نجس	۳۳

- ۳۴..... مس آیات قرآن با دست نجس خشک، در صورت وضوداشتن
- ۳۴..... خوردن غذایی که قرآن بر آن نوشته شده است
- ۳۵..... کسی که اسمای متبرکه یا کلمات قرآن را تایپ می کند
- ۳۵..... مس قرآن توسط بچه
- ۳۵..... گذاشتن قرآن در اختیار کودکان
- ۳۶..... مس اسم جلاله (اسمای خداوند متعال)**
- ۳۷..... مس اسم جلاله که به صورت نقطه نوشته می شود
- ۳۷..... مس کلمه «عبدالله» و مانند آن
- ۳۸..... مس ضمیر «باسمه تعالی»
- ۳۸..... مس آرم جمهوری اسلامی
- ۳۹..... مس اسمای انبیا و ائمه معصومین (علیهم السلام)**
- ۳۹..... مس القاب ائمه اطهار (علیهم السلام)
- ۴۰..... مس نام افراد هم نام اهل بیت (علیهم السلام)
- ۴۰..... نوشتن اسمای مقدسه بر بدن (خال کوبی اسمای متبرکه)**
- ۴۱..... خال کوبی در ظاهر بدن
- ۴۱..... نوشتن قرآن بر بدن شخص دیگر
- ۴۲..... نذر وضو**
- ۴۲..... شخصی که نذر کرده است برای هر نماز وضو بگیرد
- ۴۳..... مواقعی که وضو مستحب شمرده شده است**
- ۴۳..... استحباب اصل وضو
- ۴۳..... انجام دادن هر کاری با وضوی مستحبی
- ۴۴..... اقسام وضوی مستحبی**
- ۴۴..... الف. وضو در حال حدث اصغر
- ۴۷..... ب. وضوی تجدیدی
- ۴۷..... غسل تجدیدی
- ۴۷..... بطلان یکی از دو وضوی تجدیدی و غیرتجدیدی
- ۴۸..... ج. وضو در حال حدث اکبر
- ۴۸..... د. مواقعی که وضو رجاء و به امید ثواب انجام می شود

- کفایت یک وضو از چند وجوب و استحباب وضو ۴۹
- وضویی که قبل از اذان گرفته شده است ۵۰
- وضویی که در بین انجام اعمال وضو، وقت داخل شده است ۵۱
- وضوگرفتن با احتمال محدث بودن ۵۱
- واجبات وضو ۵۱
- شستن صورت ۵۲**
- محدوده صورت ۵۲
- کیفیت شستن صورت ۵۲
- شستن دو طرف پیشانی ۵۳
- شستن درون بینی، قسمت داخلی لب و چشم ۵۳
- شستن سوراخ روی بینی ۵۴
- موی پیشانی ۵۴
- موی روی صورت ۵۴
- معلوم بودن پوست صورت از لای موها ۵۵
- شک در معلوم بودن پوست صورت ۵۶
- ریش بلند ۵۶
- زنی که ریش دارد ۵۷
- محل ریختن آب بر روی صورت و دست ها ۵۷
- معنی شستن از بالا به پایین (من الاعلی الی الاسفل) ۵۸
- شُسته نشدن مقداری از عضو در وضو ۵۸
- حکم تعدد شستن ۵۹
- ملاک تعدد شستن ۵۹
- مسح به جای شستن ۶۰
- شستن دست ها ۶۱**
- محدوده دست ۶۱
- کیفیت شستن دست ها ۶۲
- شستن تا مچ (وضوی مچی) ۶۲
- شستن موی دست ۶۲

- دست غیرمتعارف ۶۲
- زوائد دست ۶۳
- کسی که دستش از بالای آرنج قطع شده است ۶۳
- کسی که دستش از پایین تر از آرنج قطع شده است ۶۴
- داشتن دست اضافی بعد از آرنج ۶۴
- شستن عضو نیمه متصل ۶۵
- شستن شکاف‌های اعضای وضو ۶۶
- آبله در اعضای وضو ۶۷
- مسح سر ۶۸**
- واجبات مسح ۶۸
- محل مسح سر ۶۸
- مسح سر بر پوست یا بر موی سر ۶۹
- مسح از روی پارچه نازک ۷۰
- مسح سر از بالا به پایین ۷۰
- مسح سر با دست راست ۷۰
- مسح با باطن دست ۷۱
- مسح با دیگر قسمت‌های دست ۷۱
- مسح پا ۷۲**
- مقدار واجب مسح ۷۲
- مسح انگشت کوچک پا ۷۳
- محل شروع مسح پا ۷۳
- منظور از نوک انگشت ۷۴
- کیفیت مسح پا از انگشتان غیر شست ۷۵
- کشیدن مسح پا در دو مرحله ۷۵
- ترتیب در مسح پا ۷۵
- رعایت نکردن ترتیب در مسح پا ۷۶
- کیفیت مسح پا ۷۶
- مسح پا با دست مخالف ۷۶

۷۷	مسح بر روی موهای پا.....
۷۷	مسح پایی که قطع شده است
۷۸	خشک شدن رطوبت دست
۷۹	رطوبت گرفتن از محاسن بلند
۸۰	دست کشیدن به اعضای وضو قبل از مسح
۸۱	دست کشیدن بر اعضا از روی عادت
۸۱	رطوبت (خیس بودن) محل مسح
۸۱	رطوبت زیاد در ماسح
۸۲	کشیدن ماسح بر ممسوح
۸۳	ممکن نبودن حفظ رطوبت ماسح
۸۳	موارد جواز مسح بر حائل
۸۵	مسح بر حائل نجس
۸۵	مسح بر مانع به دلیل عذر
۸۵	مباحث مربوط به تقیه در وضو
۸۵	ممکن بودن وضو در حالت تقیه و غیرتقیه
۸۶	وضوی قبل از وقت به علتی غیر تقیه
۸۶	باطل کردن وضو و مجبور شدن به تقیه کردن
۸۷	گرفتن وضو و عمل کردن برخلاف تقیه
۸۷	تقیه بین مسح بر کفش و شستن پا
۸۷	حکم وضو بعد از رفع تقیه
۸۸	مراتب مسح در حالت تقیه
۸۹	رعایت تقیه در وضوی مستحبی
۸۹	کشف خلاف تقیه

۸۹..... وضوی ارتماسی

۸۹..... کیفیت وضوی ارتماسی

۹۰..... شیوه‌های مختلف وضوی ارتماسی برای شستن دست و صورت

۹۰..... مسح با دستی که به صورت ارتماسی وضو داده شده است

۹۱..... وضوی ارتماسی و غیر ارتماسی یک عضو

۹۲.....	حکم رعایت «الاعلی فالاعلی» در وضوی ارتماسی
۹۲.....	مستحبات وضو
۹۴.....	مقدار آب وضو
۹۴.....	اسباغ وضو
۹۵.....	مکروهات وضو
۹۶.....	وضو در دستشویی‌ها
۹۷.....	اسراف در آب وضو
۹۷.....	شرایط وضو
۹۸.....	آب وضو مطلق باشد
۹۸.....	مضاف شدن آب بعد از ریختن بر اعضا
۹۸.....	کسی که فقط آب مضاف در اختیار دارد
۹۹.....	آب وضو پاک باشد
۹۹.....	اعضای وضو پاک باشد
۹۹.....	تطهیر اعضای وضو قبل از وضودادن عضو
۱۰۰.....	هم‌زمان بودن تطهیر و وضو
۱۰۰.....	نجس شدن اعضا بعد یا حین وضو
۱۰۰.....	نجس بودن اعضای غیر وضو
۱۰۱.....	کسی که خون جراحت او قطع نمی‌شود
۱۰۱.....	علم به نجس بودن آب بعد از وضو
۱۰۲.....	شک در تطهیر اعضای وضو
۱۰۳.....	شک در وضو با آب پاک یا نجس
۱۰۳.....	آب و ظرف و مکان وضو غصبی نباشد
۱۰۳.....	وضو با آب غصبی از روی عمد
۱۰۳.....	وضو با آب غصبی از روی فراموشی
۱۰۴.....	وضو با آب غصبی از روی جهل
۱۰۵.....	وضو از حوضی که آب غصبی و غیرغصبی دارد
۱۰۶.....	توجه به غصب در اثنای وضو
۱۰۶.....	حکم تربودن اعضا با آب غصبی

- ۱۰۷..... نارضایتی مالک در زمان مسح
- ۱۰۷..... وضو با ظرف غصبی
- ۱۰۸..... وضو در مکان غصبی
- ۱۰۹..... وضو در فضای غصبی
- ۱۰۹..... وضو در مکانی که قسمتی از آن غصبی است
- ۱۱۰..... غصبی بودن محل ریزش آب وضو
- ۱۱۰..... وضویی که سبب حرکت شیء غصبی شود
- ۱۱۱..... شک در رضایت مالک آب یا مکان
- ۱۱۱..... وضو از نهرها و قنات
- ۱۱۲..... وضو گرفتن از نهر یا نهی مالکان
- ۱۱۳..... وضو گرفتن از نهرهای بزرگ که غصب شده است
- ۱۱۳..... وضو گرفتن در اراضی بزرگ
- ۱۱۵..... وضو در مساجد، مدارس و مانند آن
- ۱۱۶..... وضو در مسجدی که وقف بر نمازگزاران شده است
- ۱۱۷..... وضو گرفتن با فرض غفلت یا اعتقاد به صحت از مسجد وقفی
- ۱۱۸..... وضو از جویی که بدون اذن مالک جدا شده است
- ۱۱۸..... حکم وضو و غسل با آب پمپ
- ۱۱۹..... طلا و نقره بودن ظرف وضو**
- ۱۲۱..... وضو گرفتن از ظرف طلا و نقره در حال غفلت یا جهل
- ۱۲۱..... وضو در ظرف مشکوک به طلا و نقره
- ۱۲۲..... کشف خلاف درباره ظرف وضو بعد از وضو
- ۱۲۲..... آب وضوی غساله حدث و خبث نباشد**
- ۱۲۲..... وضو با آب استعمال شده در رفع حدث یا خبث
- ۱۲۳..... آب مستعمل در غسل مستحبی
- ۱۲۳..... وضو با جهل به مستعمل بودن در حدث یا خبث
- ۱۲۳..... مانعی از استعمال آب نباشد**
- ۱۲۳..... حکم وضو با وجود عذر
- ۱۲۴..... وضو گرفتن با وجود عذر

ایجاد عمدی ضرر و گرفتن وضو.....	۱۲۵
وقت برای وضوگرفتن باشد.....	۱۲۶
وضوگرفتن در حال ضیق وقت.....	۱۲۶
وضوگرفتن در جایی که وظیفه تیمم بوده است.....	۱۲۶
مباشرت در وضوگرفتن.....	۱۲۷
مباشرت در مقدمات وضو.....	۱۲۷
ریختن آب بر صورت و دست‌ها برای وضو.....	۱۲۸
وضو از ناودان و مانند آن.....	۱۲۸
نایب گرفتن.....	۱۲۹
توانایی نداشتن برای مسح پا.....	۱۳۰
ترتیب.....	۱۳۱
رعایت نکردن ترتیب.....	۱۳۱
موالات.....	۱۳۲
تعریف موالات.....	۱۳۲
خشک شدن بعضی از اعضا.....	۱۳۳
خشک شدن به علت دیگر (غیر از فاصله انداختن).....	۱۳۴
بقای مقدار رطوبت.....	۱۳۴
راه رفتن بین وضو.....	۱۳۴
ترک موالات به علت فراموشی.....	۱۳۵
ادامه وضو با به هم خوردن موالات.....	۱۳۵
ادامه دادن وضو در صورت انصراف از وضو.....	۱۳۵
رها کردن وضو و گرفتن وضوی جدید.....	۱۳۶
نیت.....	۱۳۶
تحقق نیت.....	۱۳۶
استمرار نیت.....	۱۳۷
تردید یا قطع نیت در اثنای وضو.....	۱۳۷
اخلاص در نیت.....	۱۳۷
ریا در وضو.....	۱۳۷

۱۳۹	شک در ریا در حین عمل
۱۴۰	عجب بعد از وضو
۱۴۰	عجب مقارن وضو
۱۴۰	ریا بعد از وضو
۱۴۱	سمعه در وضو
۱۴۱	اضافه کردن ضمیمه به نیت غیر از ریا و سمعه و عجب
۱۴۲	ضمیمه مباح
۱۴۳	وضو همراه با گناه
۱۴۳	ارتداد بعد از وضو
۱۴۴	وضو در زمانی که متعلق غیر است
۱۴۴	مانع
۱۴۴	حکم وضو با موهای کاشته شده
۱۴۶	سفیدی گچ
۱۴۶	جوهر خودکار
۱۴۶	خار در اعضای وضو
۱۴۷	چرک زیر ناخن
۱۴۷	صله روی زخم
۱۴۸	چرک روی پوست
۱۴۸	یقین یا شک در مانع
۱۴۸	شک در مانع بعد از وضو
۱۴۹	شک در برطرف کردن مانع بعد از وضو
۱۴۹	شک در رسیدن آب به زیر مانع
۱۵۰	شک در وجود مانع بعد وضو
۱۵۱	شک در زمان مانع
۱۵۱	شک در وضو بعد از نماز
۱۵۱	شک در وضو هنگام نماز
۱۵۲	تبدیل شدن یقین به شک
۱۵۲	شکیات

۱۵۲	شک در حدوث حدث (شک در بطلان وضو)
۱۵۳	شک در وضوی بعد از حدث
۱۵۳	یقین به وضو و حدث و جهل به تقدم و تأخر
۱۵۵	یقین به وضو و حدث و علم به تاریخ وضو
۱۵۵	کسی که وظیفه اش به سبب شک کردن، وضو گرفتن بوده؛ ولی فراموش می کند
۱۵۵	نمازی که شک دارد با وضو خوانده یا خیر
۱۵۶	شک در صحت وضو
۱۵۸	علم به مسح بر حائل و شک در داشتن مجوز
۱۵۸	شک در اتمام وضو
۱۵۹	وضوی و سواسی
۱۵۹	کیفیت وضوی و سواسی
۱۶۰	مبطلات وضو
۱۶۰	بول و غائط
۱۶۰	خروج بول و غائط از غیر مجری
۱۶۱	خروج غیر مدفوع از مخرج غائط
۱۶۱	خروج خون از مخرج بول و غائط
۱۶۱	خروج عفونت
۱۶۲	خروج آب تنقیه
۱۶۲	شک در خروج بول
۱۶۲	خروج مذی، وذی و ودی
۱۶۳	باد معده
۱۶۳	خروج باد از قبل زن
۱۶۴	خواب
۱۶۴	اسباب وجوب غسل
۱۶۴	مس میت
۱۶۴	استحاضه بانوان
۱۶۵	شک در باطل شدن وضو
۱۶۵	احکام مسلوس و مبطلون

تعریف مسلوس و مبطلون	۱۶۵
خواندن نماز اول وقت	۱۶۵
وظیفه مسلوس	۱۶۷
وظیفه مبطلون	۱۶۸
فردی که بول یا غائط به طور مستمر از او خارج می شود	۱۶۹
وجوب فوری نماز بعد از وضو	۱۷۰
خواندن نماز نافله	۱۷۱
کسی که باد معده از او خارج می شود	۱۷۱
جلوگیری از سرایت نجاست	۱۷۲
تطهیر کیسه	۱۷۲
تطهیر مخرج بول و غائط	۱۷۲
مداوای مسلوس و مبطلون	۱۷۳
اعاده و قضای نماز در صورت خوب شدن	۱۷۴
مس قرآن	۱۷۴
وظیفه مسلوس درباره سجده و تشهد فراموش شده و نماز احتیاط ..	۱۷۵
کسی که نذر کرده دائم الوضو باشد و مسلوس شده است	۱۷۵
وظیفه مسلوس و مبطلون در بحث حج	۱۷۶
کتابنامه	۱۷۸

پیشگفتار

عبدالسلام از امام رضا علیه السلام شنید که فرمودند: «رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَخِيَا أَمَرْنَا». خداوند رحمت کند کسی را که امر ما را زنده می‌کند. عرض کرد: «چگونه امر شما را زنده می‌کند؟» علی بن موسی الرضا علیه السلام در پاسخ فرمودند: «يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»^۱ (علوم ما را فرامی‌گیرد و آن را به مردم تعلیم می‌دهد...؛ چون اگر مردم از زیبایی‌های کلام ما آگاهی می‌یافتند، از ما پیروی می‌کردند.)

«معاونت تبلیغات آستان قدس رضوی» مفتخر است در راستای رسالت خود، مبنی بر اشاعه فرهنگ تشیع و پاسخ‌گویی به سؤالات شرعی مردم در این حوزه گسترده از دین، محتوای پیش رو را به استادان فرهیخته تقدیم کند. در این نوشتار تلاش شده است علاوه بر ارائه اطلاعات و محتوایی غنی، پاسخی مناسب با محتوایی یکسان در اختیار استادان قرار داده شود تا از تشویش خاطر مراجعان به سبب دریافت جواب‌های متفاوت جلوگیری شود.

اهداف اصلی تهیه و تنظیم این قبیل نوشتارها عبارت‌اند از: تلخیص کتاب‌های تخصصی موجود در این حوزه، جمع‌بندی جواب‌ها و بی‌نیاز کردن استادان از رجوع به منابع پُرشمار در هنگام پاسخ‌گویی. برای رسیدن به این هدف مهم، کارگروهی از استادان و کارشناسان فرهیخته این معاونت، هر موضوع پیشنهادی را موشکافانه بررسی می‌کنند و محصول تلاش خویش را به داوری هیئت علمی می‌گذارند.

مجموعه کتاب‌های رهیافت در چهار موضوع کلی تدوین می‌شود: رهیافت احکام، رهیافت اعتقادی، رهیافت تربیتی و رهیافت ترکیبی که مرکب از هر سه موضوع قبل است. بی‌شک بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران قدر، خدمتگزارانتان را در بهبود کیفی این مجموعه

۱. محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۳۰۷، حدیث ۶۹.

یاری خواهد کرد.

به شکرانه توفیق خدمتی که حضرتش در بارگاه ملکوتی و سراسر نور امام رضا علیه السلام ارزانی مان فرموده است، جبهه خضوع به درگاه قدسی احدیت می‌ساییم. امید است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از آن امام همام، به مصداق روایت نورانی آغازین، جرعه‌ای از علم حقیقی بنوشیم و به تشنگان راستین آن نیز بنوشانیم.

معاونت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی

درآمد

مجموعهٔ پیش رو با عنوان احکام وضو، در قالب رهیافت احکام تقدیم می‌شود. مستنداتی که در این کتاب از آن‌ها استفاده شده و استادان را از مراجعه به آن‌ها بی‌نیاز کرده است، عبارت‌اند از: العروة الوثقی، تحریر الوسیلة، منهاج الصالحین، توضیح المسائل و استفتائات مراجع عظام تقلید حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیت‌الله صافی، آیت‌الله مکارم، آیت‌الله سیستانی، آیت‌الله وحید، آیت‌الله نوری همدانی و آیت‌الله شبیری زنجانی. تمامی استفتائات از کتاب‌ها یا سایت‌های معتبر مراجع عظام استخراج شده است. در صورت نیاز به استفتای جدید نیز، هیئت علمی این استفتا را انجام داده است.

شایان ذکر است در بخش‌هایی از رهیافت که نام مراجع عظام تقلید ذکر شده، منظور همین هشت مرجع ذکر شده است.

حجت‌الاسلام کاظم عربی، استاد و عضو گروه علمی احکام ادارهٔ پاسخ‌گویی به سؤالات دینی، این کتاب را تدوین کرده است و حجج‌الاسلام حسین شریعتی، رضا ملوندی، مهدی نخعی و مجید داورزنی ارزیابی و ویرایش نهایی این اثر را انجام داده‌اند. سپاسگزار تلاش این عزیزان و اعضای هیئت اندیشه‌ورز نشر احکام، حجج اسلام سیدمحمد ضیائی و محمدهادی رنجبر هستیم که ما را در جمع‌آوری این اثر یاری کردند و امیدواریم خداوند در سایهٔ لطف خویش، توفیق خدمت بیشتر را به ایشان عنایت فرماید.

هیئت اندیشه‌ورز نشر احکام

معاونت تبلیغات اسلامی آستان قدس رضوی

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ وَ لَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ
قال الله تبارك و تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَ أَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَ امْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَ أَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ...﴾^۱

فواید وضو

چه فوایدی برای وضو ذکر شده است؟

برای با وضو بودن فواید بسیاری بیان شده است که به بعضی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

۱. افزایش طول عمر

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «يَا أَنَسُ أَكْثَرُ مِنَ الظُّهُورِ يَزِدُّ [يَزِيدُ] اللَّهُ فِي عُمْرِكَ وَ إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ عَلَى طَهَارَةٍ فَافْعَلْ فَإِنَّكَ تَكُونُ إِذَا مِتَّ عَلَى الطَّهَارَةِ شَهِيداً.»^۲ (ای انس، سعی کن طاهر و با وضو باشی که خداوند بر طول عمرت می‌افزاید و اگر توانستی شب و روز با وضو باشی، این کار را انجام بده؛ چون اگر در حال وضو از دنیا بروی، پاداش و ثواب شهید را خواهی داشت.)

۲. برآورده شدن حاجت

امام صادق علیه السلام فرمودند: «إِنِّي لَأَعْجَبُ مِمَّنْ يَأْخُذُ فِي حَاجَةٍ وَ هُوَ عَلَى وُضُوءٍ كَيْفَ لَا تُقْضَى حَاجَتُهُ.»^۳ (من تعجب می‌کنم از کسی که دنبال حاجت و کاری است و درحالی که با وضو است، حاجتش برآورده نشود.)
۳. ثواب شهید

۱. مائده، ۶.

۲. محمد بن محمد بن نعمان عکبری بغدادی (شیخ مفید)، الامالی، المجلس السابع، ص ۶۰، حدیث ۵؛ محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۳۸۳، حدیث ۳.

۳. محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، کتاب من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۲۶۶، حدیث ۸۲۰؛ محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۳۷۵، حدیث ۲.

رسول الله ﷺ فرمودند: «مَنْ نَامَ عَلَى الْوُضُوءِ إِنَّ أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فِي لَيْلِهِ فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ شَهِيدٌ»^۱ (کسی که با وضو بخوابد، اگر در شب مرگ به سراغش آمد، این شخص نزد خدا شهید است.)

۴. ثواب شب زنده داری و احیای شب

رسول الله ﷺ فرمودند: «مَنْ بَاتَ عَلَى ظَهْرٍ فَكَأَنَّمَا أَحْيَا اللَّيْلَ»^۲ (کسی که با وضو شب را به صبح برساند، گویا مانند کسی است که شب را احیا داشته است.)

۵. مانند کسی است که در مسجد است

رسول الله ﷺ می فرمایند: «مَنْ نَامَ مُتَوَضِّئًا كَانَ فِرَاشُهُ لَهُ مَسْجِدًا وَنَوْمُهُ لَهُ صَلَاةٌ حَتَّى يُصْبِحَ وَمَنْ نَامَ عَلَى غَيْرِ وَضُوءٍ كَانَ فِرَاشُهُ لَهُ قَبْرًا وَكَانَ كَالْجِيفَةِ حَتَّى يُصْبِحَ»^۳ (کسی که با وضو بخوابد، بستر او برایش مسجد می شود و خوابش [ثواب کسی را دارد که] به نماز مشغول است تا اینکه شب را به صبح رساند و اگر کسی بدون وضو بخوابد، بسترش برای او قبر خواهد بود و مانند مرداری می ماند تا صبح شود.)

۶. فرونشاندن غضب

رسول الله ﷺ فرمودند: «إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَوَضَّأْ»^۴ (زمانی که یکی از شما خشمگین شد، وضو بگیرد.)

۷. نور است

«الْوُضُوءُ عَلَى الْوُضُوءِ نُورٌ عَلَى نُورٍ»^۵ (کسی که وضو دارد، اگر مجدداً وضو بگیرد، نور روی نور قرار داده است.)

۱. قطب الدین راوندی، الدعوات، ص ۲۱۴، حدیث ۵۷۷؛ میرزا حسین نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۲۹۶، حدیث ۶۶۰.

۲. محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۳۷۹، حدیث ۳.

۳. میرزا حسین نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۲۹۷، حدیث ۶۶۴.

۴. محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۳۱۲، حدیث ۲۹.

۵. محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۳۷۷، حدیث ۸.

۸. آثار بهداشتی وضو

امام رضا علیه السلام فرمودند: «فَإِنْ قَالَ قَائِلٌ فَلِمَ أُمِرُوا بِالْوُضُوءِ وَبُدِيَ بِهِ قِيلَ لَهُ لِأَنَّ يَكُونَ الْعَبْدُ طَاهِرًا إِذَا قَامَ بَيْنَ يَدَيِ الْجَبَّارِ وَ عِنْدَ مُنَاجَاتِهِ إِيَّاهُ مُطِيعًا لَهُ فِيمَا أَمَرَهُ نَقِيًّا مِنَ الْأَدْنَسِ وَ التَّجَاسَةِ مَعَ مَا فِيهِ مِنْ ذَهَابِ الْكَسَلِ وَ طَرْدِ الثُّعَاسِ وَ تَرْكِ كِيَةِ الْفُؤَادِ لِلْقِيَامِ بَيْنَ يَدَيِ الْجَبَّارِ.»^۱ (خداوند سبحان امر به وضو کرده تا وقتی انسان در پیشگاه خداوند برای مناجات قرار می‌گیرد، طاهر و پاکیزه شود و مطیع دستورات او باشد و همچنین به وسیله وضو، انسان از پلیدی‌ها و نجاسات پاک می‌شود و نیز به سبب وضو، سستی و چرت از بین می‌رود و قلب برای نماز و حضور نزد حق تعالی پاک خواهد شد.)

اقسام و غایات وضو

غایات وضو (کارهایی که باید برای آن وضو گرفت) و جایگاه آن در اعمال عبادی و غیرعبادی کدام است؟^۲
وضو گرفتن به لحاظ غایات (اهداف) آن، حالات مختلفی دارد که به آن اشاره می‌شود:

۱. شرط صحت عمل است؛ یعنی اگر عمل بدون وضو انجام شود، صحیح نیست؛ مانند نمازهای واجب و مستحب (به جز نماز میت).
۲. شرط جواز عمل (حرام نبودن) است؛ یعنی اگر آن عمل بدون وضو انجام گیرد، حرام است؛ مانند مس خط قرآن.
۳. شرط کمال عمل است؛ مانند وضو برای قرائت قرآن.
۴. شرط تحقق عمل است؛ مانند وضو برای باطهارت بودن.^۳

۱. محمد بن علی بن بابویه قمی (شیخ صدوق)، عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۰۴.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مقدمه؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷، ص ۶۸؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۶؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الطهارة، الوضوء، فصل هفتم؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۲.
۳. به نظر بعضی از فقها این مورد تقسیم موارد دیگر نیست: «الوضوء من المحدث بالحدث الاصغر من هذا القسم مطلقا على الاظهر فما هو الشرط للامور المتقدمة انما هي الطهارة المحصلة من الوضوء فلا وجه لعد كون على الطهارة فی قبالتها» (تعليقة آیت الله سیستانی بر العروة الوثقی).

۵. رفع کراهت عمل است؛ مانند غذا خوردن^۱ در حال جنابت که با وضو، کراهت آن برداشته می‌شود.
۶. گاهی غایت و هدفی خاص برای وضو در نظر گرفته نمی‌شود؛ مانند وضویی که به عنوان مستحب نفسی گرفته می‌شود.
- نکته: موارد ذکرشده اتفاقی نیست و دارای تفصیل است که ذکر می‌شود.

مواردی که وضو واجب است

- برای انجام دادن چه کارهایی واجب است وضو داشته باشیم؟^۲
۱. برای نمازهای واجب، چه ادا و چه قضا، غیر از نماز میت (در نمازهای مستحبی وضو شرط صحیح بودن آن است)؛
۲. برای سجده و تشهد فراموش شده؛
۳. برای سجده سهو (اختلاف نظر فقها در ادامه ذکر خواهد شد)؛
۴. برای طوافی که جزء اعمال حج و عمره است؛
۵. اگر نذر یا عهد کرده یا قسم خورده باشد که وضو بگیرد یا همیشه با وضو باشد؛
۶. اگر نذر کرده باشد که آیات قرآن را مثلاً به قصد تبرک ببوسد یا لمس کند؛
۷. برای آب کشیدن قرآن که نجس شده یا بیرون آوردن آن از مستراح و مانند آن، اگر متوقف بر لمس خط قرآن باشد. (توضیح این مطلب خواهد آمد.)

۱. «المراد بالوضوء قبل الاكل (المأثور به فی جملة من الروایات) هو غسل الیدین بل یحتمل ان یكون هو المراد ایضاً مما ورد من امر الجنب به قبل الاكل و الشرب» (تعلیقه آیت الله سیستانی بر العروة الوثقی).

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۶؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۴۳؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، الوضوء، غایات الوضوء، مقدمه؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷، غایات وضو.

سجده سهو

آیا برای انجام دادن سجده سهو وضو لازم است؟^۱
 واجب نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی و نوری).
 لازم نیست؛ ولی سجده سهو برای تشهد فراموش شده، وضو لازم دارد (آیت الله وحید).
 واجب است با حالت وضو و طهارت باشد (آیت الله مکارم).
 بنا بر احتیاط واجب، وضو لازم است (آیات عظام صافی و شبیری).

نماز مستحبی

آیا برای نماز مستحبی وضو لازم است؟
 وضو شرط صحت نماز مستحبی است و به طور کلی نمازگزار برای هر نمازی، چه واجب و چه مستحب، چه برای خود و چه برای دیگری، باید وضو داشته باشد؛ ولی در نماز میت که بر جنازه میت می‌خوانند، وضو لازم نیست (مراجع عظام تقلید).^۲

طواف

برای چه طوافی وضو لازم است؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل غایات الوضوء؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۲؛ حسین نوری همدانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۱۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۱۱۰۶؛ سیدروح الله خمینی، نجات العباد، ص ۲۷؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۳۲۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۸۵۵۶۱، تاریخ استفتا: ۳۱ خرداد ۱۳۹۷.
۲. لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۷؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی الوضوءات المستحبیه، مسئله ۲؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۲؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷، ص ۶۷؛ سیدموسی شبیری زنجان، المسائل الشرعیة، مسئله ۳۲۲.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مقدمه؛ مناسک محشی، مسئله ۵۴۵ و ۵۴۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷، ص ۶۷؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، الوضوء، غایات الوضوء، مقدمه.

الف. طواف واجب:

برای طوافی که جزو اعمال حج و عمره^۱ مستحبی است، بنا بر احتیاط واجب، باید وضو بگیرد (حضرت امام).
برای طوافی که جزو اعمال حج و عمره است، باید وضو بگیرد (مراجع عظام تقلید).

ب. طواف مستحبی:

طواف مستحبی^۲ که جزو مناسک حج و عمره نیست، وضو لازم ندارد (مراجع عظام تقلید).

مس قرآن

آیا برای کسی که وضو ندارد، مس خط قرآن جایز است؟
مس خط قرآن جایز نیست (مراجع عظام تقلید).^۳

کسی که باید بدن را به خط قرآن بزند

حکم کسی که نذر کرده یا عهد بسته یا قسم خورده است که برای باطهارت بودن وضو بگیرد، یا نذر کرده است جایی از بدن خود را به جهت تبرک به خط قرآن برساند، چیست؟^۴
باید وضو بگیرد و به نذر و مانند آن وفا کند (مراجع عظام تقلید).

۱. مثلاً وقتی که از احرام خارج شده و اعمال او تمام شده است و بعد بخواهد برای ثواب، دور خانه کعبه طواف کند، وضو لازم نیست.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مقدمه: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۷ و ۳۱۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۳ و ۳۲۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتانات، مسئله ۱۵۴ و ۱۶۴؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۴۰.

۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۲، درس ۶۶، اقتباس از مسائل نذر.

مس خط کوفی و غیرکوفی

آیا در حرمت مس خطوط قرآن، تفاوتی بین خطوط وجود دارد؟^۱
تفاوتی بین انواع خط، حتی خط مهجور مثل خط کوفی نیست و همچنین تفاوتی بین انواع نوشتن، مثل نوشتن با قلم یا چاپ یا حفریا برجسته کردن خطوط نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری، مکارم، صافی و وحید).

مس قرآن به خط بریل

حکم مس قرآن به خط بریل چیست؟^۲
لازم است با طهارت مس شود (حضرت امام و آیت الله مکارم).
اگر نقاط برجسته علامت حروف هستند، حکم آن حروف را ندارند؛ ولی اگر از نظر عرف آگاه به عنوان خط محسوب شوند، برای مس آن ها رعایت احتیاط لازم است (امام خامنه ای).

مس قرآن با موی بدن

حکم رساندن موی بدن به خط قرآن، درحالی که وضو نداریم، چیست؟^۳
اشکالی ندارد (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام صافی و شبیری).
اگر عرفاً از توابع پوست شمرده شود، حرام است؛ وگرنه مانعی ندارد؛ هرچند احتیاط مستحب در ترک است (آیات عظام سیستانی و وحید).
اگر کوتاه است که عرفاً تابع بدن باشد، حرام است؛ وگرنه بنا بر احتیاط،

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۶؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۹؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۴.

۲. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات، ج ۳، مسئله ۱۳۵؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتانات، مسئله ۱۵۱؛ سیدروح الله خمینی، استفتانات، ج ۱، سؤال ۱۷۲.

۳. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۶۴؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۳؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسيلة، ج ۱، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۹؛ سیدموسی شبیری زنجانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۷۶۸۴، تاریخ استفتا: ۱۵ تیر ۱۳۹۸؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۵۹۲۰۰، تاریخ استفتا: ۳۰ فروردین ۱۳۹۶.

اجتناب شود (آیت الله مکارم).
حرام است (آیت الله نوری).

مس آیات قرآن در غیر قرآن

آیا حرام بودن تماس با خط قرآن، شامل آنچه از قرآن در غیر قرآن هم نوشته شده است، می شود؟^۱

بله، شامل می شود (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، سیستانی و نوری).

نکته: طبق نظر آیت الله سیستانی، دست زدن بدون وضو به درهم و دینارها و اسکناس‌ها و پول‌هایی که بر آن قرآن نوشته شده است، بنا بر احتیاط واجب، اشکال دارد.

مس نصف کلمه قرآنی که از قرآن جدا شده است

آیا حرام بودن تماس با خط قرآن، شامل نصف کلمه‌ای که از آیه قرآن جدا شده است، می شود؟^۲

می شود (حضرت امام و آیت الله نوری).

به احتیاط واجب شامل می شود (آیات عظام سیستانی و صافی).
صدق قرآن به بعضی از حروف جداشده، محل تأمل است (آیت الله مکارم).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۸ و ۱۰؛ سید علی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، مسئله ۱۵۸؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۹۷.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۵۴.

مس کلمات مشترک

حکم مس کلماتی که مشترک بین قرآن و غیرقرآن است، چیست؟^۱
ملاک قصد کاتب و نویسنده است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، نوری و وحید).
در الفاظ و کلمات مشترک بین قرآن و غیرقرآن، ملاک آن است که مجموع کلمات چیده شده در کنار هم، عرفاً قرآن محسوب شود و قصد نویسنده در آن اثری ندارد. البته بعد از جدایی این کلمات یا حروف قرآنی از هم، لازم است احتیاط شود؛ یعنی اگر قبلاً عبارت در نظر عرف، قرآنی بوده و الان به سبب قطعه قطعه شدن و جدا شدن اجزای آن از یکدیگر، در عرف، قرآن محسوب نشود، احتیاط لازم است باز هم فرد بدون وضو، بدن را به آن نرساند (آیت الله سیستانی).

مجرد قصد کاتب مفید نیست، مادامی که عرفاً صدق قرآن بر آن نشود؛ پس اگر کلمه «السماء» یا «الارض» را به قصد قرآنی بنویسد، تا زمانی که قرینه‌ای بر قرآن بودن آن نباشد، یا در جمله‌ای که دلالت بر قرآن بودن آن است واقع نشده باشد، مانعی از مس آن نیست؛ بلکه اگر قبلاً عبارت در نظر عرف قرآن بوده است، صدق قرآن بر بعضی حروف بریده شده یا قیچی شده از آن محل تأمل است (آیت الله مکارم).

شک در قصد کاتب

در فرض سؤال قبل، اگر شک در قصد کاتب باشد، حکم چیست؟^۲
مس آن جایز است (امام خامنه‌ای و آیت الله وحید).
نکته: با توجه به مبنای آیت الله سیستانی و مکارم در مسئله قبل عمل شود.

۱. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۶۵؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۹۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۳۷۵۵۸، تاریخ استفتا: ۱۴ بهمن ۱۳۹۵.

۲. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۳۷۵۵۸، تاریخ استفتا: ۱۴ بهمن ۱۳۹۵.

مس اثر قرآن

اگر قرآن را بدون مرکب بنویسند یا به گونه ای بنویسند که اثر آن بعد از مدتی ظاهر می شود، آیا مس آن جایز است؟^۱

اگر با قلم بدون رنگ و جوهر بر کاغذ بنویسند، ظاهراً مس آن اشکال ندارد؛ زیرا آن را خط نمی گویند؛ ولی اگر با چیزی بنویسند که اثرش بعد ظاهر می شود، مس آن حرام است؛ مثلاً با آب پیاز بنویسند که اثرش بعد از گرفتن روی آتش ظاهر می شود (حضرت امام و آیت الله سیستانی).
اگر با چیزی بنویسند که اثرش ظاهر می شود، مانند اینکه اثر نوشتن به صورت گودی و غیر آن روی کاغذ بماند، مس آن حرام است (آیت الله نوری).

در صورتی که حتی بعد از گذر زمان یا استفاده از بعضی امور، اصلاً اثری نداشته باشد، مس آن بدون طهارت اشکال ندارد؛ ولی اگر اثرش ظاهر می شود، بدون طهارت مس آن جایز نیست (امام خامنه ای).
اگر با قلم بدون رنگ و جوهر بر کاغذ بنویسند، ظاهراً مس آن اشکال ندارد؛ زیرا آن را خط نمی گویند؛ ولی اگر با چیزی بنویسند که اثرش بعد ظاهر می شود، مادامی که اثرش ظاهر نشود، حرام نیست (آیت الله مکارم).

مس اثر پیدا شده قرآن از پشت کاغذ

اگر به واسطه نوشتن قرآن بر کاغذ، اثر آن در پشت کاغذ ظاهر شود، مس آن بدون وضو چه حکمی دارد؟^۲

مس آن جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).
بنا بر احتیاط واجب، مس آن جایز نیست (آیت الله سیستانی).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۱؛ سید علی خامنه ای،

استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۳۷۵۶۳، تاریخ استفتا: ۱۴ بهمن ۱۳۹۵.

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۲.

مس قرآن از روی مانع یا تصویر در آینه

حکم تماس با خط قرآن از پشت شیشه یا پلاستیک نازک یا کاغذ شفاف یا آنچه در آینه افتاده، چیست؟^۱
مانعی ندارد (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، سیستانی و نوری).

نوشتن قرآن با انگشت

آیا برای کسی که وضو ندارد، نوشتن قرآن با انگشت مثلاً بر روی زمین جایز است؟^۲

بنا بر احتیاط جایز نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری، شبیری و مکارم).
جایز نیست (آیت‌الله صافی).
جایز است (آیت‌الله سیستانی).

مس قسمت‌های خالی حروف

مس قسمت‌های خالی حروف، مانند «ع» و «ح»، بدون وضو چه حکمی دارد؟^۳
جایز است (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری و سیستانی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۳۷۵۶۲، تاریخ استفتا: ۱۴ بهمن ۱۳۹۵.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۳۷۵۶۱؛ سیدموسی شبیری زنجانی و لطف‌الله صافی گلپایگانی، استفتانات جامعة الزهراء، فقه، وضو، غایات وضو، وضو شرط جواز عمل، مس کلمة الله، نوشتن لفظ جلاله با ناخن یا انگشت بدون طهارت؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، کد رهگیری: ۹۷۱۰۲۹۰۰۳۰.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۳.

مس ترجمه قرآن

آیا مس ترجمه قرآن حکم خود قرآن را دارد؟^۱
اگر قرآن را به زبان فارسی یا به زبان دیگری ترجمه کنند، مس آن اشکالی ندارد (مراجع عظام تقلید).

مس غیر خطوط قرآن

آیا کسی که وضو ندارد، می تواند جاهای دیگر اوراق قرآن، غیر از خطوط، را لمس کند؟^۲

می تواند؛ ولی کراهت دارد و همچنین آویزان کردن قرآن به گردن یا لباس و حمل آن در صورتی که خطوط قرآن با بدن تماس مستقیم نداشته باشد، بدون وضو مکروه است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و نوری).

می تواند؛ ولی کراهت دارد؛ اما کراهت درباره آویزان کردن و همراه داشتن، محل تأمل است (آیت الله مکارم).

نکته: برای فردی که جنب یا حائض است، رساندن جایی از بدن به جلد و حاشیه و بین خط های قرآن مکروه است (مراجع عظام تقلید).

مس علائم وقف قرآن

آیا مس علائم جواز و عدم جواز وقف در قرآن، بدون وضو جایز است؟^۳
مانعی ندارد (امام خامنه ای).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۷؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۷؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۳؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۲۴۶۰۳، تاریخ استفتا: ۱۲ بهمن ۱۳۹۴.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۶؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۵۶.
۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۷؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۵۴۱۱۴۳.

مس حروف و حرکات قرآن

آیا حرام بودن تماس بی وضو با خط قرآن، شامل همه حروف و حرکات می شود؟^۱

شامل همه حروف، چه خوانا و چه ناخوانا، می شود؛ بلکه شامل حرکات و تشدید و مانند این ها می شود (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام وحید و صافی).

شامل همه حروف، چه خوانا و چه ناخوانا، می شود (آیت الله نوری).
شامل همه حروف، چه خوانا و چه ناخوانا، می شود؛ بلکه شامل نقطه، حرکات، تشدید و مانند این ها هم می شود؛ البته شامل علائم جواز و عدم جواز وقف و مانند این ها نمی شود (آیت الله سیستانی).
شامل همه حروف، چه خوانا و چه ناخوانا، می شود و بنا بر احتیاط واجب شامل اعراب هم می شود (آیت الله مکارم).

نکته: حرفی که مس می شود، اگر در ضمن سوره یا آیه باشد، حکم فوق جاری است؛ نه حرف مجرد و جدا از سوره یا آیه ای که صدق قرآن بر آن نمی شود (آیت الله مکارم).

تطهیر قرآن نجس

اگر قرآن نجس شود یا در موضعی بیفتد که واجب است آن را خارج کرد، آیا می توان بدون وضو به آن دست زد و تطهیر کرد و خارج کرد؟^۲
اگر می تواند با شیئی آن را خارج کند که دست یا جایی از بدن او بدون وضو به آن نرسد، این کار را انجام دهد؛ وگرنه در صورتی که مجبور باشد

۱. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۲؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، الوضوء، فصل فی غایات، مقدمه؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۷؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۶۳؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۳۷۵۵۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، پرسش و پاسخ، وضو، کارهایی که [برای آن ها] نباید وضو بگیرد.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء.

دست یا جایی دیگر از بدن را به خط قرآن برساند، باید وضو بگیرد؛ ولی چنانچه معطل شدن به مقدار وضو بی احترامی به قرآن باشد، باید بدون اینکه وضو بگیرد، قرآن را از مستراح و مانند آن بیرون آورد یا اگر نجس شده، آب بکشد و تا ممکن است از دست گذاشتن به خط قرآن خودداری کند (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری، وحید و صافی).

در فرضی که به مقدار وضو گرفتن نیز بی احترامی می شود، به احتیاط واجب تیمم کند و اگر معطل شدن به مقدار تیمم هم بی احترامی به قرآن باشد، باید بدون تیمم قرآن را تطهیر کند (آیت الله سیستانی).

در فرضی که به مقدار وضو گرفتن نیز بی احترامی می شود، باید تیمم کند و اگر معطل شدن به مقدار تیمم هم بی احترامی به قرآن باشد، باید بدون تیمم قرآن را تطهیر کند (آیت الله شبیری).

مس آیات قرآن با دست نجس خشک، در صورت وضو داشتن

آیا شخصی که وضو دارد، با دست نجسی که خشک است، می تواند قرآن را مس کند؟^۱

اگر هتک باشد، جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام نوری، سیستانی و مکارم).

خوردن غذایی که قرآن بر آن نوشته شده است

اگر آیه ای از قرآن بر لقمه ای نان نوشته شده باشد، آیا کسی که وضو ندارد، می تواند آن را بخورد؟^۲

در صورتی که مستلزم مس باشد، جایز نیست؛ اما با وضو اشکالی ندارد؛ مخصوصاً اگر به نیت شفا یا تبرک باشد (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۸.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۹؛ سید علی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، اقتباس از استفتای شماره ۴۹۰۷۷۰، تاریخ استفتا: ۲۶ آبان ۱۳۹۳.

عظام سیستانی، نوری و مکارم).

کسی که اسمای متبرکه یا کلمات قرآن را تایپ می کند
آیا کسانی که به وسیله دستگاه تحریر، اسمای جلاله یا آیات قرآنی یا نام های معصومان علیهم السلام را می نویسند، باید در حال نوشتن آن ها با وضو باشند؟^۱
این کار مشروط به طهارت نیست؛ ولی نوشته ها را نباید بدون وضو مس کرد (امام خامنه ای).

مس قرآن توسط بچه
آیا واجب است از مس خط قرآن بدون وضو توسط بچه یا دیوانه، جلوگیری کنیم؟^۲

مانع شدن از مس خط قرآن توسط این افراد، واجب نیست؛ ولی اگر مس کردن آنان بی احترامی به قرآن باشد، باید از آن جلوگیری کنند (مراجع عظام تقلید).

گذاشتن قرآن در اختیار کودکان
با توجه به اینکه قراردادن قرآن در اختیار کودکان سبب مس آیات قرآن توسط آن ها می شود، آیا می توان قرآن را در اختیارشان قرار داد؟^۳
اگر هتکی صورت نگیرد، جایز است؛ هرچند بدون وضو اطفال قرآن را مس کنند. البته بنا بر احتیاط واجب، دست بچه به خط قرآن کشیده نشود (حضرت امام).

۱. سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۵۶.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۵؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۸؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۳۱ (البته تصریح در کودک نابالغ دارد).

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۵؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۹۹؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۳۱؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۷۶۸۴، تاریخ استفتا: ۱۵ تیر ۱۳۹۸.

اگر هتکی صورت نگیرد، جایز است؛ هرچند بدون وضو اطفال قرآن را مس کنند (امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی و مکارم). بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (آیت‌الله نوری). جایز نیست (آیت‌الله شبیری).

مس اسم جلاله (اسامی خداوند متعال)

آیا برای کسی که وضو ندارد، مس اسامی خداوند و صفات خاصه او جایز است؟^۱

مس اسامی خداوند و صفات خاصه او، به هر زبانی که نوشته شده باشد، جایز نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام صافی و نوری). بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (آیات عظام سیستانی،^۲ مکارم و وحید). بنا بر احتیاط واجب جایز نیست؛ مگر پولی که بر آن نام خدا نوشته شده باشد که دست زدن به آن جایز است (آیت‌الله شبیری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۳ و ۳۲۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، مسئله ۱۵۴ و ۱۶۴؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، فصل فی غایات الوضوء؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۹.

۲. صفاتی که برای خداوند متعال به کار می‌رود، دو نوع است:

نوع اول: بعضی از صفات برای غیر خداوند متعال به کار برده نمی‌شود، مانند «الرحمن» و نیز برخی از صفات، دلالت بر خصوصیتی دارند که تنها خداوند سبحان، آن خصوصیت و ویژگی را دارد، مانند «مقلب القلوب»؛ لمس این نام‌ها، بنا بر احتیاط واجب، بدون وضو جایز نیست.

نوع دوم: بعضی از صفات، معنایش به‌گونه‌ای است که غیر از خداوند متعال هم می‌تواند آن ویژگی را داشته باشد و درباره غیر خدای متعال هم به کار می‌رود. این صفات، خود، دو دسته است:

الف. صفاتی که غالباً برای خداوند متعال به کار می‌رود؛ طوری که اگر بدون توضیح یا نشانه‌ای ذکر شود، برداشت می‌شود که منظور از آن، خداوند متعال است، مانند «رب» و «خالق». این صفات اگر بدون نشانه ذکر شود، یا نشانه‌ای در کلام و عبارت باشد که مشخص کند منظور از آن خداوند متعال است، بنا بر احتیاط واجب، لمس آن، بدون وضو، جایز نیست؛ در غیر این دو صورت، لمس این‌گونه صفات، بدون وضو جایز است.

ب. صفاتی که برای خداوند متعال و غیر او به کار می‌رود؛ طوری که وقتی بدون توضیح و نشانه باشد، معلوم نیست منظور از آن، خداوند متعال است یا غیر او، مانند «رحیم» و «عظیم». لمس این صفات چنانچه نشانه‌ای در آن نوشتار باشد که بفهماند منظور از آن خداوند متعال است، بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست؛ ولی اگر چنین نشانه‌ای نباشد، چه اینکه بدون نشانه باشد، یا اینکه نشانه‌ای باشد که بفهماند منظور، غیر خداوند متعال است، لمس آن اشکال ندارد (سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۴۰۵).

مس اسم جلاله که به صورت نقطه نوشته می شود

مس اسم جلاله «الله» که به صورت «ا...» نوشته شده است، بدون وضو چه حکمی دارد؟^۱

مس کتابت قرآن و اسمای باری تعالی یا جزئی از آن ها، به هر لغت و کیفیت که باشد، بدون طهارت جایز نیست و از بین بردن آن ها به نحوی که موجب هتک نشود، اشکال ندارد (حضرت امام).

همزه و نقاط، حکم لفظ جلاله را ندارد و مس آن بدون وضو جایز است (امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم و صافی).

برای مس «الف»، بنا بر احتیاط طهارت لازم است؛ ولی مس نقطه ها اشکال ندارد (آیت الله شبیری).

مس «الف» الله جایز نیست (آیت الله نوری).

مس کلمه «عبدالله» و مانند آن

اشخاصی که اسمشان «عبدالله» یا «حبیب الله» و مانند این هاست، آیا حکم اسم جلاله را دارد؟^۲

دست زدن بدون وضو حرام است؛ هر چند جزو اسم کسی شده باشد (حضرت امام، امام خامنه ای و آیت الله نوری).

مس لفظ جلاله بدون وضو، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست؛ هر چند جزئی از یک اسم دو یا چند جزئی باشد؛ مانند «عبدالله» و «حبیب الله»

۱. سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۸؛ سیدروح الله خمینی، استفتانات (ده جلدی)، ج ۱، سؤال ۳۵۰؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۴۰۸؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، استفتانات طهارت، وضو، اسمای متبرکه، مس کلمه ای که رمز برای اسم جلاله است، مسئله ۴۹۷؛ لطف الله صافی گلپایگانی و حسین نوری همدانی، استفتانات جامعة الزهراء، وضو، غایات وضو، وضو شرط جواز عمل برای مس کلمه الله، مس الله بدون وضو؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، وضو، کارهایی که باید برای آن ها وضو گرفت.

۲. سیدروح الله خمینی، استفتانات، ج ۱، ص ۴۸، سؤال ۸۲؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۴۰۹؛ حسین نوری همدانی، هزارویک مسئله فقهی، ج ۱، ص ۱۷، سؤال ۵۳؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۵۲؛ لطف الله صافی گلپایگانی و حسین وحید خراسانی، استفتانات جامعة الزهراء، فقهی، وضو، غایات وضو، وضو شرط جواز عمل، مس کلمه الله.

(آیت الله سیستانی).

درباره «الله» بدون وضو اشکال دارد؛ ولی درباره «کدخدا» و «خدایان» اشکال ندارد (آیت الله مکارم).

مس «الله» در الفاظی مانند «عبدالله» بدون طهارت جایز نیست؛ اما کلمه «خدا» در مثل «کدخدا» یا «خدایان» که از آن‌ها «الله» اراده نشده، اشکال ندارد (آیت الله صافی).

مس اسم «الله» به هر زبانی که باشد، اشکال دارد؛ ولو در کلمه «کدخدا» و... باشد؛ ولی اسما و صفات اگر اراده خداوند شود، اشکال دارد و اگر اراده خداوند نشود، اشکال ندارد؛ مانند «رحمان» و «رحیم» (آیت الله وحید).

مس ضمیر «باسمه تعالی»

آیا مس ضمیر «باسمه تعالی» بدون وضو جایز است؟^۱
ضمیر حکم لفظ جلاله را ندارد (امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

بنا بر احتیاط واجب مس نشود (آیات عظام وحید، صافی و شبیری).

مس آرم جمهوری اسلامی

آیا مس آرم جمهوری اسلامی ایران بدون وضو حرام است؟^۲
بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (حضرت امام).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۴۷؛ حسین نوری همدانی، هزارویک مسئله فقهی، ج ۱، مسئله ۵۲؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۴۰۸؛ حسین وحید خراسانی، استفتانات جامعه الزهراء، فقهی، وضو، غایات وضو، وضو شرط جواز عمل، مس کلمه الله، مس باسمه تعالی بدون وضو؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۵۳؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، ج ۱، استفتانات طهارت، وضو، اسمای متبرکه، مس باسمه تعالی، سؤال ۴۹۸؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، پرسش و پاسخ، وضو، مواردی که باید [برای آن‌ها] وضو گرفت.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۵۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۳۶۷۹۲، تاریخ استفتا: ۱۳۹۶ دی ۲۸؛ سیدروح الله خمینی، استفتانات (ده جلدی)، ج ۱، سؤال ۳۶۵ و ۳۶۶؛ سیدعلی سیستانی، استفتای کتبی از دفتر مشهد؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات، ج ۲، سؤال ۷۵.

اگر در نظر عرف اسم جلاله محسوب و خوانده می‌شود، مس آن بدون طهارت حرام است؛ در غیر این صورت اشکال ندارد؛ اگرچه احوط ترک مس آن بدون طهارت است (امام خامنه‌ای).

آرم جمهوری اسلامی ایران ظاهراً «الله» خوانده می‌شود و احکام آن مترتب است (آیت‌الله سیستانی).

بهتر است بدون وضو مس نشود (آیت‌الله مکارم).

مس اسامی انبیا و ائمه معصومین علیهم‌السلام

آیا برای کسی که وضو ندارد، مس اسامی مبارک انبیا و امامان علیهم‌السلام و حضرت زهرا علیها‌السلام جایز است؟^۱

بنا بر احتیاط واجب اجتناب شود (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم و صافی).

بنا بر احتیاط مستحب اجتناب شود (آیات عظام سیستانی، وحید، شبیری و نوری).

آیا برای کسی که وضو ندارد، مس اسامی ملائکه جایز است؟^۲

بنا بر احتیاط جایز نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیت‌الله صافی).

مس القاب ائمه اطهار علیهم‌السلام

مس القاب ائمه اطهار علیهم‌السلام مثل «رضا»، «جواد» و «هادی»، بدون وضو چه

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۹؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۳ و ۳۲۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۶۴؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، فصل فی غایات الوضوء؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۴۰؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، وضو، مواردی که باید برای آن وضو گرفت، شماره ۲۵۵۹۷۲ و ۴۴۸۸۱.

۲. لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۸؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، فصل فی غایات الوضوء؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۳۷۵۴۶.

حکمی دارد؟^۱

احتیاط واجب اجتناب شود (امام خامنه‌ای و آیت‌الله مکارم).
احتیاط مستحب اجتناب شود (آیات عظام سیستانی، وحید، صافی و شبیری).
مستحب است با وضو باشد (آیت‌الله نوری).

مس نام افراد هم نام اهل بیت علیهم‌السلام

آیا شخصی که وضو ندارد، می‌تواند اسامی اشخاصی که در اصل اسامی ائمه معصومین علیهم‌السلام بوده، مس کند؟^۲
اسامی اشخاص جزء اسامی متبرکه نیست (امام خامنه‌ای).
جایز است؛ هرچند بهتر است احترام شود (آیت‌الله مکارم).

نوشتن اسامی مقدسه بر بدن (خال کوبی اسامی متبرکه)

خال کوبی زیر پوست بدن

حکم خال کوبی و تاتوی اسامی متبرکه، مثل آیات قرآن، زیر پوست چیست؟^۳
فی نفسه مانع ندارد (امام خامنه‌ای).

نوشتن این آیات و اسامی شرعاً جایز نیست و چون هنگام خال کوبی آیات زیر پوست قرار می‌گیرد، مس آن‌ها اشکالی ندارد؛ ولی اگر بتوانند بدون عسر و حرج آن‌ها را پاک کنند، احتیاط واجب آن است که آن را پاک

۱. مناسک محشی، ص ۶۳۱، مسئله ۱۳۷۶؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۶۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۲؛ استفتانات جامعة الزهراء، سایت، فقه، وضو، غایات وضو، وضو شرط جواز عمل، مس اسامی مقدسه، مس القاب انبیا و چهارده معصوم.
۲. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات، ج ۳، مسئله ۱۲۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۲۱۱۲۸، تاریخ استفتا: ۱۳۹۵/۱۸ آذر.
۳. سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۵۷۳۴۶۷، تاریخ استفتا: ۲۲ مرداد ۱۳۹۴؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، طهارت، وضو، اموری که باید وضو گرفت، نوشتن قرآن بر بدن و وظیفه افرادی که اسامی متبرکه را روی بدن خال کوبی کرده‌اند؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۲۷، سؤال ۶۴.

کنند (آیت الله مکارم).

طهارت نداشتن برای شخص مذکور اشکال ندارد؛ البته مس آنچه با خال نوشته شده، با فرض صدق مس در حال عدم طهارت حرام است (آیت الله صافی).

خال کوبی در ظاهر بدن

اگر کسی بر ظاهر بدن خود اسمای متبرکه، مانند آیات قرآن یا لفظ جلاله را نوشته باشد، آیا در صورت جنب یا محدث شدن واجب است آن را پاک کند؟^۱ بنا بر احتیاط مستحب آن را پاک کند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب آن را پاک کند (آیات عظام مکارم، نوری و صافی). نکته: حکم مس اسمای متبرکه بیان شد. در فرض سؤال قبل، اگر امکان پاک کردن وجود نداشته باشد یا قائل به وجوب پاک کردن نباشیم، برای وضو و غسل چه وظیفه ای داریم؟^۲ باید آب را طوری به بدن برساند که دست او به نوشته نرسد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، شبیری، مکارم، نوری و صافی).

نوشتن قرآن بر بدن شخص دیگر

حکم نوشتن قسمتی از قرآن بر بدن شخصی که وضو ندارد، چیست؟^۳ اگر اثر باقی نمی ماند، حرام نیست و اگر اثر باقی می ماند، بنا بر احتیاط ترک شود (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری). مطلقاً جایز است (آیت الله سیستانی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، تیمم، فصل فی احکام التیمم، مسئله ۳۷؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۹۰.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، تیمم، فصل فی احکام التیمم، مسئله ۳۷؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۹۰.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱۴.

نذر وضو

در چه مواردی وضو به سبب نذر واجب می‌شود؟^۱

۱. نذر کند عملی انجام دهد که برای آن داشتن وضو شرط است، مانند نماز (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).
۲. نذر کند برای کاری که انجام دادنش مشروط به وضو نیست، وضو بگیرد؛ مثلاً نذر کرده است قرآن نخواند، مگر اینکه وضو داشته باشد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).
۳. وقتی نذر کند عملی را که انجام دادنش مشروط به وضو نیست، با وضو انجام دهد؛ مثلاً نذر کند قرآن را با وضو بخواند.
- نذر کند باطهارت باشد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).
۴. اگر نذر کند وضو بگیرد، بدون اینکه منظورش باطهارت بودن باشد: نذر باطل است (آیت‌الله مکارم).
- نذر صحیح است؛ مگر اینکه نذر کند وضوی او مجرد از تمام غایات باشد (حضرت امام و آیت‌الله نوری).
- نذر صحیح است و واجب است به قصد قربت انجام شود؛ البته اگر نذر کند وضو بگیرد، به شرط باطهارت نبودن، وضو صحیح نیست (آیت‌الله سیستانی).

شخصی که نذر کرده است برای هر نماز وضو بگیرد

کسی که نذر کرده است برای هر نماز وضویی که رافع حدث باشد بگیرد، در صورتی که وضو داشته باشد، برای نماز وظیفه‌اش چیست؟^۲

واجب است وضو را نقض کرده و سپس وضو بگیرد؛ البته صحت نذر با این

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی الوضوءات المستحبیه، مسئله ۲.

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱.

اطلاق، محل اشکال است (حضرت امام، آیات مکارم، سیستانی و نوری).

مواقعی که وضو مستحب شمرده شده است

استحباب اصل وضو

آیا وضو برای فرد محدث به حدث اصغر فی نفسه مستحب است؟ (یعنی اگر فرد هیچ یک از اهدافی را که برای آن وضو گرفته می شود، نیت نکند، حتی قصد طهارت هم نداشته باشد، باز هم مستحب است؟)^۱

در استحباب نفسی آن اشکال است (حضرت امام و آیت الله صافی). وضو به قصد طهارت از نظر شرعی مستحب و مطلوب است (امام خامنه ای و آیت الله شبیری).

مستحب است (آیت الله وحید).

مستحب نفسی نیست (آیات عظام مکارم، سیستانی و نوری).

انجام دادن هر کاری با وضوی مستحبی

اگر شخصی یکی از وضوءات مستحبه را گرفت، آیا می تواند هر کاری که وضو می خواهد، با آن انجام دهد؟^۲
بله، می تواند به جا آورد؛ به شرط اینکه غسلی به گردن او نباشد (مراجع عظام تقلید).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، قبل از مسئله ۱ و فصل فی الوضوءات المستحبه، مسئله ۱؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۳؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، الوضوء، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۲؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۲۲؛ سید موسی شبیری زنجانی، المسائل الشرعیة، مسئله ۳۲۶.

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۲۲؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی الوضوءات المستحبه، مسئله ۲ و ۳؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۲۲.

اقسام وضوی مستحبی

در چه مواردی وضو گرفتن مستحب است؟^۱

نکته: مواردی که فقها به استحباب یا عدم استحباب وضو اشاره کرده‌اند، ذکر می‌شود؛ البته گفتنی است در موارد ذکر شده اگر به قصد رجاء وضو گرفته شود، به نظر همه مراجع عظام تقلید، وضو صحیح است.

الف. وضو در حال حدث اصغر

الف. وضو گرفتن در حال حدث اصغر که سبب طهارت می‌شود و شامل موارد ذیل می‌شود:

۱. وضو گرفتن برای نمازهای مستحبی که شرط صحت نماز هم هست (مراجع عظام تقلید).

۲. طواف مستحبی که جزء اعمال حج و عمره نباشد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری، سیستانی و وحید).

۳. برای اینکه نمازش را اول وقت بخواند یا در اولین زمان ممکن بخواند: مستحب است قبل از وقت به قصد آماده شدن وضو بگیرد؛ ولی باید نزدیک وقت یا زمان ممکن باشد تا صدق تهیه و آماده شدن برای نماز کند (حضرت امام).

استحباب وضوی قبل از وقت ثابت نیست. بله، اگر قبل از وقت به قصد باطهارت بودن بگیرد، مستحب است (آیت الله مکارم).

بنا بر احتیاط واجب، استحباب وضوی قبل از وقت ثابت نیست (آیت الله نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی الوضوءات المستحبه، مسئله ۲ و کتاب الصلوة، فصل فی شرایط الاذان و الاقامة، مقدمه، السابع و کتاب النکاح، فصل النکاح و آدابہ، مسئله ۸ و ۱۰ و فصل فی احکام الحائض، مسئله ۴۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هذایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۷ و ۱۵۰ و ج ۲، کتاب النکاح، مسئله ۷ و ۸؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۶؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۶۶؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۳۱۶ و ۳۲۲ و ۴۷۶ و ۹۳۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۲۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷، غایات وضو.

۴. وارد شدن به مساجد:

مستحب است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری، وحید، شبیری و صافی).

استحباب آن محل اشکال است و احتیاط در انجام دادن آن به قصد غایت دیگر است (آیت الله مکارم).

مستحب بودن وضو ثابت نیست؛ ولی اگر به احتمال مستحب بودن وضو بگیرد، وضو صحیح است (آیت الله سیستانی).

۵. وارد شدن به حرم امامان علیهم السلام:

مستحب است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام شبیری و صافی).

بنا بر احتیاط واجب استحبابش ثابت نیست (آیات عظام مکارم و نوری).

۶. اعمال حج غیر از نماز و طواف (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری و وحید).

۷. نماز میت (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری، وحید، شبیری و صافی).

۸. زیارت اهل قبور:

مستحب است (حضرت امام، آیات عظام شبیری و صافی).

رجاء انجام شود (آیت الله مکارم).

بنا بر احتیاط واجب استحبابش ثابت نیست (آیت الله نوری).

۹. قرائت قرآن یا نوشتن یا لمس کردن حواشی یا حمل کردن قرآن:

مستحب است (حضرت امام، آیات عظام نوری، شبیری و صافی).

برای قرائت قرآن مستحب است و بنا بر احتیاط واجب، برای نوشتن آن یا لمس کردن حواشی آن یا حمل کردن آن به قصد رجاء انجام شود (آیت الله مکارم).

برای قرائت قرآن یا نوشتن آن مستحب است (آیت الله وحید).

برای تلاوت قرآن مستحب است (امام خامنه‌ای).

۱۰. دعا و طلب حاجت از خداوند:

مستحب است (حضرت امام و آیت الله نوری).

بنا بر احتیاط واجب استحبابش ثابت نیست (آیات عظام مکارم و وحید).

۱۱. زیارت ائمه علیهم السلام هرچند از راه دور (حضرت امام و آیت الله نوری).

۱۲. سجده شکر (حضرت امام و آیت الله نوری).

۱۳. سجده واجب قرآن (حضرت امام و آیت الله نوری).

۱۴. اذان (مراجع عظام تقلید).

۱۵. اقامه:

وضو شرط صحت است (حضرت امام، آیات عظام نوری، مکارم، وحید،

صافی و شبیری).

به احتیاط واجب وضو شرط است (آیت الله سیستانی).

۱۶. مستحب است که زن و مرد در شب زفاف با وضو باشند (حضرت

امام، آیات عظام نوری و صافی).

۱۷. وضو گرفتن پیش از جماع مستحب است؛ خصوصاً اگر خانم حامله

باشد (حضرت امام، آیات عظام نوری، مکارم و صافی).

۱۸. ورود مسافر بر اهل خود (حضرت امام و آیت الله نوری).

۱۹. برای خوابیدن (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری،

وحید، شبیری و صافی).

۲۰. داخل کردن میت در قبر (آیت الله وحید).

۲۱. به قصد طهارت (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری و

صافی).

۲۲. در همه حال با وضو بودن (امام خامنه‌ای).

ب. وضوی تجدیدی

استحباب وضوی تجدیدی^۱ تا چند مرتبه است؟^۲

هر چند بار باشد، مستحب است (حضرت امام، امام خاмене‌ای، آیات عظام نوری و صافی).

تجدید وضو برای هر نماز یک مرتبه مستحب است و در غیر این مورد تجدید وضو محل اشکال است (آیت‌الله مکارم).

کسی که وضو دارد، مستحب است برای هر نماز دوباره وضو بگیرد؛ به‌ویژه برای نماز صبح و مغرب؛ اما در غیر نماز رجاء انجام شود (آیت‌الله سیستانی).

کسی که وضو دارد، مستحب است دوباره وضو بگیرد (آیت‌الله شبیری).

غسل تجدیدی

آیا در غسل هم مانند وضو تجدید در آن مستحب است؟^۳

مستحب نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی و نوری).

بطلان یکی از دو وضوی تجدیدی و غیرتجدیدی

اگر فردی که وضو دارد، وضوی تجدیدی گرفته، نماز بخواند و سپس بفهمد یکی از دو وضو باطل بوده است، نمازش چه حکمی دارد؟^۴

نماز صحیح است و لازم نیست برای نمازهای بعدی وضو بگیرد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری و وحید).

۱. یعنی کسی که وضو دارد، بخواهد مجدداً وضو بگیرد.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی الوضوءات المستحبیه، القسم الثانی؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۶۲؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، فصل فی غایات الوضوء، مسئله ۲؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۲۲؛ سیدعلی خاмене‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۰۸۰۷۵، تاریخ استفتا: ۱۰ مهر ۱۳۹۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل الوضوءات المستحبیه، القسم الثانی.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۹؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۰.

اگر فردی که وضو دارد، نماز بخواند و بعد وضوی تجدیدی گرفته، مجدد نماز بخواند، سپس بفرماید یکی از دو وضوی او باطل بوده است، حکم نمازهایی که خوانده، چیست؟^۱

نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام نوری، سیستانی و وحید).
اگر هنگام نماز، به خواندن نماز با وضو توجه داشته است، نماز صحیح است (آیت الله مکارم).

ج. وضو در حال حدث اکبر

۱. وضوی حائض در وقت نماز برای ذکرگفتن در محل خواندن نماز به مقدار نماز (حضرت امام، آیات عظام نوری، مکارم، سیستانی، وحید، شبیری و صافی).
۲. وضوی شخص جنب برای خوابیدن، خوردن، آشامیدن، جماع و غسل دادن میت (حضرت امام و آیت الله نوری).
۳. وضوی کسی که غسل مس میت بر او واجب شده، اگر بخواهد جماع کند و هنوز غسل مس میت نکرده است (حضرت امام و آیت الله نوری).
۴. وضوی کسی که میت را غسل داده، ولی خود غسل مس میت نکرده است و می خواهد میت را کفن کند یا در قبر بسپارد (حضرت امام و آیت الله نوری).

د. مواقعی که وضو رجاء و به امید ثواب انجام می شود

توضیح: وضو گرفتن بعد مواردی که گفته شده، مستحب است؛ هرچند استحباب آن ثابت نشده است و بهتر آن است که به امید مطلوب بودن وضو بگیرد.^۲

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۹.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء، مسئله ۴.

۱. خروج مذي و ودی؛
 ۲. دروغ گفتن؛
 ۳. ظلم کردن؛
 ۴. زیاده روی در گفتن شعرهای باطل؛
 ۵. استفراغ؛
 ۶. خون دماغ؛
 ۷. بوسیدن از روی شهوت؛
 ۸. دست زدن به سگ؛
 ۹. دست زدن به فرج هرچند فرج خودش باشد؛
 ۱۰. مس کردن باطن دبر و آلت؛
 ۱۱. فراموش کردن استنجا، قبل از وضو؛
 ۱۲. خندیدن در نماز؛
 ۱۳. خلال کردن که سبب خونی شدن شود.
- اگر کسی در موارد فوق وضو بگیرد و بعد متوجه شود که محدث بوده است، آیا این وضو کفایت از رفع حدث می کند؟^۱
- وضوی او کافی است (حضرت امام، آیات عظام نوری و سیستانی).
- اگر به قصد امر فعلی که متوجه اوست وضو گرفته، کافی است (آیت الله مکارم).

کفایت یک وضو از چند وجوب و استحباب وضو

اگر چندین جهت برای استحباب یا وجوب وضو باشد و فرد به نیت همه آنها یک وضو بگیرد، کافی است؟^۲

یک وضو کافی است و اگر همه را نیت کند، برای همه ثواب می برد

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء، مسئله ۴.
 ۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی الوضوءات المستحب، مسئله ۶: سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۴۱: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۴۱.

و اگر بعضی را نیت کند، طبق آن ثواب می‌برد و وضو برای همه اهداف صحیح است (حضرت امام، آیات عظام نوری و مکارم).
یک وضو کافی است (آیات عظام سیستانی و وحید).

وضویی که قبل از اذان گرفته شده است

اگر کسی قبل از اذان وضو بگیرد، چه حکمی دارد؟^۱

الف. اگر نزدیک وقت نماز به قصد مهیا بودن برای نماز وضو بگیرد: وضو صحیح است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، وحید، صافی و شبیری).

استحباب آن ثابت نیست (آیت‌الله مکارم).

بنا بر احتیاط واجب استحباب آن ثابت نیست (آیت‌الله نوری).

ب. اگر نزدیک وقت نماز نباشد و به قصد نماز وضو بگیرد:

وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست (آیت‌الله وحید).

کسی که خارج از وقت نماز به نیت نماز وضو گرفته است، نسبت به گذشته اشکال ندارد؛ ولی نسبت به آینده این کار را نکند (آیت‌الله مکارم).^۲

ج. اگر به قصد طهارت وضو بگیرد:

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۲۰: سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، ج ۱، وضو، سؤال ۴۶۷: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۶۷: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۷: سیدروح‌الله خمینی، استفتانات (ده‌جلدی)، ج ۱، وضو، نیت در وضو، سؤال ۳۲۰: لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۱۰۷: سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۹۳۹۷۴، تاریخ استفتا: ۳۰ تیر ۱۳۹۷ و شماره استفتا: ۸۸۳۹۷۹، تاریخ استفتا: ۲۶ خرداد ۱۳۹۷.
۲. معظمله در استفتای دیگر، درباره آینده بنا بر احتیاط واجب وضو را جایز نمی‌داند.
حکم وضو گرفتن قبل از وقت:

پرسش: وضو گرفتن قبل از وقت برای نماز چه حکمی دارد؟
پاسخ: بهتر است وضو را برای طهارت و به قصد قربت بگیرند؛ ولی احتیاط واجب آن است که اگر به نیت نماز واجب وضو می‌گیرند، نزدیک وقت نماز باشد؛ مثلاً ده تا پانزده دقیقه قبل از اذان (ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، وضو، شرایط وضو، داشتن قصد قربت در وضو، وظیفه کسی که قبل از وقت به نیت نماز واجب وضو گرفته است).

وضو صحیح است (مراجع عظام تقلید).

وضوئې که در بین انجام اعمال وضو، وقت داخل شده است

اگر در بین وضو، وقت داخل شود، وضو چه حکمی دارد؟^۱
وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

وضو گرفتن با احتمال محدث بودن

کسی که احتمال محدث بودن را می‌دهد و برای رفع حدث، احتیاطاً وضو بگیرد و بعد متوجه شود که محدث بوده است، آیا این وضوی احتیاطی کفایت از رفع حدث می‌کند؟^۲
وضوی احتیاطی، کافی است (حضرت امام، آیات عظام نوری، سیستانی و مکارم).

واجبات وضو

افعال واجب وضو، چه چیزهایی است؟^۳

افعال واجب وضو چهار چیز است:

۱. شستن صورت؛

۲. شستن دست راست و بعد از آن شستن دست چپ؛

۳. مسح سر؛

۴. مسح پا (مراجع عظام تقلید).

نکته: تفصیل افعال وضو در ادامه ذکر خواهد شد.

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۲.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، مسئله ۴.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الاول، قصد الوجه؛

سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۳۶؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، کیفیت وضو.

شستن صورت

محدوده شستن صورت

محدوده شستن صورت چه مقدار است؟^۱

صورت را باید از بالای پیشانی، جایی که موی سر بیرون می‌آید تا آخر چانه شست و پهنای آن، به مقداری که بین انگشت وسط و شست قرار می‌گیرد، باید شسته شود و اگر مختصری از این مقدار را نشوید، وضو باطل است و برای آنکه یقین کند این مقدار را کاملاً شسته است، باید کمی از اطراف آن را هم بشوید (مراجع عظام تقلید).

کیفیت شستن صورت

آیا در وضو صورت را باید از بالا به پایین شست؟^۲

بنا بر احتیاط واجب، از بالا به پایین شست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و وحید).

باید از بالا به پایین باشد (امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، صافی، شبیری و نوری).

آیا جایز است در هنگام وضو آب را از پایین بریزد، ولی هنگام برگشت آب به سمت پایین، نیت وضو کند؟^۳

جایز است (حضرت امام، آیات عظام وحید و صافی).

۱. حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۴۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۳۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الاول، قصد الوجه.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، مسئله ۲۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۳؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، وضو، واجبات وضو، مسئله ۲.

۳. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، واجبات وضو، مسئله ۲؛ حسین وحید خراسانی، منهای الصالحین، ج ۲، کیفیت الوضوء، مورد اول؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۹۱؛ سیدعلی سیستانی، منهای الصالحین، ج ۱، اجزاء وضو، الاول، قبل از مسئله ۶۹.

اگر آب را از پایین بریزد، ولی با کمک دست، شستن را از بالا انجام دهد، کافی است (آیت الله سیستانی).

شستن دو طرف پیشانی

آیا در وضو، شستن دو طرف پیشانی هم لازم است؟^۱
مقداری از دو طرف پیشانی که داخل در محدوده وجه وضویی است، لازم است شسته شود؛ یعنی مقداری از صورت که در حد فاصل بین انگشت وسط و شست قرار می گیرد (مراجع عظام تقلید).

شستن درون بینی، قسمت داخلی لب و چشم

آیا شستن درون بینی و مقداری از لب و چشم که در وقت بستن دیده نمی شود، واجب است؟^۲

واجب نیست و آنچه جزو ظاهر بدن حساب می شود، باید شسته شود؛ ولی برای اینکه یقین کند از جاهایی که واجب است شسته شود چیزی باقی نمانده، واجب است مقداری از آن ها را از باب مقدمه بشوید (مراجع عظام تقلید).

کسی که نمی دانسته باید این مقدار را بشوید (مقداری که به علت مقدمه واجب، واجب است)، اگر شک کند در وضوهای که گرفته این مقدار را شسته یا نه، وضویش چه حکمی دارد؟^۳

نمازهایی که خوانده صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، قبل از مسئله ۱؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۳۷؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، کیفیت شستن صورت و دست ها.
۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۲؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۰۳۰۶۶، تاریخ استفتا: ۲۰ شهریور ۱۳۹۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱ و ۴.
۳. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۲.

اگر بداند در وضوهایی که گرفته مقدار واجب را شسته، نمازهایی که خوانده صحیح است (آیت الله صافی).
اگر وقت نماز باقی است، با وضوی جدید نماز را اعاده کند و بنا بر احتیاط، نمازهایی را که وقتش گذشته، قضا کند (آیت الله شبیری).
نمازها را دوباره بخواند (آیت الله وحید).

شستن سوراخ روی بینی

آیا در وضو شستن درون سوراخ روی بینی که برای حلقه‌های تزئینی ایجاد می‌شود، واجب است؟^۱
واجب نیست؛ بلکه اگر ظاهر آن را بشوید، کافی است و فرقی ندارد که حلقه در آن باشد یا نباشد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، وحید و صافی).

موی پیشانی

اگر در پیشانی مو روییده باشد یا جلوی سر مو نداشته باشد، چه وظیفه‌ای برای شستن صورت در وضو است؟^۲
باید به اندازه معمول و متعارف مردم (پیشانی را) بشوید (مراجع عظام تقلید).

موی روی صورت

اگر بر صورت مو باشد، آیا هنگام شستن صورت در وضو، باید آب را به پوست

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۰؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، وضو، واجبات وضو، مسئله ۴؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۹۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۵.
۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۳۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۴۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۲۵۵۸۸، تاریخ استفتا: ۱۳۹۶/۱۹.

برساند؟^۱

اگر پوست صورت از لای مو پیدا باشد، باید آب را به پوست برساند و اگر پیدا نباشد، شستن ظاهر مو کافی است و رساندن آب زیر آن لازم نیست (مراجع عظام تقلید غیر از آیت الله سیستانی).

شستن ظاهر مو کافی است و رساندن آب به زیر آن لازم نیست؛ مگر آنکه رساندن آب به زیر آن ها آسان باشد و نیاز به دقت و بررسی نداشته باشد که در این صورت باید زیر آن شسته شود؛ مثل سبیل بلندی که از دو طرف روی محاسن یا پوست صورت را پوشانده است و به راحتی می توان آن را کنار زد (آیت الله سیستانی).

نکته: در فرضی که باید مو را بشوید، اگر آب را به پوست برساند، بدون شستن مو کافی نیست.

معلوم بودن پوست صورت از لای موها

اگر پوست صورت از لای مو پیدا باشد، آیا در هنگام وضو، علاوه بر شستن صورت، باید مو را هم شست؟^۲

موهای ریز را که جزء پوست شمرده می شود، باید بشوید (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری، صافی و شبیری).

موهای ریز را که جزء پوست شمرده می شود، باید بشوید و همچنین موهای غلیظ (بلند) که پوست را نمی پوشانند، بنا بر احتیاط واجب بشوید (آیات عظام سیستانی و وحید).

۱. حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۴۶؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۰؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۵؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۶۱؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷، غایات وضو.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۶؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۷۰؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۹۲؛ سید موسی شبیری زنجانی، مسائل الشرعیة، برداشت از مسئله ۲۴۳ و ۲۴۶.

شک در معلوم بودن پوست صورت

اگر شک کند که پوست صورت از لای مو پیداست یا نه، برای وضو چه وظیفه‌ای دارد؟^۱

بنا بر احتیاط واجب باید مو را بشوید و آب را به پوست هم برساند (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، نوری و صافی).
باید مو را بشوید و آب را به پوست هم برساند (آیات عظام سیستانی، شبیری و وحید).

ریش بلند

کسی که ریش او از حد واجب صورت^۲ وضو (از جهت عرضی یا طولی) بلندتر است، آیا باید تمام آن را بشوید؟^۳
شستن آن مقدار مو که خارج از حد وضو است، لازم نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری، وحید و صافی).
اگر ریش خیلی بلند است، لازم نیست شسته شود؛ وگرنه احتیاط واجب

۱. حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۴۷؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۶۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۱ (شایان ذکر است حضرت امام و آیات عظام مکارم و نوری در العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۷ فتوا، به احتیاط داده‌اند)؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۳۴۷۱۷، تاریخ استفتا: ۲۲ دی ۱۳۹۶.
۲. به‌تصریح بسیاری از فقها، از جمله حضرت امام و محمدحسن نجفی (صاحب جواهر) و به قرینه مسئله ۱، افعال وضو در العروة الوثقی، منظور از حد، همان حد شستن صورت در وضو است؛ هرچند در تقریرات، آیت‌الله خویی حد را به حد متعارف تعبیر کرده است.
سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، الوضوء، واجبات وضوء، مسئله ۳: «لا یجب غسل ما استرسل من اللحية أما ما دخل منها فی حد الوجه فیجب غسله»
محمدحسن نجفی، جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، ج ۲، ص ۱۵۴: «و لا یجب غسل ما استرسل من اللحية: ... و المراد بالمسترسل المذكور هو الخارج عن حد الوجه كما نص علیه بعضهم»
سیدابوالقاسم خویی، موسوعة الامام الخوئی، ج ۵، ص ۶۸، الشعر الخارج عن الحد: «... أما ما كان خارجاً عن المتعارف فی الطول، أو كان خارجاً عما دارت علیه الإصبعان عرضاً کعریض اللحية فلا دلیل علی کون غسله مجزئاً عن غسل ذات البشرة و لعله ظاهر»
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۷۰؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۹۲.

در شستن است (آیت الله مکارم).

زنی که ریش دارد

اگر زنی ریش داشته باشد، حکم شستن ریش برای وضو چیست؟^۱
مانند مرد است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

محل ریختن آب بر روی صورت و دست‌ها

آیا در شستن صورت و دست‌ها باید آب را از رُستنگاه (نسبت به صورت) و از آرنج (نسبت به دست‌ها) ریخت یا می‌توان از پایین تر ریخت؛ ولی بعد از رستنگاه و آرنج شروع به شستن کرد؟^۲

ریختن آب از اعلا واجب نیست؛ ولی شستن باید (فتوا یا احتیاط واجب که اشاره شده است) از بالا باشد (حضرت امام، امام خامنه‌ای و آیت الله نوری).

اگر فرد آب وضو را بر ابتدای پیشانی نریزد، بلکه بر قسمتی پایین تر از آن مثل، پایین پیشانی و محل ابروها بدون قصد وضو بریزد، سپس بلافاصله قسمت بالای پیشانی را که خشک مانده دست بکشد تا تر شود و بعد بر محل ریختن آب و پایین تر از آن دست بکشد، وضو صحیح است و حکم دست‌ها هم مانند صورت است (آیت الله مکارم).

اگر فرد آب وضو را بر ابتدای پیشانی نریزد، بلکه بر قسمتی پایین تر از آن، مثل پایین پیشانی و محل ابروها بریزد، سپس بلافاصله قسمت بالای پیشانی را که خشک مانده دست بکشد تا تر شود و بعد بر محل ریختن آب و پایین تر از آن دست بکشد و به این شستن هم اکتفا کند، بنا بر احتیاط

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۴؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۵۸ و ۲۶۶؛ سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۸۷۲۲۷، تاریخ استفتا: ۱۸ تیر ۱۳۹۶.

واجب چنین وضویی صحیح نیست و حکم دست‌ها هم مانند صورت است (آیت‌الله سیستانی).

معنی شستن از بالا به پایین (من الاعلی الی الاسفل)

اینکه در وضو گفته شده باید از اعلا شروع کرد، آیا مقصود فقط ابتدای شروع شستن عضو است یا در ادامه شستن هم باید ابتدا قسمت‌های بالاتر شسته شود و بعد پایین‌تر و به همین ترتیب؟^۱

همین که در عرف گفته شود از بالا به پایین شسته شده، کافی است (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری، وحید و صافی).

شسته نشدن مقداری از عضو در وضو

در وضو صورت و دست‌ها از بالا به پایین شسته می‌شود؛ ولی گاهی اوقات در وسط صورت یا آرنج دست، مقدار کمی نشسته باقی می‌ماند یا فرد در شستن آن شک می‌کند؛ برای مثال مساحت یک دوریالی (یک بند انگشت)، بعضی از علما فرموده‌اند بعید نیست شستن همان نقطه کافی باشد و نیاز نباشد محاذی همان نقطه باقی‌مانده را به طرف پایین برای رعایت ترتیب مجدداً شست و دست کشید. نظر مبارک حضرت عالی چیست؟ و آیا بین اینکه شسته نشدن مقدار اندک مذکور سهواً یا غفلتاً بوده یا از روی عمد واقع شده، فرقی هست؟^۲

علاوه بر شستن آن قسمت، احتیاط آن است که محاذی آن هم به پایین

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مقدمه؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، وضو، کیفیت وضو و احکام آن، الاول و قبل از مسئله ۷۶؛ سیدروح‌الله خمینی، استفتائات، ج ۱، ص ۲۸، سؤال ۱۶؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۹۷ و ۹۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۵۸.

۲. سیدعلی سیستانی، استفتائات، ج ۱، بحث وضو، سؤال ۱۹؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۹۴۰۶۱۰۰۱۳۱؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۲۰۴۵۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: k6w2p9r.

شسته شود (امام خامنه‌ای).

همین فتوا صحیح است و ملاک در صحت وضو دربارهٔ مثال مذکور، آن است که عرفاً صدق کند که شستن از بالا به پایین انجام شده است و در این صورت فرقی بین حالت عمد و غیرعمد نیست (آیت‌الله سیستانی).

۱. اگر همان قسمت شسته شود، کفایت می‌کند. ۲. تفاوتی ندارد و مراقب باشید که دچار وسواس نشوید (آیت‌الله مکارم).
در همهٔ فروض باید مقداری که در امتداد طولی آن نقطه به طرف پایین قرار گرفته است، دوباره شسته شود (آیت‌الله شبیری).

حکم تعدد شستن

حکم شستن مرتبهٔ اول و دوم و سوم در وضو چیست؟^۱

در وضو، شستن صورت و دست‌ها، مرتبهٔ اول واجب و مرتبهٔ دوم جایز و مرتبهٔ سوم و بیشتر از آن، حرام است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری و شبیری).

در وضو، شستن صورت و دست‌ها، مرتبهٔ اول واجب و مرتبهٔ دوم مستحب و مرتبهٔ سوم و بیشتر از آن، حرام است (آیات عظام سیستانی، صافی و وحید).
شستن صورت و دست‌ها، مرتبهٔ اول واجب است و احتیاط واجب، ترک مرتبهٔ دوم است و اما سوم و بیشتر حرام است (آیت‌الله مکارم).

ملاک تعدد شستن

شستن مرتبهٔ اول و دوم و سوم در وضو چگونه محقق می‌شود؟^۲

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، احکام وضو، سؤال ۱۰۲.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، احکام وضو، سؤال ۱۰۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، رسالهٔ آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، کیفیت وضو.

اگر با یک مشت آب، تمام عضو شسته شود و به قصد وضو بریزد، یک مرتبه حساب می‌شود؛ چه یک مرتبه را قصد بکند یا قصد نکند؛ پس مثلاً اگر به قصد بار اول ده مشت آب بریزد با نیت وضو و با آب ریختن پنجم، تمام عضو را آب فراگیرد، دفعه اول محقق شده است و ملاک تعدد به قصد نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم، شبیری و وحید).

تعیین‌کننده بار اول یا دوم یا بیشتر، قصد وضوگیرنده است؛ یعنی می‌تواند به قصد بار اول شستن، چند مرتبه آب به روی صورت بریزد (امام خامنه‌ای، آیات عظام صافی و نوری).

منظور از شستن مرتبه اول، آن است که به قصد وضو، صورت یا دست را کاملاً بشوید؛ بنابراین اگر با یک مرتبه یا چند مرتبه آب ریختن، به کمک دست کشیدن یا بدون آن، عضو کاملاً شسته شود، مرتبه اول محقق شده است و شستن بعد از آن، هرچند به نیت شستن اول هم باشد، جزو شستن اول محسوب نمی‌شود. بنابراین در تحقق شستن اول، دو مطلب شرط است: اول آنکه شستن به قصد وضو باشد و دوم آنکه آب تمام عضو را کاملاً فراگیرد که جایی برای احتیاط نباشد و در شستن بعدی اگر این دو شرط موجود باشد، مرتبه دوم محقق می‌شود؛ ولی اگر در مرتبه دوم، شرط اول موجود نباشد، یعنی بعد از شستن اول، بدون قصد وضو عضو را بشوید، لازم است مراعات مقتضای احتیاط ترک نشود و برای مرتبه سوم، احتیاطاً عضو را نشوید (آیت الله سیستانی).

مسح به جای شستن

آیا در شستن صورت و دست‌ها، مسح کافی است یا باید آب جریان پیدا کند؟^۱

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، ورد اول؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۲۴؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۲۶۵؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۶۷.

اگر دست را تر کند و به صورت و دست‌ها بکشد، چنانچه تری دست به قدری باشد که به واسطه کشیدن دست، آب کمی بر آن‌ها جاری شود، کافی است (حضرت امام، آیات عظام نوری، وحید و صافی).

صدق شستن منوط به رساندن آب به تمام عضو است؛ هرچند به وسیله دست کشیدن باشد؛ ولی مسح اعضا با دست مرطوب به تنهایی کافی نیست (امام خامنه‌ای).

اگر دست را تر کند و به صورت و دست‌ها بکشد، چنانچه تری دست به قدری باشد که با کشیدن دست، آب آن‌ها را فراگیرد و شستن (غسل) صدق کند، کافی است و در این صورت لازم نیست که آب بر آن‌ها جاری شود (آیت‌الله سیستانی).

اگر دست را تر کند و به صورت و دست‌ها بکشد، کافی نیست؛ مگر اینکه تری دست به قدری باشد که آب جاری شود و از دست بریزد (آیت‌الله مکارم).

اگر دست را تر کند و به صورت و دست‌ها بکشد، چنانچه تری دست به قدری باشد که بگویند صورت و دست‌ها را شسته است، کافی است (آیت‌الله شبیری).

شستن دست‌ها

محدوده دست

محدوده شستن دست‌ها در وضو چه مقدار است؟^۱
درو وضو باید دست راست و بعد دست چپ را از آرنج تا سرانگشت‌ها بشوید و برای اینکه یقین کند آرنج را کاملاً شسته، باید مقداری بالاتر از آرنج را هم

۱. سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۵ و ۲۴۶.

بشوید (مراجع عظام تقلید).

کیفیت شستن دست‌ها

آیا در شستن دست‌ها باید از بالا به پایین شست؟^۱
باید از بالا به پایین شست (مراجع عظام تقلید).

شستن تا مچ (وضوی مچی)

بعضی از مردم در شستن دست‌ها، از آرنج تا مچ را وضو می‌دهند؛ ولی از مچ تا سرانگشتان را به خیال اینکه شستن مستحب قبل از وضو کافی است، وضو نمی‌دهند. حکم وضوی آن‌ها چیست؟^۲
باطل است و لازم است نمازهایی را که با آن وضو خوانده، در وقت اعاده و در خارج وقت قضا کند (مراجع عظام تقلید).

شستن موی دست

آیا در شستن دست باید موی دست را هم شست؟^۳
واجب است شسته شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

دست غیرمتعارف

کسی که دستش از معمول افراد کوچک‌تر یا بزرگ‌تر است، ولی صورتش

۱. سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، مسئله ۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۳.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۷؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۴۷.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، قبل از مسئله ۱۱، مورد الثانی؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، ج ۱، وضو، مسح پاها، وضوی فرد فاقد دست، سؤال ۳۹۳.

طبق متعارف و معمول مردم است، چه کند؟^۱
 باید ملاحظه کند که مردمان معمولی تا کجای صورت خود را می‌شویند،
 او هم تا آنجا را بشوید (مراجع عظام تقلید).

زوائد دست

اگر در دست (از آرنج تا سر انگشت) گوشت زائد یا انگشت زائدی باشد، آیا
 باید آن را هنگام وضو شست و شو بدهد؟^۲
 واجب است آن را به نیت وضو بشوید (حضرت امام، آیات عظام مکارم،
 نوری و وحید).
 اگر عرفاً دست شمرده می‌شود، واجب است آن را به نیت وضو بشوید
 (آیت الله سیستانی).

کسی که دستش از بالای آرنج قطع شده است

کسی که دستش از بالای آرنج قطع شده است، آیا برای وضو باید بازو را
 بشوید؟^۳
 واجب نیست؛ اگرچه احتیاط مستحب شستن آن است (حضرت امام،
 آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).
 واجب نیست (آیات عظام وحید و شبیری).

۱. حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۴۴؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل
 مراجع، ج ۱، مسئله ۲۳۸؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء،
 الاول، قصد الوجه؛ سید علی خامنه‌ای، سایت، استفتانات، شماره ۸۲۵۵۸۸، تاریخ استفتاء: ۱۳۹۶/۱۹.
 ۲. سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، قبل از مسئله ۷۶، مورد الثاني؛ حسین وحید خراسانی،
 منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۷۶، مورد الثاني؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء،
 فصل فی افعال الوضوء، قبل از مسئله ۱۱.
 ۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، قبل از مسئله ۱۱؛ حسین وحید
 خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۷۶، مورد الثاني؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتانات، وضو،
 مسح پاها، وضوی فرد فاقد دست، سؤال ۳۹۳.

کسی که دستش از پایین تر از آرنج قطع شده است

وظیفه کسی که دستش پایین تر از آرنج قطع شده است، برای وضو چیست؟^۱
شستن مقداری از دست که باقی مانده است، واجب است (حضرت امام،
آیات عظام سیستانی، نوری، مکارم، شبیری و وحید).

داشتن دست اضافی بعد از آرنج

اگر از آرنج به پایین دست اضافی دارد، آیا در وضو باید هر دو را بشوید؟^۲
واجب است هر دو را بشوید (حضرت امام، آیات عظام نوری و وحید).
اگر عرفاً صدق دست بر آن می شود، باید آن را نیز بشوید (آیت الله
سیستانی).

احتیاط در شستن ترک نشود؛ حتی در مسح، اگر هر دو اصلی هستند، با
هر دو دست مسح کند (آیت الله مکارم).

داشتن دست اضافی قبل از آرنج

اگر از بالای آرنج دست اضافه دیگری دارد، آیا در وضو باید آن را هم
بشوید؟^۳

اگر بداند که زائد است، شستن آن واجب نیست؛ ولی اگر زائد را از غیر زائد
تشخیص نمی دهد یا هر دو اصلی اند،^۴ باید هر دو را بشوید و از باب احتیاط
با هر دو دست مسح کند (حضرت امام).

اگر بداند که زائد است، شستن آن واجب نیست و اگر زائد را از غیر زائد

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الثانی؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۷۶، مورد الثانی؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتانات، وضو، مسح پاها، وضوی فردی که بخشی از دستش قطع شده است، سؤال ۳۹۳.

۲. سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، قبل از مسئله ۷۶، مورد الثانی؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۷۶، مورد الثانی؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۱.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۱؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۷۶؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتانات، مسئله ۳۹۲، وضوی فرد دارای دست و پای زائد.

۴. حضرت امام در حاشیه عروة الوثقی بیان می فرماید: «در اینکه هر دو دست اصلی باشد، محل اشکال و منع است.»

تشخیص نمی‌دهد، باید هر دو را بشوید و از باب احتیاط با هر دو دست مسح کند و اگر هر دو اصلی باشند، باید هر دو را بشوید و مسح با یک دست کافی است (آیت‌الله نوری).

اگر بداند که زائد است، شستن آن بنا بر احتیاط واجب لازم است؛ ولی اگر تشخیص زائد از غیرزائد نمی‌دهد، هر دو را بشوید و بنا بر احتیاط واجب، با هر دو دست مسح کند (آیت‌الله وحید).

در فرض علم به زائدبودن آن، در صورتی شستن واجب نیست که اطلاق دست بر آن نشود؛ هر چند عرفاً از باب مسامحه به آن دست می‌گویند؛ ولی اگر تشخیص زائد از غیرزائد نمی‌دهد، باید هر دو را بشوید و باید از باب احتیاط با هر دو دست مسح کند و اگر هر دو دست اصلی باشد، هر دو شسته شود و با یکی مسح کند، کافی است (آیت‌الله سیستانی).

احتیاط در شستن ترک نشود و اگر هر دو اصلی باشند، بنا بر احتیاط با هر دو دست مسح کند (آیت‌الله مکارم).

شخصی که دست و پای اضافی دارد، اگر یکی از آن‌ها به عنوان عضو اصلی شناخته شود، باید همان را وضو دهد؛ وگرنه می‌تواند به هر کدام اکتفا کند (آیت‌الله شبیری).

شستن عضو نیمه متصل

اگر جزئی از صورت یا دست‌ها قطع شود، ولی هنوز به بدن متصل باشد، هر چند به واسطه پوست نازکی، در وضو چگونه باید شسته شود؟^۱
تا آن عضو جدا نشده، واجب است شسته شود و همچنین آنچه از زیر پوست ظاهر شده و جزء ظاهر حساب می‌شود، باید شسته شود (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری، وحید و صافی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۴؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۸۳؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۹۷.

تا آن عضو جدا نشده واجب است شسته شود؛ مگر مقداری که عرفاً تابع بدن به حساب نیاید که شستن آن لازم نیست و همچنین آنچه از زیر پوست ظاهر شده و جزء ظاهر حساب می‌شود، باید شسته شود (آیت‌الله سیستانی).

در فرض سؤال قبل، آیا برای وضو واجب است مثلاً آن پوست را جدا کرد تا زیر آن کاملاً شسته شود؟^۱

واجب نیست؛ ولی اگر آن قطعه، شیء خارجی حساب شود و جزو دست شمرده نشود، بنا بر احتیاط مستحب جدا شود (حضرت امام و آیت‌الله مکارم).

واجب نیست؛ ولی اگر آن قطعه، شیء خارجی حساب شود و به هیچ وجه از دست شمرده نشود، باید جدا شود (آیت‌الله سیستانی).

واجب نیست؛ ولی اگر آن قطعه شیء خارجی حساب شود و به هیچ وجه از دست شمرده نشود، بنا بر احتیاط واجب جدا شود (آیت‌الله وحید).

واجب نیست؛ ولی اگر آن قطعه شیء خارجی حساب شود و به هیچ وجه از دست شمرده نشود، در صورتی که حرجی نباشد، باید جدا شود (آیت‌الله نوری).

شستن شکاف‌های اعضای وضو

آیا برای وضو باید آب به درون شکاف‌هایی که گاهی مثلاً به سبب سرما در دست ایجاد می‌شود، برسد؟^۲

اگر شکاف وسیع است که درون آن دیده می‌شود، واجب است آب وضو به آن رسانده شود؛ وگرنه واجب نیست و اگر شک شود، واجب نیست

۱. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۸۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۸۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۴.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۵؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۸۴؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۸۴؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۹۸.

شسته شود (حضرت امام).

اگر شکاف وسیع است که درون آن دیده می‌شود، واجب است آب وضو به آن رسانده شود؛ وگرنه واجب نیست و اگر شک شود، واجب است شسته شود (آیت‌الله نوری).

اگر شکاف وسیع است که درون آن دیده می‌شود، واجب است آب وضو به آن رسانده شود؛ وگرنه واجب نیست (آیت‌الله صافی).

اگر شکاف وسیع است که درون آن دیده می‌شود، واجب است آب وضو به آن رسانده شود؛ وگرنه واجب نیست و اگر شک شود، بنا بر احتیاط واجب آب را برساند (آیات عظام سیستانی و مکارم).

اگر شکاف وسیع است که درون آن دیده می‌شود، واجب است آب وضو به آن رسانده شود؛ وگرنه واجب نیست و اگر شک شود که جزء باطن است یا خیر، بنا بر احتیاط واجب آب را برساند (آیت‌الله وحید).

آبله در اعضای وضو

حکم آبله‌هایی که روی دست بر اثر سوختگی و غیر آن ایجاد می‌شود، برای وضو چیست؟^۱

اگر در صورت و دست‌ها و جلوی سر و روی پاها به واسطه سوختن یا چیز دیگر، برآمدگی پیدا شود، شستن و مسح روی آن کافی است و چنانچه سوراخ شود، رساندن آب به زیر پوست لازم نیست؛ بلکه اگر پوست یک قسمت هم کنده شود، لازم نیست آب را به زیر قسمتی که کنده نشده برساند؛ ولی چنانچه پوستی که کنده شده گاهی به بدن می‌چسبد و گاهی بلند می‌شود، باید آن را قطع کند یا آب را به زیر آن برساند (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۶؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۷۳۷۶۹، تاریخ استفتا: ۱۰ تیر ۱۳۹۵.

مسح سر

واجبات مسح

چه چیزهایی در مسح سر واجب است؟

۱. با رطوبت باقی مانده در دست، مسح انجام شود؛

۲. روی سر مسح شود؛

۳. مقدار واجب مسح انجام شود؛

۴. با باطن کف دست مسح شود.

نکته: موارد فوق دارای تفصیل است که در مسائل بعدی بیان می شود.

محل مسح سر

مسح سر بر چه قسمتی از سر باید انجام شود؟^۱

یک قسمت از چهار قسمت سر که مقابل پیشانی است، جای مسح است؛ یعنی قسمت فوقانی سر، نه طرف راست و چپ و پشت سر و هر جای این قسمت را به هر اندازه مسح کند، کافی است؛ اگرچه احتیاط مستحب آن است که از درازا، به اندازه درازای یک انگشت و از پهنا، به اندازه پهنای سه انگشت بسته، مسح کند (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، صافی، نوری و وحید).

یک قسمت از چهار قسمت سر که مقابل پیشانی است، جای مسح است و هر جای این قسمت را مسح کند، کافی است و بنا بر احتیاط از پهنا به اندازه پهنای سه انگشت به هم چسبیده مسح کند و احتیاط مستحب آن است که از درازا، به اندازه درازای یک انگشت مسح کند (آیت الله شبیری).
بعد از شستن دست‌ها باید جلوی سر و به عبارتی «مقدم الرأس»

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۰؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسح سر، مقدمه؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، ص ۵۲؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۲۶۹.

لا وسطه»^۱ را با رطوبت آب وضو که در دست باقی مانده است، مسح کند و بنا بر احتیاط واجب، لازم است با دست راست باشد و بهترین است که از بالا به پایین دست بکشد؛ ولی عکس آن، یعنی از پایین به بالا نیز اشکال ندارد (آیت الله مکارم).

مسح سر بر پوست یا بر موی سر

آیا مسح باید بر پوست سر باشد؟^۲

لازم نیست مسح سر بر پوست آن باشد؛ بلکه بر موی جلوی سر هم صحیح است؛ ولی کسی که موی جلوی سر او به اندازه‌ای بلند است که اگر مثلاً شانه کند، به صورتش می‌ریزد یا به جاهای دیگر سر می‌رسد، باید قسمتی از موها را که پس از شانه کردن از محدوده جلوی سر خارج نمی‌شود، مسح کند. همچنین می‌تواند فرق سر را باز کرده، بِن موها یا پوست سر را مسح کند و اگر موهایی را که به صورت می‌ریزد یا به جای دیگر سر می‌رسد، جلوی سر جمع کند و بر آن‌ها مسح کند، یا بر موی جاهای دیگر سر که جلوی آن آمده مسح کند، چنین مسحی باطل است (مراجع عظام تقلید).
نکته ۱: کسی که می‌خواهد وضو بگیرد، اگر موی سرش بلند است، به طوری که بر روی پیشانی می‌افتد، اگر بخواهد بر قسمت فوقانی سر بر مویی که به پیشانی نمی‌رسد مسح کند، کافی است.

نکته ۲: اگر مویی از قسمت فوقانی سر نباشد، بلکه از اطراف سر باشد، ولی روی قسمت فوقانی سر آمده باشد، نمی‌تواند بر روی آن مسح کند.

۱. «الوارد فی روایات الباب و کلمات الأصحاب هو مقدّم الرأس و یقابله مؤخره و وسطه و جانباه، و لعله أقلّ من الربع»

۲. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۱؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیله، ج ۱، وضو، واجبات وضو، مسئله ۱۳؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، مسئله ۲۷۱؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، ص ۵۳.

مسح از روی پارچه نازک

اگر پارچه رقیقی روی سر باشد که رطوبت از آن سرایت می کند، آیا می توان بر آن مسح کرد؟^۱
جایز نیست (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام مکارم، سیستانی، وحید و نوری).

مسح سر از بالا به پایین

آیا مسح سر باید از بالا به پایین باشد؟^۲
خیر، لازم نیست؛ بلکه از پایین به بالا هم صحیح است؛ هرچند احتیاط مستحب این است که از بالا به پایین باشد (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، صافی و وحید).
احتیاط آن است که از بالا به پایین باشد (آیت الله شبیری).

مسح سر با دست راست

آیا در وضو مسح سر باید با دست راست باشد؟^۳
بنا بر احتیاط با دست راست باشد (امام خامنه ای، آیت الله مکارم، صافی، نوری، وحید و شبیری).
لازم نیست؛ هرچند مطابق با احتیاط استحبابی است (حضرت امام و آیت الله سیستانی).

۱. سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۱۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الثالث، مسئله ۲۷؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۵.
۲. سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، درس ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۹؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الثالث؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۸۷.
۳. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۹؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الثالث؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، مسح سر.

مسح با باطن دست

آیا در وضو باید مسح با باطن کف دست باشد یا می‌توان با پشت دست مسح کرد؟^۱

با هر قسمتی از دست، از آرنج تا سر انگشت، می‌تواند مسح کند؛ هرچند احتیاط مستحب است مسح کردن به باطن کف دست باشد و بعد از آن، پشت دست و بعد از آن باطن ذراع (حضرت امام، امام خامنه‌ای و آیت‌الله سیستانی). واجب است با باطن کف دست باشد (آیات عظام صافی، مکارم و نوری).

احتیاط واجب است با باطن کف دست باشد (آیات عظام شبیری و وحید).^۲

نکته: کف دست شامل انگشتان هم می‌شود.

مسح با دیگر قسمت‌های دست

اگر از مسح به باطن کف دست معذور باشد، وظیفه چیست؟^۳

بدون عذر هم می‌تواند با پشت دست و ذراع مسح کند (حضرت امام، امام خامنه‌ای و آیت‌الله سیستانی).

با پشت دست مسح کند و اگر رطوبت کافی برای مسح ندارد، رطوبت را از جاهای دیگر دست به آنجا بکشد و بعد مسح کند و اگر از آن هم معذور بود، با ذراع مسح کند و اگر امکان گرفتن رطوبت از دست نباشد، از صورت

۱. نک: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۴۹؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الثالث؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، وضو، واجبات وضو، مسئله ۱۴ و ۱۶؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۰۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۸۲۹۶۶۰.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۴۹.
۳. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، القول فی الواجبات، مسئله ۱۶؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۰۹؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۸۲۹۶۶۰.

رطوبت بگیرد و مسح کند (آیات عظام مکارم و نوری).
 بنا بر احتیاط واجب، با پشت دست مسح کند و اگر از آن معذور بود، بنا
 بر احتیاط واجب با باطن ذراع مسح کند (آیت الله وحید).
 با پشت دست مسح کند و اگر از آن معذور بود، با باطن ذراع مسح کند
 (آیت الله صافی).
 بنا بر احتیاط مستحب، با پشت کف دست مسح کند و اگر از آن معذور
 بود، با باطن ذراع مسح کند (حضرت امام و آیت الله سیستانی).

مسح پا

مقدار واجب مسح

برای وضو چه مقدار از پا باید مسح شود؟^۱
 الف. مقدار واجب از نظر طول:
 از سر یک انگشت تا برآمدگی پا کافی است (حضرت امام، آیات عظام
 مکارم، وحید و نوری).
 از سر یک انگشت تا مفصل پا مسح شود (امام خامنه‌ای).
 بنا بر احتیاط واجب تا مفصل پا مسح شود (آیات عظام سیستانی، صافی
 و شبیری).
 ب. مقدار واجب از نظر عرض:
 به هر اندازه باشد، کافی است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی،
 نوری، وحید و صافی).
 به اندازه یک انگشت مسح کند و کمتر از آن اشکال دارد (آیت الله
 مکارم).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۲ و ۲۵۳؛ سید محمد کاظم طباطبایی
 یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مورد الرابع: سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱،
 قبل از مسئله ۹۶؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، کیفیت وضو.

احتیاط آن است که مسح پا به اندازه پهنای سه انگشت بسته باشد و بهتر آن است که تمام روی پا را با تمام داخل دست مسح کند (آیت الله شبیری).
نکته: ۱

بهتر است که مسح به اندازه پهنای سه انگشت بسته باشد و بهتر از آن مسح کردن تمام پشت پا با تمام کف دست است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، صافی، نوری و وحید).
بهتر آن است تمام روی پا را با تمام داخل دست مسح کند (آیت الله شبیری).

مسح انگشت کوچک پا

آیا مسح از انگشت کوچک پا هم برای وضو کافی است؟^۲
کافی است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، صافی، نوری، وحید و شبیری).
بنا بر احتیاط واجب کافی نیست (آیت الله مکارم).

محل شروع مسح پا

ابتدای شروع مسح پا از کجاست؟^۳

احتیاط مستحب آن است که شروع مسح پا از سر انگشتان پا باشد؛ هرچند جایز است برعکس مسح کند (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، شبیری، مکارم، وحید و نوری).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الرابع.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۹؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۱۱.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الرابع؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۴؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۰۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۴۴۶۸۷۸.

منظور از نوک انگشت

برای مسح پا گفته شده است از سر انگشت مسح شود. آیا منظور از سر انگشت، مقداری است که هنگام سجده روی زمین قرار می‌گیرد یا اینکه باید قائل به تفصیل شد و گفت: «مقداری از نوک انگشت پا که نزدیک ناخن است و عرفاً جزء ظاهر پا محسوب می‌شود، مسح آن واجب است و مقداری از آن که عرفاً جزء باطن پا شمرده می‌شود، مسح آن لازم نیست.»^۱ در صورت قول به تفصیل، حکم مسح مقدار مشکوک چیست؟

محل مسح پا، عبارت است از روی پا از سریکی از انگشتان تا مفصل ساق و لازم نیست قسمت پایین تر مسح شود و استحباب مسح پایین انگشتان پا ثابت نشده است (امام خامنه‌ای).

مسح مقداری از نوک انگشت پا که نزدیک ناخن است و عرفاً جزء روی پا محسوب می‌شود، واجب است و مسح مقداری از آن که عرفاً جزء کف (باطن) پا شمرده می‌شود، لازم نیست و در صورت شک، بنا بر احتیاط لازم، مقدار مشکوک را مسح کند (آیت‌الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب، نرمی انگشت پا را مسح کند؛ البته نسبت به نمازهای قبلی، همین اندازه که دست را صاف روی پا قرار دهد و مسح کند، مانعی ندارد (آیت‌الله مکارم).

مسح روی قسمت ظاهر انگشت (ناخن و قسمت آغازین پوست جلوی انگشت که ظاهر است) کافی است. مقدار مشکوک لازم نیست مسح شود (آیت‌الله شبیری).

احتیاط این است که مسح از آنجا شروع شود (آیت‌الله صافی).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۹۴۷۸۹۸، تاریخ استفتا: ۱۷ بهمن ۱۳۹۷ و شماره استفتا: ۵۴۱۱۴۹، تاریخ استفتا: ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۴؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۷۲؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، طهارت، وضو، روش وضوگرفتن، ترتیبی، مسح پاها، وظیفه شخصی که نوک انگشت را مسح نکرده، شماره استفتا: ۹۴۰۵۳۱۰۲۱۶؛ سیدموسی شبیری زنجانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۲۰۴۵۲؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۲۰۹۵۸.

کیفیت مسح پا از انگشتان غیر شست

در مسح کردن پا، اگر از روی شست نکشد، بلکه از روی انگشتان دیگر بکشد، آیا لازم است روی برآمدگی بیاید یا موازی هم باشد کافی است؟^۱ چنانچه روی غیر از انگشت کوچک بکشد، اشکال ندارد و لازم است تا برآمدگی ادامه دهد (آیت الله مکارم).

عبور از موازی برآمدگی کافی نیست (آیت الله صافی).
مسح باید از یکی از انگشتان تا برآمدگی روی پا باشد و احتیاطاً تا مفصل را مسح کنند و مسح موازی صحیح نیست (آیت الله شبیری).

کشیدن مسح پا در دو مرحله

هنگام وضو مسح پا را مقداری می کشیم، بعد دست را برمی داریم و بعد بقیه را می کشیم. آیا اشکال دارد؟^۲
اشکالی ندارد (آیت الله مکارم).
اگر روی قسمت باقی مانده مسح بکشد، اشکال ندارد؛ اما همه محل مسح تکرار نشود (آیت الله نوری).

ترتیب پا در مسح

آیا مسح هم زمان هر دو پا جایز است؟^۳
بنا بر احتیاط واجب، اول پای راست مسح شود (آیات عظام مکارم، نوری، وحید و شبیری).

۱. ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، تاریخ استفتا: ۱۴ اسفند ۱۳۸۶؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتای خصوصی از سایت، شماره ۴۷۹۶؛ لطف الله صافی گلپایگانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره ۱۹۷۴۰۱.

۲. ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۲۰۹۸۲؛ حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۴۰۳۲، تاریخ استفتا: ۱۹ فروردین ۱۳۸۸.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الرابع: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۹؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۹۶، مورد الرابع: سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، شرایط وضو، ترتیب در کارهای وضو؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۴۴۶۸۷۸.

پای راست مقدم شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای).
مسح هر دو با هم جایز است؛ هرچند احتیاط مستحب تقدیم پای راست بر چپ است (آیات عظام سیستانی و صافی).

رعایت نکردن ترتیب در مسح پا

حکم تقدم مسح پای چپ بر پای راست چیست؟^۱
جایز نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام شبیری، مکارم و نوری).

بنا بر احتیاط جایز نیست (آیات عظام سیستانی، وحید و صافی).

کیفیت مسح پا

آیا می‌توان تمام دست را روی پا گذاشت و کمی کشید (مسح دفعی)؟^۲
جایز است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، صافی و مکارم).
بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (آیات عظام وحید، شبیری و نوری).^۳

مسح پا با دست مخالف

آیا واجب است مسح پای راست با دست راست و مسح پای چپ با دست چپ باشد؟^۴

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الرابع: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۰۸؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، شرایط وضو، ترتیب در کارهای وضو، مورد نهم؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۹۶، مورد الرابع؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۴۴۶۸۷۸.
۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۲.
۳. آیت‌الله نوری همدانی در توضیح المسائل فارسی، برخلاف حاشیه خود بر العروة الوثقی، این نحوه مسح کشیدن را کافی می‌داند.
۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الرابع: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، قبل از مسئله ۹۶، مورد الرابع؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۰۸؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتائات، وضو، مسح پا، مسح پای راست با دست چپ و بالعکس؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۴۴۶۸۷۸.

واجب نیست؛ هرچند احتیاط مستحب است که رعایت شود (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی و شبیری). بنا بر احتیاط واجب، پای راست با دست راست و پای چپ با دست چپ مسح شود (آیات عظام مکارم، نوری، وحید و صافی).

مسح بر روی موهای پا

اگر بر روی پا موییده باشد، برای وضو چگونه مسح کند؟^۱ بنا بر احتیاط واجب، بین مسح بر مو و پوست جمع کند^۲ (حضرت امام). اگر به مقدار متعارف است، بر روی پا و آنچه دارد مسح کند کافی است؛ ولی اگر خارج از مقدار متعارف باشد، باید بر پوست پا مسح کند (آیات عظام سیستانی، نوری و وحید). اگر مو کم باشد، بر همان مسح می‌کند؛ وگرنه بنا بر احتیاط، بین مسح بر مو و پوست جمع کند (آیت‌الله مکارم). بر موی روی پا می‌تواند مسح کند؛ البته اگر مو بلند باشد، به گونه‌ای که با کشیدن آن از محل مسح خارج می‌شود، نمی‌توان بر مقداری که از محل مسح خارج است، مسح کرد؛ حتی اگر آن‌ها را در محل مسح جمع کند (آیت‌الله صافی).

مسح پایی که قطع شده است

حکم کسی که مقداری از روی پایش یا تمامش قطع است، درباره مسح روی پا چگونه است؟^۳

۱. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۶؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۰۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الرابع. ۲. مقصود این است که بنا بر احتیاط، یک بار بر روی مو مسح کند و یک بار دیگر مو را کنار بزند و بر روی پوست مسح کند. ۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الرابع؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۹۵، مورد الرابع؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، وضو، مسح پاها، وضوی کسی که دست و پایش قطع شده است، سؤال ۳۹۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، اقتباس از استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۹۱۱۳۹.

به مقداری که از محدودهٔ مسح باقی مانده است، مسح کند و اگر تمام آن قطع است، مسح ساقط است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، وحید و شبیری).

خشک شدن رطوبت دست

اگر رطوبت در دست برای مسح وضو^۱ باقی نماند، حکم چیست؟^۲
باید دست را با رطوبتی که در ریش یا ابرو هست، مرطوب و مسح کند (امام خامنه‌ای).

از سایر اعضای وضو رطوبت بگیرد؛ اگرچه احتیاط مستحب این است که از ریش و ابرو رطوبت بگیرد و اگر در آن‌ها رطوبتی نبود، از جاهای دیگر رطوبت بگیرد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، صافی و نوری).
باید از ریش خود رطوبت بگیرد و با آن مسح کند و گرفتن رطوبت از سایر نقاط صورت (غیر از ریش)، مثل ابرو یا گونه‌ها، چه برای کسانی که ریش دارند و چه افرادی که ریش ندارند، بنا بر احتیاط واجب کافی نیست (آیات عظام سیستانی و وحید).

بنا بر احتیاط، باید از ریش خود رطوبت بگیرد و با آن مسح کند و گرفتن رطوبت از غیر ریش و مسح کردن با آن، محل اشکال است (آیت‌الله شبیری).

اگر رطوبت دست، فقط به اندازهٔ مسح سر باشد، وظیفه چیست؟^۳

۱. شایان ذکر است مراجعی که مسح یا رطوبت پشت دست و ذراع را جایز می‌دانند، بعد از خشک شدن تمام دست مطرح می‌شود.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، رسالهٔ آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، کیفیت وضو، مسح سر و پا؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۷؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۷۸؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۵؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۶.

می‌تواند سر را با همان رطوبت مسح کند و برای مسح پاها از اعضای دیگر وضو رطوبت بگیرد (حضرت امام و آیت‌الله نوری).

بنا بر احتیاط واجب، سر را با همان رطوبت مسح کند و برای مسح پاها از اعضای دیگر وضو رطوبت بگیرد (آیت‌الله صافی).

بنا بر احتیاط واجب، سر را با همان رطوبت مسح کند و برای مسح پاها از ریش خود رطوبت بگیرد (آیت‌الله سیستانی).

واجب سر را با همان رطوبت مسح کند و برای مسح پاها از ریش خود رطوبت بگیرد (آیت‌الله وحید).

سر را با همان رطوبت مسح کند و برای مسح پاها از اعضای دیگر وضو رطوبت بگیرد (مکارم).

بنا بر احتیاط واجب، سر را با همان رطوبت مسح کند و برای مسح پاها از ریش خود رطوبت بگیرد (آیت‌الله شبیری).

رطوبت گرفتن از محاسن بلند

کسی که محاسنش از حد صورت خارج یا خیلی بلند است، آیا از محدوده خارج از حد می‌تواند رطوبت بگیرد؟^۱

بنا بر احتیاط واجب جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام نوری، وحید و صافی).

جایز است (آیت‌الله مکارم).

گرفتن رطوبت از ریش بلند جایز است؛ مگر اینکه از حد متعارف خارج باشد (آیت‌الله سیستانی).

تنها از مقدار متعارف ریش می‌تواند برای مسح رطوبت بگیرد (آیت‌الله شبیری).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۳؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتائات، وضو، شستن صورت و دست‌ها، شستن ریش بلند در وضو، سؤال ۳۵۸؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۰.

دست کشیدن به اعضای وضو قبل از مسح

آیا بعد از اتمام شستن دست چپ، می‌توان دست را به سایر اعضای وضو کشید و بعد مسح کرد؟^۱
جایز نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، وحید و نوری).

بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست (آیت الله مکارم).
اگر کسی در وضو گرفتن قبل از کشیدن مسح، بعد از تمام شدن دست چپ، دست راست را به صورت بکشد و بعد مسح بکشد و به این صورت نماز خوانده باشد، آیا نمازش قضا دارد؟^۲
این کار خلاف احتیاط است؛ ولی وضو صحیح است و قضای نمازهای گذشته لازم نیست (امام خامنه‌ای).
چنانچه رطوبت وجود دارد، از این کار دوری کند. وضوهای سابق صحیح است؛ اما از این به بعد رعایت شود (آیت الله مکارم).
بنا بر احتیاط واجب، باید قضای آن نمازها را بخواند (آیت الله صافی).
در این صورت وضو باطل می‌شود و باید به مقداری که یقین دارد، قضا کند (آیت الله شبیری).
باید نمازها را قضا کند (آیت الله نوری).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۵؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۲؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، واجبات وضو، مسئله ۱۴؛ سید روح الله خمینی، استفتاات (ده جلدی)، ج ۱، سؤال ۲۷۵ و ۲۷۶ (البته گفتنی است که حضرت امام در یک استفتاء، احتیاط واجب دارند و از متن العروة الوثقی هم، جواز برداشت می‌شود)؛ سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۷۷۵۷۸۲، تاریخ استفتاء: ۱۹ خرداد ۱۳۹۶.

۲. سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۵۶۲۳۸۱؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، کد رهگیری: ۹۴۰۴۲۱۰۱۷۷؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۱۸۰۹۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۲۲۳۷، تاریخ استفتاء: ۱۳۸۸؛ حسین نوری همدانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۲۱۴۳، تاریخ استفتاء: ۱۵ اسفند ۱۳۸۸.

دست کشیدن بر اعضا از روی عادت

کسانی که بعد از شستن دست چپ، از باب احتیاط یا عادت با دست راست بر روی دست چپ دست می‌کشند و این مستلزم مخلوط شدن رطوبت دست راست با چپ است، حکم وضوی آن‌ها چیست؟^۱
مانعی ندارد (آیت‌الله سیستانی).

اگر از باب عادت است، بنا بر احتیاط واجب جایز نیست و اگر از باب احتیاط باشد، مانعی ندارد (آیت‌الله وحید).

رطوبت (خیس بودن) محل مسح

اگر در محل مسح رطوبتی باشد، آیا باید خشک کنیم و بعد مسح کنیم؟^۲
اگر رطوبت کم باشد، به صورتی که از غلبه رطوبت مسح مانع نشود و تأثیر مسح بر آن مشخص باشد، مانعی ندارد؛ وگرنه باید خشک شود و گمان به غلبه کفایت نمی‌کند؛ بلکه باید یقین کنیم (مراجع عظام تقلید).

آیا بودن چند قطره آب بر روی پا هنگام مسح، برای وضو ضرر دارد؟^۳
واجب است که محل مسح از آن قطرات خشک شود تا هنگام مسح، رطوبت دست بر پا تأثیر بگذارد، نه برعکس (امام خامنه‌ای).

نکته: با توجه به اینکه یکی از شروط مسح، خشک بودن عضو محل مسح یا غلبه آب مسح بر رطوبت محل مسح است و با توجه به نبودن تصریح درباره سؤال ذکر شده، طبق مسئله قبل عمل شود.

رطوبت زیاد در ماسح

اگر رطوبتی که در دست است، آن قدر زیاد است که با کشیدن آن بر روی پا

۱. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۲.
۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۶؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۹۷۶۰۹، تاریخ استفتا: ۲۸ مرداد ۱۳۹۶.
۳. سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۱۳۳.

یا سر، شستن محقق می‌شود، آیا باید آب دست را کم کرد؟^۱
اگر با دست کشیدن، شستن محقق می‌شود، باید آب دست را کم کند؛ ولی این مجرد فرض است و اگر بعد از برداشتن دست آب جاری می‌شود، به صورتی که اولین مراتب غسل محقق می‌شود، لازم نیست آب را کم کند (حضرت امام).

چنانچه در مسح به واسطه تری زیاد دست، آب بر اعضای مسح جاری شود، وضو صحیح است (آیت الله شبیری).
اشکالی ندارد؛ هرچند همراه مسح، شستن صدق کند (آیات عظام سیستانی، وحید و نوری).
بر فرض محقق شدن شستن، خالی از اشکال نیست (آیت الله مکارم).

کشیدن ماسح بر ممسوح

آیا در وضو، مروردادن ماسح (دست) بر ممسوح (محل مسح) شرط است؟^۲
در مسح سر و روی پا، باید دست را روی آن‌ها بکشد و اگر دست را نگه دارد و سر یا پا را به آن بکشد، وضو باطل است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، وحید، شبیری، نوری و صافی).
در مسح سر و روی پا، باید دست را روی آن‌ها بکشد و اگر دست را نگه دارد و سر یا پا را به آن بکشد، بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیت الله مکارم).

۱. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۸۹؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۹؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتائات، وضو، شستن صورت و دست‌ها، جریان آب در مسح، سؤال ۳۶۷.

۲. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۵؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۰؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳.

ممکن نبودن حفظ رطوبت ماسح

اگر فردی به دلیل گرمای هوا یا حرارت بدن و... به هیچ وجه نتواند رطوبت را در ماسح نگه دارد، هرچند با استعمال آب زیاد، وظیفه اش چیست؟ (با این فرض که اعضای دیگری که می شود برای وضو از آن ها رطوبت گرفت، رطوبتی ندارند).^۱

با آب جدید می تواند مسح کند؛ اگرچه احتیاط مستحب است با دست خشک مسح کند؛ سپس با آب جدید مسح کرده، بعد تیمم هم بکند (حضرت امام).

باید با آب جدید مسح کند و احتیاط مستحب ضمیمه کردن تیمم است (آیات عظام سیستانی و مکارم).

بنا بر احتیاط واجب با آب جدید مسح کرده، تیمم هم بکند (آیت الله وحید).

با آب جدید مسح کرده، تیمم هم بکند (آیت الله نوری).
بنا بر احتیاط واجب با دست خشک و سپس با آب جدید مسح کرده، بعد تیمم هم کند (آیت الله صافی).

موارد جواز مسح بر حائل

مسح بر حائل در چه مواردی صحیح است؟^۲

در حال ضرورت، مانند تقیه یا سرمایی که می ترسد برپایش برسد، ترس از درنده و هرچه اضطراب بر آن صدق می کند، می توان بر روی حائل مثل کفش و جوراب مسح کرد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری و صافی).

۱. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۰.
۲. سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۲۰؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الثالث، مسئله ۳۳؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۹؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۷؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۸۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۳.

اگر انسان به علت سرمای شدید یا ترس از دزد و درنده و مانند این‌ها نتواند کفش یا جوراب را بیرون آورد، احتیاط واجب آن است که مسح بر جوراب و کفش کند و تیمم نیز انجام دهد و اگر تقیهٔ خوفیه^۱ در بین باشد، مسح بر جوراب و کفش کافی است (آیت‌الله سیستانی).

اگر انسان به علت سرمای شدید یا ترس از دزد و درنده و مانند این‌ها نتواند کفش یا جوراب را بیرون آورد، احتیاط واجب آن است که مسح بر جوراب و کفش کرده، تیمم نیز بکند و اگر تقیه در بین باشد، مسح بر جوراب و کفش کافی است (آیت‌الله وحید).

اگر به واسطهٔ سرمای شدید، یا ترس از دزد و درنده و مانند این‌ها نتواند کفش یا جوراب را بیرون آورد، مسح کردن بر آن‌ها اشکال ندارد و احتیاط مستحب آن است که تیمم نیز بکند و اگر روی کفش نجس باشد، بنا بر احتیاط باید چیز پاکي بر آن بیندازد و بر آن چیز مسح کند و تیمم هم انجام دهد (آیت‌الله شبیری).

نکتهٔ ۱:۲ با توجه به مسئلهٔ فوق، اگر حائل متعدد باشد، بنا بر نظر فقها کم کردن حائلی که برداشتن آن ممکن است، لازم نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری و مکارم).

نکتهٔ ۲:۳ مسح بر حائل در صورت ضرورت، به جز تقیه، چنانچه تا آخر وقت عذرش برطرف می‌شود، صحیح نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری و مکارم).

به علت فلج شدن هر دو پایم، به کمک کفش طبی و عصای چوبی راه می‌روم و به هیچ وجه بیرون آوردن کفش هنگام وضو برایم امکان ندارد. اکنون می‌خواهم وظیفهٔ شرعی مرا دربارهٔ مسح هر دو پا بیان فرمایید.^۴

۱. در مقابل تقیهٔ مداراتی است.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، الثالث، مسئلهٔ ۳۳.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئلهٔ ۳۵.

۴. سید علی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۲۰.

اگر بیرون آوردن کفش برای مسح پاها برای شما خیلی سخت و دشوار است، مسح بر روی کفش کافی و مجزی است (امام خامنه‌ای).

مسح بر حائل نجس

اگر حائل روی پا نجس باشد، در فرض بالا، چگونه مسح کند؟^۱
 باید چیز پاکی روی آن بیندازد و بر آن مسح کند (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).
 بنا بر احتیاط باید چیز پاکی بر آن بیندازد و بر آن چیز مسح کند و تیمم هم بکند (آیت‌الله شبیری).
 باید چیز پاکی بر آن بیندازد و بر آن چیز مسح کند و بنا بر احتیاط واجب تیمم هم بکند (آیت‌الله صافی).

مسح بر مانع به دلیل عذر

اگر هنگام وضو برای رفع مانع و حائل از محل مسح، وقت تنگ باشد، وظیفه چیست؟^۲
 احتیاط واجب آن است وضو بگیرد و روی همان حائل را مسح کند و تیمم هم انجام دهد (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).
 در صورتی که تمام نماز یا بخشی از آن خارج وقت واقع می‌شود، باید تیمم کند (آیت‌الله سیستانی).

مباحث مربوط به تقیه در وضو

ممکن بودن وضو در حالت تقیه و غیرتقیه

اگر بعد از دخول وقت بدانند چنانچه وضو و نماز را به تأخیر بیندازد، بعداً

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۵۹.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۴.

مضطرب به مسح بر حائل می‌شود، وظیفه چیست؟^۱
در غیر ضرورت تقیه، واجب است مبادرت به وضو گرفتن کند (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).
واجب است مطلقاً (تقیه و غیرتقیه) مبادرت به وضو گرفتن کند (آیت الله سیستانی).

وضوی قبل از وقت به علتی غیر تقیه
وقتی می‌داند که در وقت مسح کردن بر حائل، مضطرب می‌شود، آیا لازم است قبل از وقت، وضو بگیرد یا اگر وضو دارد، وضو را حفظ کند؟^۲
الف. در غیر تقیه:

باید وضو بگیرد یا اگر وضو دارد، آن را باطل نکند (حضرت امام).
وجوب مبادرت یا عدم جواز ابطال معلوم نیست (آیت الله مکارم).
وجوب مبادرت لازم نیست و ابطال هم جایز است (آیت الله نوری).
به احتیاط واجب، باید وضو بگیرد یا اگر وضو دارد، آن را باطل نکند (آیت الله سیستانی).
ب. در تقیه:

وجوب مبادرت لازم نیست و ابطال هم جایز است (حضرت امام، آیات عظام نوری و مکارم).
به احتیاط واجب، باید وضو بگیرد یا اگر وضو دارد، آن را باطل نکند (آیت الله سیستانی).

باطل کردن وضو و مجبور شدن به تقیه کردن
اگر وضو دارد و وقت داخل شده و می‌داند اگر وضو را باطل کند، مضطرب به

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۷.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۷.

مسح بر حائل می‌شود (در غیر از وضعیت تقیه)، حکم چیست؟^۱
باطل کردن وضو جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی و نوری).

گرفتن وضو و عمل کردن برخلاف تقیه
اگر در جایی که باید تقیه کند، ترک تقیه کند و مسح را بر پوست انجام دهد، آیا وضوی او صحیح است؟^۲
صحیح است (حضرت امام و آیت الله سیستانی).
صحیح نیست (آیات عظام مکارم و وحید).
اگر در حال غفلت وضو گرفته، وضو صحیح است و اگر با حالت ترس بر جانش وضو گرفته، باطل است (آیت الله نوری).

تقیه بین مسح بر کفش و شستن پا
اگر در مقام تقیه امر دایر باشد بین اینکه بر کفش مسح کند یا پاها را بشوید، کدام مقدم است؟^۳
شستن پاها مقدم است (حضرت امام و آیت الله وحید).
اگر در ضمن شستن، بتواند هرچند با آب جدید مسح کند، این مقدم است؛ وگرنه مخیر است (آیت الله سیستانی).
بنا بر احتیاط واجب، شستن مقدم است (آیات عظام مکارم و نوری).

حکم وضو بعد از رفع تقیه
اگر ضرورت یا تقیه درباره مسح بر حائل برطرف شود، آیا اعاده وضو لازم

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۷.
۲. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۶.
۳. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۹۸؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۰.

است؟^۱

الف. زوال عذر بعد وضو:

رطوبت در دست برای مسح باقی نیست:

اعاده لازم نیست (حضرت امام).^۲

اعاده واجب است (آیات عظام سیستانی و نوری).

اعاده در تقیه واجب نیست؛ ولی در سایر ضروریات واجب است (آیت الله وحید).

بنا بر احتیاط، اعاده کند (آیت الله مکارم).

رطوبت در دست باقی است:

بنا بر احوط مسح را اعاده کند (حضرت امام).^۳

اعاده مسح لازم است (آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری و وحید).

ب. زوال عذر در اثنای وضو:

رطوبت باقی است:

مسح لازم است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، وحید و نوری).

رطوبت باقی نیست:

اعاده وضو لازم است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، وحید و نوری).

مراتب مسح در حالت تقیه

در فرضی که مسح بر حائل جایز باشد، آیا آنچه در مسح بر پوست لازم بود، مانند رطوبت داشتن ماسح، باید در این مسح هم رعایت شود؟^۴

۱. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۰؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۱.

۲. این حکم درباره ضرورت، در صورتی است که وضو را تا آخر وقت به تأخیر انداخته باشد.

۳. این حکم درباره ضرورت، در صورتی است که وضو را تا آخر وقت به تأخیر انداخته باشد.

۴. سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، الوضوء، القول فی الواجبات، مسئله ۲۰؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی،

بلی، باید رعایت شود (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری و صافی).

رعایت تقیه در وضوی مستحبی

در جواز مسح بر حائل در حال ضرورت، آیا بین وضوی واجب و مستحب تفاوت است؟^۱

تفاوتی نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

کشف خلاف تقیه

اگر به خیال اینکه تقیه است یا ضرورت، بر حائل مسح کند و بعد کشف خلاف شود، یعنی ضرورت نبوده، حکم وضوی او چیست؟^۲

صحّت وضو محل اشکال است (حضرت امام و آیت الله سیستانی).

وضو صحیح نیست (آیت الله مکارم).

در غیر از تقیه وضو صحیح است و در تقیه، اگر منشأ تقیه خوف و ترس باشد، وضو صحیح است و اگر منشأ تقیه، به دلیل محبت و دوستی باشد، وضو باطل است (آیت الله نوری).

وضوی ارتماسی

کیفیت وضوی ارتماسی

وضوی ارتماسی چگونه انجام می شود؟^۳

→ العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۳؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۳.
 ۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۸.
 ۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۳۹.
 ۳. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۱ و ۲۶۲؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۰۳؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۸۱؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۲، مسئله ۲۸۲؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۱.

شیوه‌های مختلف وضوی ارتماسی برای شستن دست و صورت:

الف. شخصی صورت و دست‌ها را به قصد وضو با مراعات شستن از بالا به پایین در آب فرو برد:

وضو صحیح است (حضرت امام، امام‌خامنه‌ای، آیات عظام نوری، شبیری، مکارم، سیستانی و وحید).

بنا بر احتیاط واجب، صورت و دست راست را این گونه وضو دهد و سپس با دست راست، دست چپ را به قصد وضو بشوید (آیت‌الله صافی).

ب. صورت یا دست‌ها را بدون قصد وضو در آب فرو برد و به قصد وضو بیرون آورد:

وضو صحیح است (حضرت امام، امام‌خامنه‌ای، آیات عظام نوری، شبیری و مکارم).

بنا بر احتیاط، وضوی ارتماسی به این روش محقق نمی‌شود (آیات عظام وحید و سیستانی).

ج. دست را داخل آب به قصد شستن از بالا به پایین تکان دهد: وضو صحیح است (آیت‌الله شبیری).

مسح با دستی که به صورت ارتماسی وضو داده شده است

آیا می‌توان با دستی که وضوی ارتماسی گرفته، مسح انجام داد؟^۱

اگر هنگام بیرون آوردن دست از آب، قصد وضو داشته باشد، می‌تواند مسح انجام دهد (حضرت امام و امام‌خامنه‌ای).

اگر به قصد وضوی ارتماسی دست را داخل آب کند، مسح صحیح است؛ چون هنگامی که دست را از آب خارج می‌کند، آبی که از دست جدا می‌شود، از توابع شستن ارتماسی است و مسح به رطوبت خارجی محسوب

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۱: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۱: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۸۱: سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۰۳.

نمی‌شود (آیت‌الله سیستانی).

در وضوی ارتماسی برای اینکه مسح سر و پاها با آب خارج نباشد، باید هنگامی که دست راست و چپ را وضوی ارتماسی می‌دهد، قصد کند که بعد از خارج شدن از آب، تا وقتی که آب روی دست‌ها جریان دارد، جزو وضو است؛ در غیر این صورت مسح سر و پاها اشکال دارد (آیت‌الله مکارم).
مسح با تری دستی که ارتماسی شسته شده، بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست (آیات عظام وحید و نوری).

بنا بر احتیاط واجب، دست چپ را با دست راست به گونه‌ی ترتیبی وضو دهد تا وضو صحیح باشد (آیت‌الله صافی).
اگر دست داخل آب بوده و به قصد وضو بیرون آورد، مسح صحیح است و در موارد دیگر، اگر صورت و دست‌ها را به قصد وضو در آب فرو برد یا از هنگام فرو بردن دست تا بیرون آوردن آن به قصد وضو باشد یا دست را در داخل آب به قصد شستن از بالا به پایین تکان دهد، بنا بر احتیاط واجب مسح صحیح نیست (آیت‌الله شبیری).
نکته: اگر مقداری از دست چپ را باقی بگذارد تا آن را با دست راست ترتیبی بشوید، به نظر همه مراجع صحیح خواهد بود.

وضوی ارتماسی و غیر ارتماسی یک عضو

آیا جایز است بعضی از اعضا را وضوی ارتماسی و بعضی را ترتیبی انجام داد؟^۱
اگر وضوی بعضی از اعضا را ارتماسی و بعضی را غیر ارتماسی انجام دهد، اشکال ندارد؛ حتی می‌تواند بعضی از یک عضو را ارتماسی و بعضی از آن را ترتیبی انجام دهد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری و مکارم).
اگر وضوی بعضی از اعضا را ارتماسی و بعضی را غیر ارتماسی انجام دهد،

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۶؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۳.

اشکال ندارد (آیات عظام وحید، صافی و شبیری).

حکم رعایت «الاعلی فالاعلی» در وضوی ارتماسی

آیا در وضوی ارتماسی رعایت «الاعلی فالاعلی» لازم است؟^۱
در وضوی ارتماسی باید صورت و دست‌ها از بالا به پایین شسته شود. بنابراین باید صورت را از طرف پیشانی و دست‌ها را از طرف آرنج در آب فرو برد (مراجع عظام تقلید).^۲

مستحبات وضو

- چه کارهایی در هنگام وضو گرفتن یا قبل و بعد آن مستحب است؟^۳
کارهایی که برخی از فقها به عنوان مستحب ذکر کرده‌اند:

 ۱. با یک مد آب باشد (یک مد، یک چهارم صاع است).^۴
 ۲. قبل از وضو، مسواک بزند؛ هرچند با انگشتش این کار را انجام دهد.
 ۳. ظرفی که از آن آب برمی‌دارد، در سمت راست خود قرار دهد.
 ۴. دست‌ها را تا مچ قبل از وضو، یک بار بشوید. اگر به علت خواب یا ادرار یا غائط محدث شده، دو بار بشوید.
 ۵. قبل از وضو سه مرتبه مضمضه کند؛ یعنی آب در دهان بگرداند و بیرون بریزد.

۱. سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۸۱؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۸۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۶، وضوی ارتماسی.

۲. آیات عظام سیستانی و وحید، رعایت «الاعلی فالاعلی» را درباره صورت، بنا بر احتیاط واجب لازم می‌دانند.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی مستحبات الوضوء؛ سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتانات، سؤال ۱۴۶؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۵۸؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۴.

۴. رسول الله ﷺ فرمودند: «الْوُضُوءُ مَدٌّ وَ الْغُسْلُ صَاعٌ وَ سَيَّاتِيْ اَقْوَامٌ بَعْدِي يَسْتَقِلُّوْنَ ذَلِكَ فَاُولَئِكَ عَلَيَّ خِلَافٌ سُنَّتِي وَ الثَّابِتُ عَلَيَّ سُنَّتِي مَعِيَ فِي خُطْبَةِ الْقُدُسِ» (محمدبن حسن حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱، ص ۴۸۳، حدیث ۶). (طبق نظر مشهور، یک مد ۷۵ گرم است).

۶. قبل از وضو سه مرتبه استنشاق کند؛ یعنی آب را داخل بینی کند.
۷. با نام خدا شروع کند (وقتی دستش را در آب قرار می‌دهد، یا موقعی که آب می‌ریزد).
۸. اگر «بِسْمِ اللَّهِ» بگوید، کافی است. اگرچه افضل «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» است و افضل از این دو، «بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ أَلَلَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَ اجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ» است.
۹. با دست راست آب بردارد؛ هرچند برای دست راست باشد؛ به این گونه که اول با دست راست آب بردارد و در کف دست چپ بریزد و بعد به دست راست بریزد.
۱۰. دعاهای وارده در هنگام مضمضه، استنشاق، شستن صورت، دست‌ها و مسح سرو پاها و دعاهای بعد از وضو را بخواند.
۱۱. هرکدام از صورت و دست‌ها را دو بار بشوید. (البته این طبق نظر عده‌ای از فقهاست و حکم تعدد شستن در واجبات وضو، تعدد شستن صورت و دست‌ها بیان شد.)
۱۲. مرد در شستن دفعه اول از آرنج شروع کند و در شستن دفعه دوم از باطن دست؛ یعنی از آن طرف آرنج شروع کند و در زن این حکم برعکس است؛ یعنی در دفعه اول از باطن دست و در دفعه دوم از آرنج. (البته براساس نظر آیات عظام سیستانی و وحید، مستحب است مرد برای شستن از آرنج دست و زن از باطن دست شروع کند.)
۱۳. آب را از بالای هر عضوی بریزد؛ البته اقوال فقها درباره وجوب و استحباب این مورد بیان شد.
۱۴. وضوی ترتیبی بگیرد نه ارتماسی. دست کشیدن، یعنی آب را با دست کشیدن به جاهای دیگر برساند؛ اگرچه بتواند به طریقه دیگر هم آب را به جاهای وضو برساند.
۱۵. حضور قلب داشته باشد.

۱۶. سورة «قدر» را در حال وضو بخواند.

۱۷. بعد از وضو «آیه الکرسی» بخواند.

۱۸. در موقع شستن صورت، چشم خود را نبندد.^۱

مقدار آب وضو

اینکه می‌گویند مستحب است با یک مد آب وضو بگیریم، آیا مقدار واجب مراد است یا جمیع مستحبات و واجبات وضو را با یک مد انجام دهیم؟^۲ این مقدار آب برای تمام اعمال وضو، از قبیل کارهای وضو و مقدمات آن از قبیل شستن دست‌ها و مضمضه و استنشاق، می‌شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری).

اسباع وضو

مراد از اسباع^۳ وضو که مستحب است، چیست؟^۴

«فعل الظاهر أن المراد بهذا المد للوضوء إنما هو مع سائر مستحباته حتى الإسباع من غسل الكفين و المضمضة و الاستنشاق مع تثليث كل منهما بثلاث أكف و ثنية الغسلات، فإنه يكون حينئذ تقريباً من أربعة عشر كفا»^۵ (محمد حسن نجفی).

مراد کمال وضو و سعی در رساندن آب به اجزای وضو و رعایت آداب و مستحبات آن از قبیل ادعیه و غیر آن است (محمد باقر مجلسی).

۱. رسول الله ﷺ فرمودند: «افتحوا عینوکم عند الوضوء لعلها لا تری نار جهنم» (محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱، ص ۴۸۶، حدیث ۱).

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۵.

۳. در کتاب العین، اسباع به این معنا آمده است: «و إسباع الوضوء: المبالغة فيه و إتمامه».

۴. محمد تقی آملی، مصباح الہدی فی شرح العروة الوثقی، ج ۳، ص ۳۵۴: «إسباع الوضوء كما له و السعی فی إیصال الماء إلى أجزاء الأعضاء و رعاية الآداب و المستحبات فيه من الأدعية و غيرها و المكاره الشدائد كاليزد و أمثاله».

(محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۷، ص ۳۰۲، ذیل حدیث ۲، ج ۱، بیروت: مؤسسة الطبع و النشر، ۱۴۱۰: ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، کد رهگیری: ۹۸۰۷۱۳۰۰۵۴).

۵. محمد حسن نجفی، جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، ج ۲، ص ۳۴۲.

منظور فراوانی آب وضو است؛ یعنی به مقداری آب بر اعضای وضو بریزد که آب بر آن جاری شود؛ ولی به حد اسراف و زیاده روی از حد نرسد (آیت الله مکارم).

مکروهات وضو

چه کارهایی در وضو گرفتن کراهت دارد؟^۱

کارهایی که برخی از فقها به عنوان مکروه ذکر کرده اند:

۱. کمک گرفتن از دیگری در مقدمات قریبه، مانند اینکه آب در دستش بریزد، ولی اگر نفس شستن را دیگری انجام دهد، جایز نیست؛ مگر در موارد استثنا.

۲. خشک کردن آب وضو:

خشک کردن آب وضو با دستمال کراهت دارد؛ اما کراهت مطلق گرفتن رطوبت ثابت نیست (حضرت امام).

اگر دستمال یا پارچه مخصوص این کار را قرار دهد، اشکال ندارد (امام خامنه ای).

خشک کردن آب وضو با دستمال، بلکه مطلق گرفتن رطوبت کراهت دارد (آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

۳. در مکان تخلی وضو گرفتن.

۴. وضو گرفتن از ظرفی که آب طلا و آب نقره^۲ داده باشند، یا تصویری در آن نقش کرده باشند (توجه: اگر ظرف از طلا یا نقره ساخته شده باشد، حکم وضو گرفتن از آن در شرایط وضو خواهد آمد).

۵. وضو گرفتن با آب های مکروه مانند:

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی مکروهات الوضوء؛ سید علی خامنه ای، اجوبه الاستفتائات، سؤال ۱۳۹.

۲. آنچه در متن العروة الوثقی آمده است، کلمات «المفضضة أو المذهبة» است که در کتاب لغت العین، معنای «المُذهَّب» به این صورت آمده است: «الشيء المطلى بماء الذهب» و در معجم الوسيط، معنای «فضض» به این شکل ذکر شده است: «الشيء حلاه بالفضه أو طلا به».

- الف. آبی که با خورشید گرم شده است؛
 ب. آب غساله از حدث اکبر، یعنی آب غسل؛
 ج. آب متعفن؛
 چ. آب چاه که چیزی در آن افتاده و آب نجس نشده است و بهتر است مقدار مشخصی از آب که در کتب فقهی بیان شده است، از آن برداشته شود و قبل از برداشت آن مقدار، کراهت دارد با آن آب وضو گرفته شود؛
 ح. آب خیلی که در آن ماریا عقرب یا وزغ مرده است؛
 د. آب نیم‌خوردهٔ حائض،^۱ موش واسب و قاطر و الاغ و حیوان نجاست خوار و مرده خوار، بلکه نیم‌خوردهٔ هر حیوانی که حرام گوشت باشد.

وضو در دستشویی‌ها

آیا می‌توان در دستشویی وضو گرفت؟^۲
 اگر محل وضو غیر از توالت باشد، منع ندارد؛ ولی اگر در توالت وضو گرفته شود، مکروه است (امام خامنه‌ای).
 وضو در محل استنجا (داخل مستراح) کراهت دارد؛ ولی با توجه به وضعیت فعلی که غالباً به فاضلاب می‌ریزد، کراهتی ندارد (آیت‌الله مکارم).
 کراهت وضو در محل استنجا، شامل وضو گرفتن در محل شستن دست در سرویس‌های بهداشتی نمی‌شود؛ البته وضو گرفتن در جایی که خطر ترشح نجاست وجود داشته باشد، مکروه است (آیت‌الله شبیری).

۱. در العروة الوثقی آمده است که سور الحائض ... کراهت دارد و منظور از سور در کتاب العین به این شکل بیان شده است: «سار: السار من السور، [تقول]: أسار فلان طعامه و شرابه، ای: ابقی منه بقیة و بقیة کل شیء: سوره.»
 ۲. سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شمارهٔ استفتا: ۵۳۱۰۶۵، تاریخ استفتا: ۲۵ فروردین ۱۳۹۴؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات، طهارت، وضو، مستحبات و مکروهات وضو، وضو در دستشویی، سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، وضو، وضو گرفتن در سرویس‌های بهداشتی، مسئله ۴۷۷.

اسراف در آب وضو

اسراف در آب وضو چه حکمی دارد؟^۱

اسراف در آب وضو کراهت دارد؛ هرچند اسباغ مستحب است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و نوری).

اسراف در آب وضو گاهی حرام است؛ ولی اسباغ مستحب است (آیت الله مکارم).

نکته: مقصود از اسراف در آب وضو، استفاده بیش از حد آب در اعمال وضو است، نه مانند بازگذاشتن شیر آب.

شرایط وضو

چه شرایطی در وضو معتبر است؟^۲

برای وضو شرایطی بیان شده است که در ابتدا به صورت اجمال بیان شده است و در ادامه توضیح آن خواهد آمد.

۱. آب وضو مطلق باشد.

۲. آب وضو پاک باشد.

۳. مواضع وضو پاک باشد.

۴. مانعی از رسیدن آب به مواضع وضو نباشد.

۵. آب و ظرف آب و فضای وضو غصبی نباشد. (درباره ظرف و مکان تفاوت نظر است که خواهد آمد).

۶. ظرف آب وضو طلا و نقره نباشد. (تفاوت نظر است که خواهد آمد).

۷. آب وضو در رفع خبث استفاده نشده باشد؛ هرچند پاک باشد.

۸. درباره استعمال آب مانعی، مانند مرض یا ترس عطش، وجود

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۴۵.
 ۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، شرایط وضو، قبل از مسئله ۲۶۵؛
 سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۴ و ۱۵.

نداشته باشد.

۹. وقت برای وضو و نماز وسعت داشته باشد.

۱۰. کارهای وضو را خودش انجام دهد.

۱۱. ترتیب رعایت شود.

۱۲. موالات رعایت شود.

۱۳. نیت.

۱۴. اخلاص.

آب وضو مطلق باشد

آب وضو مطلق باشد و وضو گرفتن با آب مضاف صحیح نیست؛ حتی اگر از روی جهل و فراموشی باشد (مراجع عظام تقلید).^۱

مضاف شدن آب بعد از ریختن بر اعضا

اگر آب مطلق را روی اعضای وضو بریزد و بعد به سبب کثرت غبار یا چرک روی عضو مضاف شود، حکم چیست؟^۲

شستن اعضای وضو به مقدار واجب (مسمی غسل - استیعاب غسل)^۳ باید با آب مطلق صورت گیرد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

کسی که فقط آب مضاف در اختیار دارد

اگر غیر از آب گل آلود مضاف، آب دیگری برای وضو ندارد، وظیفه اش چیست؟^۴

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الاول و مسئله ۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۴، شرایط وضو.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الاول.

۳. بنا بر اختلاف تعابیر فقها که در شستن مقدار واجب وجود دارد.

۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۶.

چنانچه وقت نماز تنگ است، باید تیمم کند و اگر وقت دارد:
باید صبر کند تا آب صاف شود و وضو بگیرد (حضرت امام، آیات عظام
وحید، سیستانی و شبیری).
بنا بر احتیاط واجب، صبر کند تا آب صاف شود و وضو بگیرد (آیات عظام
صافی، نوری و مکارم).

آب وضو پاک باشد

آب وضو پاک باشد و وضو گرفتن با آب نجس صحیح نیست؛ حتی اگر از
روی جهل و فراموشی باشد (مراجع عظام تقلید).^۱

اعضای وضو پاک باشد

اعضای وضو هنگام وضو گرفتن، پاک باشد (مراجع عظام تقلید).^۲

تطهیر اعضای وضو قبل از وضو دادن عضو

اگر اعضای وضو نجس باشد، آیا لازم است قبل از شروع به وضو، تمام آن
پاک شود؟^۳

اگر هر عضوی قبل از وضو دادنش تطهیر شود، کافی است (حضرت
امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، وحید و شبیری).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی
یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الثاني و مسئله ۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی،
ج ۱، درس ۱۴، شرایط وضو.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الثاني؛ سیدمحمدحسن
بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، شرایط وضو، شرط ششم؛ حسین وحید خراسانی،
منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۲۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵، شرایط وضو.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الثاني؛ حسین وحید
خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۲۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا:
۷۸۸۸۱۲، تاریخ استفتا: ۲۵ تیر ۱۳۹۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵؛ سیدموسی شبیری
زنجان، استفتانات، ج ۱، وضو، پاک بودن اعضای وضو، سؤال ۴۱۹.

هم زمان بودن تطهیر و وضو

آیا می توان با یک بار شستن، هم عضو را تطهیر کرد و هم وضو انجام شود؟^۱
 کفایت نمی کند (حضرت امام، امام خامنه ای و آیت الله نوری).
 بنا بر احتیاط واجب کفایت نمی کند (آیت الله مکارم).
 اگر عضو متنجس با یک بار شستن پاک می شود و آب، کرایا جاری باشد،
 در این صورت با فرو بردن عضو در آب به نیت وضو یا با شستن عضو زیر شیر
 متصل به آب کرایا جاری، هم عضو تطهیر می شود و هم شستن وضویی
 محقق می شود (آیات عظام سیستانی و وحید).

نجس شدن اعضا بعد یا حین وضو

اگر بعد از وضو یا در حین وضو عضوی که وضو داده شده است نجس شود،
 آیا ضرری به وضو می زند؟^۲
 خیر، وضو صحیح است (مراجع عظام تقلید).

نجس بودن اعضای غیر وضو

آیا اعضای بدن که غیر از اعضای وضو هستند هم، باید در هنگام وضو پاک
 باشد؟^۳
 لازم نیست؛ اگرچه بنا بر احتیاط مستحب مخرج بول و غائط پاک باشد
 (مراجع عظام تقلید).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الثانی؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، شرایط وضو، ذیل شرط ششم؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۲۹؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۰۰؛ سید علی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۸۸۸۱۲، تاریخ استفتا: ۲۵ تیر ۱۳۹۶.
 ۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الثانی؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۶؛ سید علی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۳۲.
 ۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، الثانی، مسئله ۲؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۷؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، درس ۱۵، شرایط وضو، اقتباس از شرط هفتم.

کسی که خون جراح او قطع نمی شود

اگر شخصی در یکی از مواضع وضو جراحی داشته باشد که آب برای آن ضرر ندارد، ولی خورش بند نمی آید، چگونه وضو بگیرد؟^۱

اگر در صورت و دست ها بریدگی یا زخمی است که خون آن بند نمی آید و آب برای آن ضرر ندارد، باید در آب کربا جاری فرو برد و قدری فشار دهد که خون بند بیاید؛ بعد وضوی ارتماسی بگیرد (حضرت امام و آیت الله شبیری). اگر در صورت یا دست ها بریدگی یا زخمی است که خون آن بند نمی آید و آب برای آن ضرر ندارد، بعد از شستن اجزای سالم آن عضو، با رعایت ترتیب، به نیت وضو، موضع زخم یا بریدگی را در آب کربا جاری فرو برد یا زیر شیر آب کر بگیرد و قدری فشار دهد که خون بند بیاید و انگشت خود را روی زخم یا بریدگی در زیر آب از بالا به پایین بکشد تا آب بر آن جاری شود و سپس قسمت های پایین تر از آن را بشوید و با انجام دادن این روش، وضوی صحیح صورت گرفته است (امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، مکارم، وحید، صافی و نوری).

علم به نجس بودن آب بعد از وضو

اگر کسی بعد وضو بفهمد آبی که با آن وضو گرفته نجس بوده، حکم وضویش چیست؟^۲

وضو باطل است و فرقی بین صورت علم و عمد و جهل و نسیان هم نمی کند (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری، وحید، صافی و شبیری).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۳؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۹؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، ص ۳۰۴؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۰۱؛ سید علی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۵۷۸۰۹، تاریخ استفتا: ۲۱ فروردین ۱۳۹۷.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۴؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۹؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۳۲؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتانات، ج ۱، پاک بودن اعضای وضو، سؤال ۴۲۰.

شک در تطهیر اعضای وضو

اگر قسمتی از محل وضو نجس باشد و شخص وضو بگیرد و بعد وضو شک کند آیا آن محل را قبل از وضو تطهیر کرده یا نه، وظیفه چیست؟^۱
اگر با شستن وضویی پاک شده، وضو صحیح است؛ ولی اگر آبی که برای وضو ریخته به گونه‌ای نبوده که عضو را تطهیر کند، ولی احتمال تطهیر را هم می‌دهد، دو صورت دارد:

۱. هنگام وضو ملتفت پاک بودن و نجس بودن آنجا نبوده است؛ وضو باطل است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام صافی، نوری و وحید).

وضو صحیح است (آیات عظام مکارم^۲ و سیستانی).
وضو باطل است؛ حتی اگر اصلاً مسئله را نمی‌دانسته است (شبیری).
۲. هنگام وضو ملتفت پاک بودن اعضا بوده یا شک دارد ملتفت بوده است یا نه:

وضو صحیح است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری، صافی، وحید، سیستانی و مکارم).
وضو صحیح است؛ به شرطی که مسئله را می‌دانسته است (آیت‌الله شبیری).

نکته: در هر صورت جایی که نجس بوده است؛
باید تطهیر شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، وحید، نوری، مکارم و صافی).
بنا بر احتیاط واجب، تطهیر شود (آیت‌الله شبیری).

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۸؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۵۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۵؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، درس ۱۵، شرایط وضو.
۲. البته آیت‌الله مکارم در حاشیه العروة الوثقی می‌فرماید: «در صورتی وضو صحیح است که احتمال التفت به نجاست در حین وضو بدهد.»

شک در وضو با آب پاک یا نجس

اگر آبی نجس باشد و شخص وضو بگیرد و بعد از وضو شک کند آیا آب را تطهیر کرده است یا نه، وظیفه چیست؟^۱

وضو صحیح است؛ مگر اینکه حین وضو ملتفت به طهارت و نجاست نبوده باشد (حضرت امام، آیات عظام نوری، وحید و مکارم).^۲

وضو صحیح است و در صورت عدم التفات احتیاط مستحب اعاده است (آیت الله سیستانی).

آب و ظرف و مکان وضو غصبی نباشد

وضو با آب غصبی از روی عمد

اگر کسی عمداً با آب غصبی وضو بگیرد، حکم چیست؟^۳

باطل است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، مکارم، وحید، نوری و صافی).

در صورت نبود آب مباح (انحصار آب غصبی) وضو باطل است و در صورتی که منحصر نباشد، بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیت الله شبیری).

وضو با آب غصبی از روی فراموشی

اگر کسی از روی فراموشی با آب غصبی وضو بگیرد، حکم چیست؟^۴

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۵۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۶.
۲. شایان ذکر است نظر آیت الله مکارم در حاشیه العروة الوثقی، مانند نظر حضرت امام است؛ ولی با توجه به اینکه در مسئله قبل نظر ایشان با حاشیه العروة الوثقی متفاوت بود، نظر ایشان به بررسی بیشتری نیاز دارد.
۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۴؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۷؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، وضو، شرایط وضو.
۴. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۴؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۲؛ سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۹۲۹۹۵، تاریخ استفتا: ۹ مرداد ۱۳۹۶؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتائات، ج ۱، وضو، مباح بودن آب و فضای انجام وضو، سؤال ۴۲۵.

الف. خودش غاصب باشد:

صحیح است (امام، امام خامنه‌ای و آیت‌الله نوری).
در صورت نبود آب مباح (انحصار آب غصبی) وضو باطل است و
در صورتی که منحصر نباشد، بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیت‌الله
شبیری).

اگر از غصب توبه نکرده، وضو باطل است و اگر توبه کرده است، بنا بر
احتیاط واجب باطل است (آیت‌الله وحید).
بنا بر احتیاط واجب، باطل است (آیات عظام سیستانی، مکارم و صافی).
ب. شخص دیگری غصب کرده است:
وضو صحیح است (مراجع عظام تقلید).

وضو با آب غصبی از روی جهل

اگر کسی به علت جهل با آب غصبی وضو بگیرد، حکم چیست؟^۱
الف. جهل به موضوع:

وضو صحیح است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی،
مکارم و نوری).
وضو باطل است (آیت‌الله وحید).

اگر معذور در جهل باشد، وضو صحیح است (آیت‌الله صافی).
ب. جهل به حکم:

برای جاهل قاصر، وضو صحیح است؛ اگرچه احتیاط مستحب اعاده
است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری و صافی).
اگر جاهل به حکم بوده، ولی قصد قربت داشته، وضو صحیح است؛

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء مسئله ۴: سید محمد حسن
بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۳: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲،
مسئله ۱۳۲: لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۹: سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی
از سایت، شماره استفتا: ۷۹۲۹۹۵، تاریخ استفتا: ۹ مرداد ۱۳۹۶.

گرچه احتیاط در اعاده نیست (امام خامنه‌ای).
چنانچه از جاهل مقصر قصد قربت حاصل شود، بنا بر احتیاط صحیح نیست (آیت‌الله مکارم).
وضو باطل است (آیت‌الله وحید).
صحیح است؛ هرچند احتیاط مستحب در اعاده است (حضرت امام و آیت‌الله سیستانی).
برای جاهل مقصر وضو صحیح نیست (آیت‌الله نوری).

وضو از حوضی که آب غصبی و غیر غصبی دارد

اگر مقداری آب غصبی در حوض آب مباح ریخته شود، وضو گرفتن از آب آن حوض چه حکمی دارد؟^۱

اگر امکان رد آب غصبی به مالک باشد و وضو گرفتن تصرف در آن آب محسوب شود، وضو جایز نیست و اگر امکان نداشته باشد، بنا بر احتیاط واجب وضو جایز نیست (حضرت امام).

اگر امکان رد آب غصبی به مالک باشد، تصرف در خود آب غصبی جایز نیست و اگر امکان نداشته باشد و تلف شدن آب غصبی محسوب شود، مثل جایی که عرفاً آب غصبی به سبب کم بودن ملاحظه نمی‌شود، وضو صحیح است؛ وگرنه شرکت محسوب شده، وضو باطل است (آیت‌الله سیستانی).

اگر امکان رد آب غصبی به مالک باشد، وضو جایز نیست و اگر امکان نداشته باشد و تلف شدن آب غصبی محسوب شود، مثل جایی که مقدار آب در مقایسه با آب حوض، بسیار کم باشد، بنا بر احتیاط واجب وضو جایز نیست (آیت‌الله مکارم).

اگر امکان رد آب غصبی به مالک باشد، وضو جایز نیست و اگر امکان

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۹.

نداشته باشد و تلف محسوب شود، وضو صحیح است و اگر تلف محسوب نشود که ظاهراً تلف نیست، وضو جایز نیست (آیت الله نوری).

توجه به غصب در اثنای وضو

حکم وضوی کسی که در اثنای وضو متوجه می شود آب غصبی بوده، درحالی که خودش غاصب نبوده است، چیست؟^۱

آن مقداری را که وضو گرفته، صحیح است؛ ولی ادامه وضو باید با آب مباح باشد؛ اما اگر بعد از شستن دست چپ متوجه شود، وضو صحیح است و می تواند با همان رطوبت مسح کند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری و وحید).

آن مقداری را که وضو گرفته، صحیح است؛ ولی ادامه وضو باید با آب مباح باشد؛ اما اگر بعد از شستن دست چپ متوجه شود، وضو صحیح نیست (آیت الله صافی).

حکم تربودن اعضا با آب غصبی

اگر کسی عمداً با آب غصبی وضو بگیرد، بعد بخواهد با آب مباح وضو را اعاده کند، آیا باید اعضای ما قبل را که آب غصبی دارد، خشک کند؟^۲

لازم نیست؛ اگرچه احتیاط است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

باید خشک کند (آیت الله صافی).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵: لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۹: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۳۳.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵: لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۹.

ناراضایتی مالک در زمان مسح

اگر در اثنای وضو قبل از مسح، متوجه غصبی بودن آب شود و مالک بگوید راضی نیستم با آن مسح شود، حکم چیست؟^۱

می‌تواند مسح کند (حضرت امام و آیت‌الله سیستانی).

در صورتی که رطوبت نفعی برای مالک ندارد، وضو صحیح است؛ ولی در صورت نفع وضو جایز نیست (آیت‌الله مکارم).

اگر عرفاً آن رطوبت تلف شده حساب شود، می‌تواند مسح کند؛ بدون فرق بین نفع مالک یا عدم نفع آن (آیت‌الله نوری).

نمی‌تواند مسح کند (آیت‌الله صافی).

وضو با ظرف غصبی

حکم وضو گرفتن با ظرف غصبی که آب داخل آن مباح است، چیست؟^۲

الف. در جایی که آب مباح دیگری وجود ندارد:

در صورتی که بتواند به وجه مشروعی آب را در ظرف مباحی خالی کند، لازم است خالی کند و بعد وضو بگیرد و اگر نتواند، باید تیمم کند و چنانچه مخالفت کند، معصیت کرده است؛ اما وضویش:

باطل است (حضرت امام، آیات عظام صافی، نوری و شبیری).

بنا بر احتیاط واجب باطل است (آیت‌الله مکارم).

صحیح است (آیت‌الله سیستانی).

وضوی ارتماسی باطل است و در غیر وضوی ارتماسی، مثل جایی که آب را برداشته، وضو صحیح است (آیت‌الله وحید).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۹.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الرابع؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، شرایط وضو، قبل از مسئله ۱۲۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۱؛ سید روح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۸؛ سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۴۴۸۵۸، تاریخ استفتا: ۱۳۹۵/۹.

- ب. در جایی که آب مباح دیگری وجود دارد:
۱. اگر عضو را در ظرف فرو ببرد و ارتماسی وضو بگیرد:
تصرف در ظرف غصبی حرام است و وضو باطل است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام صافی و وحید).
 - بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیات عظام نوری، مکارم و شبیری).
 - وضو صحیح است (آیت‌الله سیستانی).
 ۲. اگر مستقیم با آن ظرف آب روی عضو بریزد:
وضو باطل است (حضرت امام، امام خامنه‌ای و آیت‌الله صافی).
بنا بر احتیاط واجب باطل است (آیات عظام نوری، شبیری و مکارم).
وضو صحیح است (آیات عظام سیستانی و وحید).
 ۳. اگر با مشت، آب از ظرف بردارد و روی عضو بریزد، به علت غصب گنهکار است و حکم وضویش:
صحیح است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، نوری، صافی و وحید).
 - بنا بر احتیاط واجب، باطل است (آیات عظام مکارم و شبیری).

وضو در مکان غصبی

- آیا غصبی نبودن مکان وضو، جزو شرایط صحت وضو است؟^۲
جزو شرایط است (آیت‌الله صافی).
بنا بر احتیاط جزو شرایط است (آیات عظام وحید و مکارم).

۱. شایان ذکر است معظم‌له در حاشیه العروة الوثقی، برخلاف توضیح المسائل فارسی می‌فرماید: «وضو صحیح است.»

۲. حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، وضو، شرایط وضو، شرط سوم: سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، شرط سوم (نظر آیت‌الله مکارم در حاشیه العروة الوثقی این است که جزو شرایط نیست); سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، شرط چهارم: سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، درس ۱۴ و ۱۵، اقتباس از شرایط وضو.

جزو شرایط نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی و نوری).

فضایی که در آن وضو می‌گیرد، مباح باشد و در صورتی که مکان مباح نداشته باشد، وضو باطل است و باید تیمم کند و اگر با وجود مکان مباح، در مکان غصبی وضو بگیرد، بطلان وضو مبنی بر احتیاط است (آیت‌الله شبیری).

وضو در فضای غصبی

وضو گرفتن در فضای غصبی، در حالی که محل ایستادن مباح است، چه حکمی دارد؟^۱

وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).
وضو گرفتن در زیر خیمه غصبی چه حکمی دارد؟^۲
صحیح است (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری و صافی).

وضو در مکانی که قسمتی از آن غصبی است

اگر در حوض، آجر یا سنگ غصبی نصب شده باشد، حکم وضو گرفتن از آن چیست؟^۳

وضو صحیح است؛ هر چند اگر وضو گرفتن تصرف در مال غصبی محسوب شود، معصیت کرده است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و نوری).
اگر وضو گرفتن تصرف در مال غصبی محسوب شود، بنا بر احتیاط واجب، وضو باطل است و همچنین اگر شیر آب یا قسمتی از لوله کشی غصبی باشد (آیت‌الله مکارم).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۳.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۲.

۳. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۴؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۲.

بنا بر احتیاط واجب، وضو گرفتن باطل است (آیت الله صافی).
در صورتی که برداشتن آب به نظر عرف، تصرف در آن آجر یا سنگ نباشد، اشکالی ندارد و در صورتی که تصرف باشد و از آن آب، وضو بگیرد، وضویش باطل است (آیت الله شبیری).

در صورتی که برداشتن آب در نظر عرف تصرف در آن آجر یا سنگ نباشد، اشکالی ندارد و در صورتی که تصرف باشد، اگر آبی غیر از آن آب ندارد، باید تیمم کند و اگر آبی غیر از آن آب دارد، وظیفه اش وضو گرفتن با آن آب است؛ ولی در هر دو صورت اگر معصیت کرد و آب را برداشت و بعد از برداشتن وضو گرفت، وضوی او صحیح است و در هر دو صورت، وضوی ارتماسی در فرض اینکه عرفاً تصرف در آن مغضوب باشد، باطل است (آیت الله وحید).

غصبی بودن محل ریزش آب وضو

اگر جایی که آب وضو در آنجا می‌ریزد، یعنی مصب، غصبی باشد، حکم وضو چیست؟^۱

وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام نوری و سیستانی).
بنا بر احتیاط واجب، باطل است (آیات عظام مکارم و شبیری).
اگر ریختن آب وضو منحصر در زمین غصبی است، وظیفه تیمم است و در صورتی که منحصر نباشد، بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیت الله وحید).
وضو صحیح نیست (آیت الله صافی).

وضوئی که سبب حرکت شیء غصبی شود

اگر وضو گرفتن سبب حرکت شیء غصبی شود، وضو چه حکمی دارد؟^۲

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الرابع؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۱۴؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، شرایط وضو، قبل از مسئله ۱۲۹؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۳.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۴.

وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام نوری و سیستانی).
بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیت الله مکارم).

شک در رضایت مالک آب یا مکان

تصرف در آبی که نمی دانیم مالک آن راضی به استفاده هست یا خیر، چه حکمی دارد؟^۱

تصرف جایز نیست و حکم غصب جاری می شود تا اینکه اذن صریح یا اذن فحوا یا رضایت قطعی او احرارز شود (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام سیستانی، نوری و وحید).

تصرف جایز نیست؛ تا اینکه اذن صریح یا اذن فحوا یا رضایت قطعی او احرارز شود یا ظن معتبری باشد (آیت الله مکارم).

تصرف جایز نیست و حکم غصب جاری می شود (آیات عظام صافی و شبیری).

نکته: اگر مالک آب سابقاً راضی بوده و انسان نمی داند که از رضایتش برگشته یا نه، وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری، وحید، شبیری و مکارم).

وضو از نهرها و قنات

آیا می توان از نهرهای بزرگ (قنات یا منشعب شده از شط) با علم نداشتن به رضایت مالکان برای وضو استفاده کرد؟^۲

وضو گرفتن جایز است (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام صافی

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۶: حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۳۴؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۷؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۳۹۵۴۷، تاریخ استفتا: ۷ بهمن ۱۳۹۶.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۷؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۱؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۹۵؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، شرایط وضو، مسئله ۷؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۳۹۵۴۷، تاریخ استفتا: ۷ بهمن ۱۳۹۶.

و شبیری).

وضو گرفتن جایز است؛ البته در جایی که علم نداشته باشیم مالک مجنون یا صغیر است (آیت الله نوری).

وضو گرفتن از نه‌های کوچک یا بزرگ که بنای عقلا بر جواز تصرف و استفاده از آن‌هاست، مطلقاً جایز است (آیت الله سیستانی).

وضو گرفتن از نه‌های بزرگ و کوچک جایز است (آیت الله مکارم).

وضو گرفتن در نه‌های بزرگ اشکال ندارد؛ البته اگر مالک صغیر یا مجنون باشد، بنا بر احتیاط واجب وضو گرفتن جایز نیست، مگر نه‌ها و قنواتی که از آبادی مانند دهات می‌گذرد که وضو گرفتن و آشامیدن و مانند آن از آن‌ها اشکال ندارد؛ اگرچه مالک صغیر یا مجنون باشد (آیت الله وحید).

وضو گرفتن از نه‌ها با نهی مالکان

وضو گرفتن از نه‌های بزرگ با نهی مالکان یا علم به نارضایتی آن‌ها چه حکمی دارد؟^۱

بنا بر احتیاط جایز نیست (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، صافی و نوری).

وضو گرفتن از نه‌های کوچک یا بزرگ که بنای عقلا بر جواز تصرف و استفاده از آن‌هاست، مطلقاً جایز است (آیت الله سیستانی).

جایز است (آیت الله شبیری).

جایز نیست (آیت الله وحید).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۷؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۱؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۷؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۹۵؛ سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۳۹۵۴۷، تاریخ استفتا: ۷ بهمن ۱۳۹۶.

وضوگرفتن از نه‌های بزرگ که غصب شده است

اگر کسی نه‌های بزرگ را غصب کند، وضوگرفتن از آن نه‌ها چه حکمی دارد؟^۱

الف. برای غاصب:

جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام صافی، شبیری، مکارم، سیستانی و نوری).

ب. برای غیرغاصب، یعنی همسر و فرزندان و مهمان‌های غاصب:

جایز است (حضرت امام، آیت‌الله صافی).

جایز نیست به حساب او در این آب تصرف کنند و اگر وضو بگیرند، وضوی آن‌ها باطل است (آیت‌الله شبیری).

جایز نیست، مگر اینکه رضایت به غصب نداشته باشند (آیت‌الله مکارم).

جایز نیست (آیات عظام سیستانی و نوری).

وضوگرفتن در اراضی بزرگ

آیا در زمین‌های بزرگ نزدیک شهر و روستا که دیوار و حصار ندارد، می‌توان وضو گرفت؟^۲

مادامی که علم به کراهت مالک نداریم و مالک نهی نکرده، مانعی ندارد؛ ولی اگر گمان به کراهت دارد، بنا بر احتیاط واجب ترک کند (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).

مادامی که علم به کراهت مالک نداریم و مالک نهی نکرده است، مانعی ندارد؛ ولی اگر گمان به کراهت دارد یا بداند مالک صغیر و مجنون است، بنا بر احتیاط واجب ترک کند (آیت‌الله وحید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۰؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، وضو، شرایط وضو، مسئله ۷.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۷؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۳۵.

اگر بسیار بزرگ باشد، جایز است؛ حتی در فرض کراهت مالک (آیت‌الله سیستانی).

نکته: حکم تصرفات جزئی در زمین‌ها و مراتع بسیار وسیع (که برای بیشتر مردم مشکل است موقع نماز از آنجا به جای دیگر بروند)^۱ نمازخواندن یا تصرفات جزئی، مانند نشستن و استراحت و خوابیدن در زمین‌های بسیار وسیع جایز است؛ هرچند با اجازه مالکان نباشد؛ همچنین در صورت نارضایتی مالکان یا وجود صغار و مجانین در بین مالکان، بازهم نمازخواندن و تصرفات جزئی مانعی ندارد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و شبیری).

نمازخواندن یا تصرفات جزئی، مانند نشستن و استراحت و خوابیدن در زمین‌های بسیار وسیع جایز است؛ هرچند با اجازه مالکان نباشد؛ البته در صورت علم به نارضایتی مالکان، بنا بر احتیاط واجب تصرفات جزئی و نمازخواندن جایز نیست (آیت‌الله صافی).

نمازخواندن یا تصرفات جزئی، مانند نشستن و استراحت و خوابیدن در زمین‌های بسیار وسیع، جایز است؛ هرچند با اجازه مالکان نباشد؛ البته در صورت علم به نارضایتی مالکان، تصرفات حرام و بنا بر احتیاط واجب نماز صحیح نیست (آیت‌الله مکارم).

نمازخواندن یا تصرفات جزئی، مانند نشستن و استراحت و خوابیدن در زمین‌های بسیار وسیع، جایز است؛ هرچند با اجازه مالکان نباشد؛ البته در صورت نارضایتی مالکان، تصرفات و نمازخواندن جایز نیست (آیت‌الله نوری).

نمازخواندن در زمین‌های بسیار وسیع جایز است؛ هرچند با اجازه مالکان نباشد؛ البته در صورت علم به نارضایتی مالکان، نمازخواندن جایز نیست و همچنین بنا بر احتیاط واجب، اگر مالک صغیر یا مجنون باشد، یا آن

۱. عبارت داخل پرانتز، در کلام آیت‌الله وحید ذکر نشده است.

زمین‌ها در تصرف غاصب باشد، یا بنا بر احتیاط گمان داشته باشد که مالک راضی نیست (آیت‌الله وحید).^۱

وضو در مساجد، مدارس و مانند آن

وضوگرفتن از حوض‌هایی که در مساجد، مدارس، کاروان‌سراها و مانند آن است و نمی‌دانیم وقف برای افراد خاص است یا خیر، چه حکمی دارد؟^۲ اگر جریان عرف و عادت مردم بر استفاده از آن آب باشد و کسی منع نمی‌کند، جایز است؛ وگرنه جایز نیست، تا اینکه علم پیدا کند به کیفیت وقف آن (حضرت امام، امام‌خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی و نوری). اگر از وضوگرفتن مردم اطمینان به عموم وقفیت آن پیدا شود، اشکال ندارد (آیت‌الله صافی).

اگر اطمینان به عمومیت وقف حاصل شود، هرچند از وضوگرفتن مردم باشد، اشکال ندارد (آیت‌الله وحید).

وضوگرفتن از آب مسجد یا حسینیه یا مدارس علوم دینی و مسافرخانه‌ها و مانند آن که نمی‌داند آب آن را برای همه مردم وقف کرده‌اند یا فقط برای طلاب همان مدرسه، جایز نیست؛^۳ مگر در صورتی که معمولاً مردم متدین از آب آنجا وضو بگیرند؛ به طوری که نشانه عمومی بودن وقف باشد (آیت‌الله مکارم).

در صورتی که از راهی ثابت شود که برای همه مردم وقف شده است، اشکال ندارد؛ مثل اینکه معمولاً مردم از آب آن حوض وضو می‌گیرند؛ به گونه‌ای که برای نوع مردم اطمینان حاصل می‌شود که وقف همه مردم است و اگر ثابت نشود، چنانچه شک ما در اصل عبارت وقف باشد،

۱. حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۷.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۸ و ۲۶۹ و ۲۷۰؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۸؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۲۸۸ و ۲۸۹.

۳. ایشان درباره وضوگرفتن با آب متعلق به مدرسه علمیه، احتیاط واجب دارند.

وضوگرفتن اشکال دارد؛ مثلاً اگر نمی‌دانیم در عبارت وقف، نام سادات حسینی ذکر شده است یا سادات موسوی و ما خود از سادات حسینی هستیم نه موسوی، نمی‌توانیم در آن موقوفه تصرف کنیم؛ ولی اگر اصل عبارت وقف روشن است و شک می‌کنیم که واقف خصوصیتی دیگر را نیز معتبر کرده است یا نه، وضوگرفتن مانعی ندارد؛ مثلاً اگر می‌دانیم وقف سادات است و شک می‌کنیم واقف موسوی بودن را نیز قید کرده یا نه، در این صورت حکم می‌شود که وقف تمام سادات است و وضوگرفتن اشکالی ندارد (آیت‌الله شبیری).

وضو در مسجدی که وقف بر نمازگزاران شده است

اگر بداند حوض مسجد وقف بر نمازگزاران در آنجا شده و فرد در آنجا وضو بگیرد، حکم وضوی او چیست؟^۱

الف. اگر از همان ابتدا تصمیم دارد در مکان دیگر نماز بخواند:

وضوگرفتن جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و وحید).

وضوگرفتن جایز نیست؛ البته اگر به خیال جواز، وضو گرفته، وضویش صحیح است (آیت‌الله شبیری).

ب. اگر تصمیم داشته در همان مسجد نماز بخواند:

۱. بعد از وضو تصمیم بگیرد که در جای دیگر نماز بخواند:

صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و مکارم).

باطل است (آیت‌الله وحید).

۲. بعد از وضو نتواند در آنجا نماز بخواند:

صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و مکارم).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۱؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۳۷؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتانات، ج ۱، وضو، شرایط وضو، مباح بودن آب و فضای انجام وضو، سؤال ۴۲۸.

اگر یقین به تمکن داشته، صحیح است و اگر غافل بوده یا اعتقاد داشته است وضو گرفتن مشروط به خواندن نماز در آنجا نیست، بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست و اگر احتمال می‌داده نتواند آنجا وضو بگیرد، باطل است (آیت‌الله وحید).

ج. بین دو صورت فرقی نیست؛ پس اگر صحت وضو و رفع حدث مشروط بوده به خواندن نماز در آن مسجد به صورت شرط متأخر که واقف قصد کرده باشد، وضو باطل است؛ ولی اگر چنین نباشد، بلکه در نظر واقف شبیه به تعدد مطلوب باشد، در هر دو صورت وضوی او صحیح است (آیت‌الله نوری).

وضو گرفتن با فرض غفلت یا اعتقاد به صحت از مسجد وقفی

اگر انسان در حوض مسجدی که می‌داند وقف بر نمازگزاران همان مسجد شده است؛ ولی از روی غفلت یا به اعتقاد اینکه نماز خواندن در مسجد شرط صحت وضو در آنجا نیست، وضو بگیرد، حکم وضوی او چیست؟^۱ وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری). بنا بر احتیاط واجب، صحیح نیست (آیت‌الله وحید).

اگر انسان در حوض مسجدی که می‌داند وقف بر نمازگزاران همان مسجد شده، به قصد نماز خواندن در آنجا وضو بگیرد، حتماً باید در همان مسجد نماز خوانده شود؟^۲

اگر به قصد خواندن نماز در مسجد وضو بگیرد و تمکن نماز خواندن در آنجا را دارد، بنا بر احتیاط مستحب نماز بخواند (حضرت امام و آیت‌الله سیستانی). اگر به قصد خواندن نماز در مسجد وضو بگیرد و تمکن نماز خواندن در آنجا را دارد، بنا بر احتیاط واجب باید نماز بخواند (آیات عظام مکارم و نوری).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۱؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۳۷.

۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۱.

وضو از جویی که بدون اذن مالک جدا شده است
اگر جوی آبی را از قناتی یا نهری بدون اذن مالک او جدا کنند، آیا می‌توان از آن وضو گرفت؟^۱

جایز نیست (حضرت امام و آیت‌الله نوری).
اگر بر جدا کردن این جوی از نهر یا قنات، عنوان غصب و استیلا بر مال غیر صدق کند، جایز نیست و در غیر این صورت به احتیاط واجب جایز نیست (آیت‌الله سیستانی).

برای غیرغاصب و تابعین او جایز است (آیت‌الله مکارم).
در صورتی که به علت تغییر مجرای آب، آب از نهر آب جدا شود و دوباره به نهر برگردد، آیا جواز استعمال آب، مانند وضو گرفتن در قسمت جدا شده باقی است؟^۲

استعمال آب برای غیرغاصب جایز است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری و مکارم).

حکم وضو و غسل با آب پمپ

سازمان آب، نصب پمپ فشار و استفاده از آن را ممنوع اعلام کرده است؛ ولی در برخی از محله‌ها فشار آب ضعیف است و ساکنان آن مجبورند که برای استفاده از آب در طبقات بالای ساختمان‌ها از پمپ فشار استفاده کنند. در صورت جواز نداشتن استفاده از پمپ فشار آب، وضو و غسل با آبی که به وسیله پمپ جذب می‌شود، چه حکمی دارد؟^۳
در فرض سؤال، نصب و استفاده از پمپ فشار جایز نیست و وضو و غسل با

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۹.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۱۰.

۳. سیدعلی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۰۹؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتانات جامعة الزهرا، احکام وضو و غسل و تیمم، وضوی انجام شده با آب لوله‌کشی بدون مجوز؛ سیدمحسن محمودی، مسائل جدید، ج ۶، ص ۱۵۵؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، ج ۱، وضو، وضو و غسل با آب حاصل از نصب پمپ فشار، سؤال ۴۲۶؛ سیدعلی سیستانی، استفتانات، استفتای خصوصی، استفتانات رعایت قانون و مقررات، سؤال ۳ و ۴.

آبی که به وسیلهٔ پمپ به دست می‌آید، محل اشکال است (امام خامنه‌ای و آیت‌الله مکارم).

اگر مخالف مقررات سازمان آب باشد، جایز نیست (آیت‌الله صافی). لازم است طبق مقررات عمل شود؛ ولی وضو و غسل اشکالی ندارد (آیت‌الله نوری).

اگر ادارهٔ مذکور فقط آن را تخلف از قانون بداند، نه اینکه به استفاده از آب در فرض تخلف وی رضایت نداشته باشد، وضو و غسل صحیح است (آیت‌الله شبیری).

اگر نصب پمپ آب غیرقانونی باشد، هرچند این کار تکلیفاً محل اشکال است، در صورتی که شرکت آب دولتی باشد و از روی ناچاری پمپ نصب کرده، تصرف در آب تصحیح می‌شود. همچنین فردی که به طور غیرقانونی و بدون نصب کنتور، آب را لوله‌کشی کرده است و از آب استفاده می‌کند و قصد دادن پول آن را ندارد، اگر راه قانونی و امکان پرداخت وجه آب را دارد، غسل و وضویش صحیح نیست و در غیر این صورت، محل اشکال است که به غیر مراجعه شود (آیت‌الله سیستانی).

طلا و نقره بودن ظرف وضو

آیا از شرایط وضو این است ظرفی که با آن وضو می‌گیریم، از طلا و نقره نباشد؟^۱

شرط است (حضرت امام، آیات عظام نوری، شبیری و صافی). بنا بر احتیاط واجب، شرط است (آیات عظام مکارم و وحید). شرط نیست (امام خامنه‌ای و آیت‌الله سیستانی).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، شرایط وضو، شرط پنجم: سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۳۰؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، شرایط وضو، شرط پنجم: سیدعلی خامنه‌ای، رسالهٔ آموزشی، درس ۱۴، شرایط وضو و راهنمای فتاوا، احکام وضو، مسئله ۲۸.

آیا می‌توان از ظرف طلا یا نقره وضو گرفت؟^۱

الف. آب منحصر در همان ظرف است:

۱. وضو به صورت ارتماسی:

باطل است (آیات عظام شبیری و صافی).

بنا بر احتیاط باطل است (حضرت امام، آیات عظام نوری، مکارم و

وحید).

صحیح است (امام خامنه‌ای و آیت الله سیستانی).

۲. وضوی غیر ارتماسی:

باطل است (آیت الله شبیری).

بنا بر احتیاط واجب باطل است (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).

صحیح است (امام خامنه‌ای و آیت الله سیستانی).

اگر آب را با ظرف بریزد، بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست و اگر از ظرف

آب بردارد، وضو صحیح است (آیت الله وحید).

اگر از ظرف آب بردارد، وضو باطل است (آیت الله صافی).

ب. آب غیر منحصر است (آب دیگر وجود دارد):

۱. وضو به صورت ارتماسی:

بنا بر احتیاط جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری، وحید

و شبیری).

باطل است (آیت الله صافی).

صحیح است (امام خامنه‌ای و آیت الله سیستانی).

۲. وضوی غیر ارتماسی:

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۷۳: سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط الخامس: حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۹: حسین نوری همدانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۴: سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱۱: سید علی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، وضو، مسئله ۲۸: لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۴: سید موسی شبیری، توضیح المسائل، مسئله ۲۷۹: ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتائات، وضو، طلا و نقره نبودن ظرف وضو.

صحیح است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری و سیستانی). در صورت ریختن آب با ظرف باطل است و اگر از ظرف آب بردارد، وضو صحیح است (آیت‌الله صافی).

اگر آب را با ظرف بریزد، بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست و اگر از ظرف آب بردارد، وضو صحیح است (آیات عظام وحید و نوری). بنا بر احتیاط، باطل است (آیت‌الله شبیری).

وضو گرفتن از ظرف طلا و نقره در حال غفلت یا جهل

اگر کسی فراموش کند یا از روی غفلت یا جهل، از ظرف طلا و نقره‌ای وضو بگیرد، حکم وضویش چیست؟^۱

صحیح است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی و صافی).^۲

در صورت فراموشی یا غفلت، وضو صحیح است؛ همچنین در صورتی که در جهل خود معذور باشد، وضو صحیح است (آیت‌الله نوری). اگر جهل به موضوع باشد، صحیح است و اگر جهل به حکم باشد، در صورت قاصر بودن صحیح است (آیت‌الله مکارم).

وضو در ظرف مشکوک به طلا و نقره

حکم وضو گرفتن از ظرفی که شک داریم از طلا و نقره ساخته شده است، چیست؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط الخامس؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۴؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، وضو، مسئله ۲۸.

۲. حکم غفلت در کلام ایشان بیان نشده است.

۳. سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط الخامس و بحث حکم الاوانی، مسئله ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۳۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، راهنمای فتاوا، وضو، مسئله ۲۸.

وضو گرفتن جایز است (مراجع عظام تقلید).

کشف خلاف درباره ظرف وضو بعد از وضو

اگر فردی به خیال اینکه ظرفی غصبی است یا از طلا و نقره است، وضو بگیرد، ولی بعد بفهمد غصبی نبوده یا از طلا و نقره نبوده، حکم وضویش چیست؟^۱
اگر قصد قربت از او محقق شده، صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و مکارم).
وضو باطل است (آیت الله نوری).

آب وضوی غساله حدث و خبث نباشد

وضو با آب استعمال شده در رفع حدث یا خبث
آیا می توان با آبی که در زایل کردن حدث یا خبث (نجاست) استفاده شده ولی طاهر است، وضو گرفت؟^۲
الف. آب مستعمل در رفع خبث:
وضو با آن جایز نیست (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).
بنا بر احتیاط جایز نیست (آیت الله وحید).
ب. آب مستعمل در رفع حدث اصغر: وضو با آن جایز است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، وحید، مکارم، نوری و صافی).
ج. آب مستعمل در رفع حدث اکبر:
وضو با آن جایز است؛ اگر آب دیگری دارد، احتیاط مستحب ترک است

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۰.
۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط السادس؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۶۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، فصل الثالث فی شرایط وضو و المياه، فصل الثالث، حکم الماء القلیل؛ سید علی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۸۰۳۵۴۱، تاریخ استفتاء: ۲۲ شهریور ۱۳۹۶.

(حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، وحید، صافی و مکارم).^۱
در صورتی که آب دیگری دارد، بنا بر احتیاط ترک کند و اگر آب دیگری
ندارد، احتیاط واجب جمع بین وضو و تیمم است (آیت الله نوری).

آب مستعمل در غسل مستحبی

آیا وضو گرفتن با آب مستعمل در غسل مستحبی جایز است؟^۲
جایز است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، مکارم
و نوری).

وضو با جهل به مستعمل بودن در حدث یا خبث
اگر از روی جهل یا فراموشی با آب مستعمل در خبث وضو بگیرد، حکم
چیست؟^۳

وضو باطل است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).
بنا بر احتیاط باطل است (آیت الله وحید).

مانعی از استعمال آب نباشد

حکم وضو با وجود عذر
اگر مانعی از استعمال آب باشد، مانند مرض یا ترس عطش، وظیفه اش
چیست؟^۴

۱. آیت الله مکارم در وضو گرفتن با غسله آب غسل، در صورتی که آب قلیل باشد، اشکال می‌گیرد (ناصر مکارم
شیرازی، استفتائات، ج ۳، سؤال ۲۴).

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط السادس؛ سید علی سیستانی،
منهاج الصالحین، ج ۱، فصل فی شرایط الوضوء، شرط اول.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط السادس؛ حسین وحید خراسانی،
منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۳۲ و وضو، الفصل الثالث فی شرائط الوضوء.

۴. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط السابع؛ سید محمد حسن بنی هاشمی
خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۸ و ۶۶۹؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، درس ۱۴.

باید تیمم کند (مراجع عظام تقلید).
 نکته: اگر با کمترین مقدار آب که می‌توان وضو گرفت، بتواند بدون ضرر وضو بگیرد، وظیفه اش وضو است و نمی‌تواند تیمم کند.

وضوگرفتن با وجود عذر

اگر مانعی از استعمال آب باشد، مانند مرض یا ترس عطش و درحالی که وظیفه اش تیمم بوده وضو بگیرد، آیا وضو صحیح است؟^۱
 الف. علم به ضرر داشته است:

۱. در مریض:

بنا بر احتیاط باطل است (حضرت امام).
 باطل است (امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، سیستانی و صافی).
 اگر ضرر در واقع مبغوض نباشد، یعنی به درجه حرمت نرسیده، صحیح است؛ وگرنه صحیح نیست (آیت الله نوری).

چنانچه می‌ترسد که اگر وضو بگیرد به مرض صعب‌العلاج مبتلا شود، نباید وضو بگیرد و باید تیمم کند و چنانچه به این حد نرسد، ولی وضو برای او مشقتی داشته باشد که متعارف مردم آن را تحمل نمی‌کنند، می‌تواند وضو را ترک کند و تیمم کند؛ اما اگر مشقت را تحمل کرد و وضو گرفت، وضوی او صحیح است (آیت الله شبیری).

۲. در ترس عطش:

صحیح است (حضرت امام و آیت الله سیستانی).
 اگر وضو حرجی بوده، ولی ضرر نداشته است، وضو صحیح است (آیت الله نوری).

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۸؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط السابع و فصل فی التیمم، مسئله ۱۸؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۲۰؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۴۸۹؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۹۴؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۲۵، موارد تیمم؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۲۰، عدم المانع.

کسی که می ترسد اگر وضو بگیرد، تشنه بماند، نمی تواند وضو را ترک کند و احتیاط مستحب آن است که تیمم هم بکند (آیت الله شبیری).

بنا بر احتیاط واجب باطل است (آیت الله صافی).

اگر عطش موجب مریضی یا خوف بر نفس نمی شود، وضو صحیح است و اگر در این حد بوده، وضو صحیح نیست؛ لکن اگر آب را تلف کند، به این صورت که بر اعضا بریزد و به قصد شستن عضو را حرکت دهد، وضو صحیح است (آیت الله وحید).

ب. جهل به ضرر داشته:

صحیح است؛ اگرچه احتیاط مستحب، اعاده بعد از رفع مانع یا تیمم است (حضرت امام و آیت الله مکارم).

اگر نداند که وضو برای او ضرر شدید دارد و وضو بگیرد و بعد بفهمد ضرر شدید داشته، وضوی او صحیح است (آیت الله شبیری).

احتیاط واجب آن است که علاوه بر وضو، تیمم نیز بکند و اگر با آن وضو نماز را به جا آورده، تیمم نیز بکند و نماز را اعاده کند و اگر بعد از وضویی که با جهل به ضرر گرفته، ضرر رفع شد، احتیاطاً دوباره وضو بگیرد (آیات عظام نوری و صافی).

اگر استعمال مضر بوده، باطل است (آیت الله سیستانی).

اگر ضرر حرام نبوده، وضوی او صحیح است (آیت الله وحید).

ایجاد عمدی ضرر و گرفتن وضو

در صورت ضرر داشتن آب برای وضو، اگر آب را بر قسمتی که ضرر دارد بریزد و ضرر حاصل شود، سپس به نیت وضو آب بریزد و وضو بگیرد، حکم وضو چیست؟^۱

اگر وضو گرفتن سبب ضرر بیشتر نشود، وضو صحیح است (حضرت امام،

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۱.

آیات عظام سیستانی و نوری).

اگر بنا بر احتیاط واجب دلیلی برای انجام ندادن تیمم داشته است، وضو صحیح است و تفاوتی ندارد سبب ضرر بیشتر شود یا خیر (آیت الله مکارم).

وقت برای وضوگرفتن باشد

وضوگرفتن در حال ضیق وقت

اگر وقت برای وضوگرفتن نباشد، آیا می توان وضو گرفت یا باید تیمم انجام داد؟^۱

اگر به گونه ای است که وضوگرفتن باعث می شود مقداری از نماز (حتی اگر کمتر از یک رکعت باشد) خارج وقت واقع شود، باید تیمم بگیرد؛ مگر اینکه تیمم با وضو از نظر صرف وقت یکسان باشد (مراجع عظام تقلید).

وضوگرفتن در جایی که وظیفه تیمم بوده است

اگر انسان در تنگی وقت که وظیفه اش تیمم است، وضو بگیرد، وضوی او چه حکمی دارد؟^۲

الف. اگر به قصد همان نماز وضو گرفته:

صحیح است (حضرت امام، آیات عظام مکارم^۳ و نوری).

اگر قصد قربت حاصل شده، وضو صحیح است (آیت الله سیستانی).

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۰؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط الثامن؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، درس ۱۵.
۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الشرط الثامن؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۸۷؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۰۶؛ سیدموسی شبیری زنجان، سایت، استفتانات، وضو، ضرری نبودن وضو، سؤال ۴۴۳؛ سیدعلی خامنه ای، استفتا از سایت، شماره استفتا: ۷۴۹۴۷۲، تاریخ استفتا: ۱۳۹۵/۱۲/۲۶.

۳. آیت الله مکارم در حاشیه بر العروة می فرماید: «بنا بر احتیاط واجب، باطل است» و در متن رهیافت، نظر رساله جدید ایشان درج شده است.

در صورتی که وضو به قصد آن نماز بوده، صحیح نیست (آیت الله شبیری).
اگر برای خواندن آن نماز وضو بگیرد، به طوری که فعلاً داعی او بر وضو گرفتن، فقط آن نماز باشد، وضویش باطل است (آیت الله صافی).
اگر قصد کند برای خواندن آن نماز، به نحوی که اگر امر به نماز یا وضو نباشد، پس قصد وضو نداشته باشد، آن وضو باطل است (آیت الله وحید).
ب. اگر به قصد طهارت یا برای کار مستحبی، مثل خواندن قرآن وضو بگیرد، وضو صحیح است (مراجع عظام تقلید).

مباشرت در وضو گرفتن

آیا مباشرت در افعال وضو لازم است؟ یعنی باید خود شخص کارهای وضو را انجام دهد؟^۱

در خود کارهای وضو (شستن و مسح) مباشرت شرط است (مراجع عظام تقلید).

مباشرت در مقدمات وضو

آیا در مقدمات وضو، مباشرت شرط است؟^۲

مقدمات اقسامی دارد:

الف. در مقدمات بعیده، مانند آوردن آب، مباشرت شرط نیست (حضرت

امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، شبیری، نوری، صافی و وحید).^۳

ب. در مقدمات قریبه، مانند ریختن آب در کف دست او:

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، شرط نهم؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، وضو، شرط یازدهم؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، بعد از مسئله ۱۴۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵.

۲. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، وضو، شرط ۱۱؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، شرط نهم؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۹۷۰۶۶، تاریخ استفتا: ۲۵ مرداد ۱۳۹۶؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۴۱، منها مباشرت و مسئله ۱۶۸.

۳. نظر آیت الله وحید، به صورت اقتباس است.

مباشرت دیگری، کراهت دارد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، شبیری، نوری و وحید).
اگر شخص صرفاً آب را می‌ریزد و فرد خودش شستن را انجام بدهد، وضو صحیح است (امام خامنه‌ای).

ریختن آب بر صورت و دست‌ها برای وضو

آیا می‌توان بر صورت و دست‌های فردی که وضو می‌گیرد، آب ریخت تا آن فرد خودش وضو بگیرد؟^۱

ریختن آب به صورت و دست‌ها، به شرطی که هنگام ریختن آب، قصد شستن وضویی نباشد و خود وضوگیرنده به قصد وضو دست بکشد، جایز است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و نوری).

ریختن آب به صورت و دست‌ها، به شرطی که ریختن آب به قصد شستن وضویی نباشد و اینکه دست کشیدن فرد وضوگیرنده کفایت از شستن وضویی کند، مشکل است (احتیاط دارد) (آیت‌الله مکارم).

وضو از ناودان و مانند آن

اگر آب از ناودان و مانند آن جاری باشد و شخص صورت یا دست خود را زیر آن قرار دهد، به گونه‌ای که آب بر روی آن جاری شود، آیا وضو صحیح است؟^۲
وضو صحیح است و منافات با مباشرت ندارد؛ حتی اگر شخصی آبی را از مکانی بلند بریزد، ولی نه به قصد اینکه شخصی در پایین وضو بگیرد، ولی شخص خودش زیر آب برود و آب را بر صورت و دستش به قصد وضو جاری کند، وضوی او صحیح است (حضرت امام و آیت‌الله مکارم).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، شرط نهم؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۴۱، منها مباشرت و مسئله ۱۶۸.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۸۶.

وضو صحیح است و منافات با مباشرت ندارد؛ حتی اگر شخصی آبی را از مکانی بلند بریزد و فردی خودش اعضای وضو را زیر آن آب به قصد وضو قرار دهد و وضو بگیرد، وضویش صحیح است (آیات عظام سیستانی و نوری).
زیر ناودان وضو صحیح است (آیت الله وحید).

نایب گرفتن

آیا کسی که خودش حتی با مشارکت هم نمی تواند وضو بگیرد، باید نایب بگیرد و نایب او را وضو دهد؟^۱

واجب است نایب بگیرد؛ هرچند متوقف بر اجرت باشد و باید خودش (منوب عنه) نیت وضو کند و مسح هم باید با دست منوب عنه باشد و اگر امکان نداشته باشد، نایب رطوبت را از دست منوب عنه گرفته، با آن مسح کند و در این صورت که نایب مسح را انجام می دهد، بنا بر احتیاط واجب، در صورت امکان تیمم هم انجام شود (حضرت امام و آیت الله صافی).

کسی که به علت بیماری و امثال آن نمی تواند خودش وضو بگیرد، باید از کسی بخواهد که به او در کارهای وضو کمک کند؛ البته خود وضوگیرنده باید نیت وضو کند و در صورتی که بتواند، با دست خود عمل مسح را انجام دهد و اگر نتواند، نایب دست او را گرفته، با آن مسح می کند. اگر از این کار هم عاجز باشد، نایب از دست او رطوبت گرفته، مسح می کند و اگر این شخص کف دست نداشته باشد برای مسح، رطوبت از ساعد او می گیرد و اگر ساعد هم نداشته باشد، رطوبت از صورت او گرفته، سرو پا را با آن مسح می کند (امام خامنه ای).
باید از شخص دیگر بخواهد که او را وضو بدهد؛ هرچند متوقف بر اجرت باشد و در این صورت، احتیاط واجب آن است که هر دو، نیت وضو کنند و

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، ذیل مسئله ۱۴۱؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۸؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۱۵؛ سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیله، کتاب الطهارة، القول فی شرایط الوضوء، ذیل مسئله ۱۳.

اگر ممکن باشد، باید نایبش دست او را بگیرد و به محل مسح وی بکشد و اگر امکان نداشته باشد، نایب رطوبت را از دست منوب عنه گرفته، با آن مسح می‌کند (آیت‌الله سیستانی).

واجب است نایب بگیرد؛ هرچند متوقف بر اجرت باشد و باید خودش نیت وضو کند؛ ولی باید توجه داشت اگر جاری کردن آب به واسطه خود منوب عنه باشد، بنا بر احتیاط مستحب این کار انجام شود؛ ولی مسح باید با دست منوب عنه باشد و اگر امکان نداشته باشد، نایب رطوبت را از دست منوب عنه گرفته، با آن مسح می‌کند و در این صورت که نایب مسح را انجام می‌دهد، بنا بر احتیاط واجب تیمم هم انجام شود (آیت‌الله مکارم). واجب است نایب بگیرد؛ هرچند متوقف بر اجرت باشد و باید خودش نیت وضو کند و مسح هم باید با دست منوب عنه باشد و اگر امکان نداشته باشد، نایب رطوبت را از دست منوب عنه گرفته، با آن مسح می‌کند (آیات عظام نوری و شبیری).

واجب است نایب بگیرد؛ هرچند متوقف بر اجرت باشد و باید خودش نیت وضو کند و بنا بر احتیاط لازم، نایب هم نیت وضو کند و مسح هم باید با دست منوب عنه باشد و اگر امکان نداشته باشد، نایب رطوبت را از دست منوب عنه گرفته، با آن مسح می‌کند (آیت‌الله وحید).

نکته: هر مقدار از وضو را که منوب عنه می‌تواند به صورت مباشره انجام دهد، باید خودش انجام دهد.

توانایی نداشتن برای مسح پا

کسی که برای وضو، قدرت بر انجام دادن مسح پا ندارد، چه وظیفه‌ای دارد؟^۱

۱. سیدعلی خامنه‌ای، سایت، استفتانات جدید، استفتانات تیرماه، عدم توانایی مسح پاها و استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۹۳۲۲۸۱، تاریخ استفتا: ۱۳۹۷/۲۴/۱۳؛ سیدعلی سیستانی، استفتای خصوصی، ۱۴ محرم ۱۴۳۷؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتانات، وضو، روش وضو گرفتن، ترتیبی، مسح پاها، وظیفه کسی که قدرت بر انجام مسح ندارد.

باید برای مسح نایب بگیرد و اگر امکان گرفتن نایب نباشد، مسح پاها ساقط است و انجام دادن تیمم نیز موافق احتیاط است (امام خامنه‌ای).
اگر به آسانی بتواند نایب بگیرد که از رطوبت دست او بگیرد و برای او مسح کند، این کار را انجام دهد. در غیر این صورت، مسح ساقط است؛ ولی اگر بتواند ساق پا را مسح کند، این کار را ترک نکند (آیت الله مکارم).
اگر مسح بدون حرج یا ضرر، هرچند با کمک از دیگران، میسر نیست، وظیفه به تیمم منتقل می‌شود (آیت الله سیستانی).

ترتیب

یکی از شرایط وضو ترتیب است. معنای آن چیست؟^۱
بین اعضا باید ترتیب رعایت شود؛ یعنی اول صورت، بعد دست راست و بعد دست چپ و بعد مسح سر و بعد مسح پاها [و طبق نظر بعضی فقها، اول مسح پای راست، بعد پای چپ] و فرقی بین وضوی ترتیبی و ارتماسی در وجوب ترتیب نیست (مراجع عظام تقلید).
نکته: حکم ترتیب بین شستن قسمت‌های مختلف هر عضو (شستن از بالا به پایین) قبلاً بیان شد.

رعایت نکردن ترتیب

اگر ترتیب رعایت نشود، حکم چیست؟^۲
الف. بعد از وضو متوجه شود: اگر موالات به هم خورده باشد، وضو باطل است و تفاوتی ندارد که رعایت نکردن ترتیب، جهلاً یا نسیاناً باشد (مراجع

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، وضو، شرط نهم؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، العاشر؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۹؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، کیفیت وضو.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، العاشر؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، وضو، شرایط وضو، شرط نهم؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵، ترتیب.

عظام تقلید).

ب. بین وضو متوجه شود:

اگر نیت او فاسد نباشد و موالات به هم نخورده باشد، می‌تواند از جایی که ترتیب به هم خورده است، وضو را اعاده کند؛ ولی اگر نیت فاسد بوده، یعنی وضو گرفتن به این طریق را نیت کرده، وضو باطل است و از اول باید شروع کند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری و مکارم).

موالات

تعریف موالات

یکی از شرایط صحت وضو موالات است. معنای موالات در وضو چیست؟^۱ موالات، یعنی بین کارهای وضو به قدری فاصله نشود که وقتی می‌خواهد جایی را بشوید یا مسح کند، رطوبت جاهایی که پیش از آن شسته یا مسح کرده، خشک شده باشد (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری، وحید، شبیری و صافی).

موالات، یعنی بین کارهای وضو به قدری فاصله نشود که در نظر عرف پشت سرهم نباشند؛ ولی در صورت پیش آمدن عذر عرفی برای شخص، مانند فراموشی یا تمام شدن آب، موالات عرفی معتبر نیست؛ بلکه وقتی می‌خواهد جایی را بشوید یا مسح کند، چنانچه رطوبت تمام جاهایی که پیش از آن شسته یا مسح کرده، خشک نشده باشد، کافی است (آیت‌الله سیستانی).

موالات، یعنی کارهای وضو را چنان به جا آورد که بگویند پشت سرهم

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۳ و ۲۸۴؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الحادی عشر؛ سید روح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱۵؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵، موالات؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۱۰؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۰۸.

انجام می‌دهد و اگر چنین کند، وضوی او صحیح است؛ هرچند بر اثر گرمی هوا و ورزش باد اعضای سابق خشک شده باشد؛ مثلاً موقعی که می‌خواهد دست راست را بشوید، صورت او خشک شود؛ ولی اگر طوری انجام دهد که پشت سرهم نباشد، وضوی او باطل است؛ هرچند بر اثر سردی هوا اعضای قبل خشک نشده باشد (آیت‌الله مکارم).

خشک شدن بعضی از اعضا

اگر هنگام وضو، مثلاً هنگام شستن دست چپ، دست راست خشک شود، ولی صورت خیس باشد، وضو چه حکمی دارد؟^۱
وضو صحیح است (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام صافی، شبیری، نوری، سیستانی و وحید).

اگر کارهای وضو را چنان به جا آورد که بگویند پشت سرهم انجام می‌دهد، وضو صحیح است (آیت‌الله مکارم).

اگر هنگام وضو دادن دست، صورت خشک شود، ولی در قسمت بلندی ریش یا اطراف صورت خارج از حد وضو رطوبت باقی باشد، وضو چه حکمی دارد؟^۲

بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (حضرت امام و آیت‌الله وحید).
اگر موالات عرفی باقی باشد، وضو صحیح است و اگر موالات از بین رفته باشد، وضو باطل است (آیات عظام مکارم و سیستانی).
وضو باطل است (آیت‌الله نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الحادی عشر؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۹۱۵۹۴، تاریخ استفتا: ۴ مرداد ۱۳۹۶.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۷؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۴۲.

خشک شدن به علت دیگر (غیر از فاصله انداختن)

اگر در بین وضو، به علت حرارت بدن یا گرمی هوا یا غیر آن، اعضای سابق خشک شود، وضو چه حکمی دارد؟^۱
وضو صحیح است (مراجع عظام تقلید).

بقای مقدار رطوبت

آیا بقای رطوبت در تمام عضو سابق شرط است یا در بعضی اجزای آن عضو هم کافی است؟^۲
بقای الجملة کافی است؛ هرچند در بعضی اجزای آن عضو باشد (حضرت امام، آیات عظام صافی، شبیری، وحید، نوری، سیستانی و مکارم).

راه رفتن بین وضو

اگر هنگام وضو، بعد از شستن دست‌ها، چند قدم برداریم و بعد مسح را انجام دهیم، آیا وضو صحیح است؟^۳
تا زمانی که موالات به هم نخورد، طبق مبانی‌ای که بیان شد، وضو صحیح است (مراجع عظام تقلید).
حکم وضو گرفتن در حال راه رفتن چیست؟^۴

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الحادی عشر؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۴؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۹۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۴۱۱۸۴، تاریخ استفتا: ۲۷ بهمن ۱۳۹۵ و شماره استفتا: ۸۰۳۰۶۹، تاریخ استفتا: ۲۰ شهریور ۱۳۹۶.
۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الحادی عشر؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، الوضوء، فصل الثالث فی شرایط الوضوء، ذیل مسئله ۱۴۱؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۰.
۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۵؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۴۱۹۷۵، تاریخ استفتا: ۱۹ فروردین ۱۳۹۵؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، ج ۱، وضو، شرایط وضو، موالات، مسئله ۴۲۲.
۴. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۵؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۹۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۹۲۶۹۹۷، تاریخ استفتا: ۱۵ آذر ۱۳۹۷.

صحیح است (مراجع عظام تقلید).

ترک موالات به علت فراموشی

اگر هنگام وضو به علت فراموش کردن، موالات را رعایت نکند، حکم وضو چیست؟^۱

باطل است؛ اگر تتابع عرفی صدق نکند (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).

باطل است (آیت الله صافی).

در صورت پیش آمدن عذری برای شخص، مانند فراموشی یا تمام شدن آب، تتابع عرفی ملاک نیست؛ ولی وقتی می خواهد جایی را بشوید یا مسح کند، چنانچه رطوبت تمام جاهایی که قبل از آن شسته یا مسح کرده خشک شده باشد، وضو باطل است (آیت الله سیستانی).

ادامه وضو با به هم خوردن موالات

اگر وضو را به خیال اینکه اعضا خشک نشده ادامه دهد، ولی بعد بفهمد اشتباه فکر کرده و خشک شده (یعنی موالات به هم خورده است)، حکم وضو چیست؟^۲

باطل است (حضرت امام، آیات عظام صافی، سیستانی، مکارم و نوری).

ادامه دادن وضو در صورت انصراف از وضو

اگر در اثنای وضو، از نیت ادامه وضو منصرف شویم، آیا می توان بدون به هم خوردن موالات، وضو را ادامه داد؟^۳

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۶: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۳.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۲۶: لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۳.

۳. سید علی سیستانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۳۹۰؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۱۰۶۵۲؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۰۶۵۳۷؛ سید علی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۴۹۵۷۱. تاریخ استفتا: ۲۶ اسفند ۱۳۹۵.

اگر به نیت اول خود برگردد و بقیه اعمال را به آنچه با نیت آورده بود، ضمیمه کند، وضو صحیح است (امام خامنه‌ای).
وضو را می‌توان ادامه داد (آیت‌الله سیستانی).
جایز است (آیت‌الله شبیری).
مانعی ندارد (آیت‌الله مکارم).

رها کردن وضو و گرفتن وضوی جدید

آیا می‌توان بین وضو، بدون اینکه یکی از مبطلات وضو واقع شود، وضو را رها کرد و بدون فوت موالات، وضوی جدید گرفت؟
بنا بر احتیاط واجب، صحیح نیست (امام خامنه‌ای).

نیت

تحقق نیت

آیا نیت در وضو شرط است و چگونه محقق می‌شود؟^۱
یکی از شرایط صحت وضو، نیت است؛ یعنی آن که برای انجام دادن فرمان خداوند عالم وضو بگیرد و اگر برای خنک شدن یا به قصد دیگری وضو بگیرد، باطل است و لازم نیست نیت وضو را به زبان بگوید یا از قلب خود بگذراند؛ ولی باید در تمام وضو متوجه باشد که وضو می‌گیرد؛ به طوری که اگر از او پرسند «چه می‌کنی؟»، بگوید: «وضو می‌گیرم» (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، همسان‌سازی جواب‌ها، شماره ۲۱.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، شرط ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۲ و شرط ۸؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، وضو، شرط هشتم و مسئله ۲۸۸؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۴.

استمرار نیت

آیا استمرار نیت تا پایان وضو شرط است؟^۱
شرط است (مراجع عظام تقلید).

تردید یا قطع نیت در اثنای وضو

اگر شخصی در ابتدا نیتی که در وضو معتبر است داشته، ولی بعد خلاف آن را نیت کند یا مردد شود و مقداری از وضو را انجام دهد، سپس به همان نیت اول برگردد، حکم وضو چیست؟^۲

اگر موالات از بین نرود و آن افعالی را که در حال نیت خلاف یا تردید در نیت انجام داده، اعاده کند، وضو صحیح است و در غیر این صورت باطل است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، صافی، مکارم و نوری).

اخلاص در نیت

آیا اخلاص در نیت وضو لازم است؟^۳
شرط است و ریا موجب بطلان است (مراجع عظام تقلید).

ریا در وضو

اگر شخص در وضو ریا کند، حکم وضوی او چیست؟^۴

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، شرط ۱۲؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، الوضوء، فصل الثالث فی شرایط الوضوء، مسئله ۱۴۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، درس ۱۴، نیت.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، الثاني عشر؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۷.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، شرط ۱۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، وضو، شرط هشتم؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۴، نیت.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۲؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، وضو، شرایط وضو، نیت، ذیل مسئله ۱۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدیة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الطهارة، الوضوء، فصل الثالث فی شرایط الوضوء، نیت؛ سیدموسی شبیری زنجان، استفتانات، ج ۱، نماز، نیت، سؤال ۱۴۳۳.

این مسئله صورت‌هایی دارد که در ذیل اشاره می‌شود.

۱. قصد قربت مستقل باشد و ریا تبعاً قصد شود یا بالعکس یا هر دو مستقل باشد:

وضو باطل است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، صافی، وحید و شبیری).

۲. ریا در اصل عمل باشد یا در کیفیات وضو:

وضو باطل است (حضرت امام، آیات عظام مکارم و صافی).
اگر ریا در حصه خاصه باشد، باطل است؛ نه در نفس کیفیت (آیت‌الله سیستانی).

ریا در کیفیاتی که در خارج متحد با عبادت است، موجب بطلان است؛ مثل ریا در طولانی کردن نماز یا خواندن نماز در اول وقت یا در مسجد؛ اما ریا در کیفیاتی که متحد با عبادت در خارج نیست، مثل ریا به گریه در نماز، یا ریا به تحت‌الحنک انداختن، در این صورت بطلان معلوم نیست (آیت‌الله نوری).

۳. ریا در اجزای واجب وضو باشد:

وضو باطل است (حضرت امام و آیت‌الله مکارم).

اگر سرایت به نفس عمل کند،^۱ باطل است و بدون سرایت فقط همان جزء باطل است و اگر بتواند آن جزء را اعاده کند، آن جزء صحیح می‌شود (آیت‌الله سیستانی).

اگر ریا در جزء واجب باشد و برگردد و به طور صحیح انجام دهد و موالات

۱. توضیح سرایت ریا به نفس عمل: اگر قسمتی از نماز را هر چند اندک، برای غیر خدا به جا آورد، چه آن قسمت واجب باشد مثل حمد، یا مستحب باشد مثل قنوت، اگر آن قصد غیرخدایی به تمام نماز سرایت کند، نمازش باطل است؛ مثلاً اگر فردی قنوت نمازش را از روی ریا بخواند و قصدش آن باشد که با خواندن قنوت ربایی، نماز خود را به مردم نشان دهد، نمازش باطل است؛ چرا که قصد ریا به اصل نماز سرایت کرده است. همچنین چنانچه قسمتی که ریا کرده است، واجب و طوری باشد که اگر بخواهد آن را دوباره انجام دهد نماز باطل می‌شود، مثل آنکه فرد رکوع نمازش را از روی ریا به جا آورد، هر چند قصد ریا فقط در رکوع باشد و به همه نماز سرایت نکند، نمازش باطل است؛ زیرا اگر بخواهد آن را دوباره به قصد قربت به جا آورد، رکن زیاد می‌شود (سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۱۱۳۰).

هم به هم نخورده باشد، وضو صحیح است (آیت الله نوری).

۴. ریا در جزء مستحب باشد:

باطل است (حضرت امام).

باطل نیست (آیت الله نوری).

بنا بر احتیاط باطل است (آیت الله مکارم).

اگر سرایت به نفس عمل کند، باطل است و بدون سرایت فقط همان جزء باطل است و اگر بتواند آن جزء را اعاده کند و محذور دیگری پیش نیاید، آن جزء صحیح می شود؛ مانند ریا در شستن مرتبه دوم دست چپ که اگر بخواهد به همان شستن اکتفا کند، مسح با آب خارجی محسوب می شود و به احتیاط واجب، شستن مرتبه سوم هم کافی نیست (آیت الله سیستانی).

۵. اگر ریا به صورت خطور قلبی باشد، موجب بطلان نیست؛ بلکه زمانی باطل می کند که جزئی از داعی (انگیزه) بر عمل باشد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

شک در ریا در حین عمل

اگر هنگام عمل شک کند که انگیزه اش از عمل، فقط قصد قربت بوده یا مرکب از قربت و ریاست، حکم چیست؟^۱

عمل باطل است؛ مگر اخلاص با اصل احراز شود (حضرت امام).

عمل باطل است (آیات عظام مکارم و نوری).

عمل صحیح است (آیت الله سیستانی).

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۳.

عجب بعد از وضو

حکم عجب^۱ متأخر از وضو چیست؟^۲

وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، وحید، نوری و مکارم).

عجب مقارن وضو

حکم عجب مقارن وضو چیست؟^۳

وضو صحیح است؛ اگرچه احوط اعاده است (حضرت امام، آیات عظام مکارم، وحید و نوری).

وضو صحیح است؛ مگر به حدی رسیده باشد که منافی با قصد قربت باشد؛ مثل اینکه به علت عمل بر خداوند متعال منت بگذارد (آیت الله سیستانی).

ریا بعد از وضو

حکم ریا بعد از عمل درباره وضو چیست؟^۴

وضو را باطل نمی کند و وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری و مکارم).^۵

۱. تعریف عجب: «هو ان یری نفسه خارجا عن حد التقصیر فی العبادہ مقرباً عند الله غیر مقصر فیما هو وظیفته او یری عمله کثیراً و ذنبه قلیلاً و قد عدّ فی غیر واحد من الروایات من المهلکات و الاعجاب مانع عن الازدیاد و الکمال و لکنه لا دلیل علی ابطاله للعبادة.»

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الطهارة، الوضوء، فصل الثالث فی شرایط الوضوء، نیت.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الطهارة، الوضوء، فصل الثالث فی شرایط الوضوء، نیت.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط الثالث عشر، مسئله ۳۹.

۵. در واقع ریا نیست؛ هرچند مذموم است.

سمعه در وضو

حکم سمعه نسبت به وضو چیست؟^۱

با توضیحی که برای ریای در عمل بیان شد، اگر سمعه به عنوان داعی بر عمل باشد، یا جزئی از داعی باشد، باطل است؛ و الاً صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

اضافه کردن ضمیمه به نیت غیر از ریا و سمعه و عجب

اگر ضمیمه‌های دیگری، غیر از ریا و سمعه و عجب را به نیت وضو ضمیمه کند، ولی ضمیمه امر راجحی باشد، مانند قصد تعلیم غیر، حکم وضو چیست؟^۲

اگر داعی بر عمل قصد قربت باشد مستقلاً و ضمیمه تبعاً باشد یا هر دو مستقل باشد، وضو صحیح است؛ ولی اگر قصد قربت تبعاً باشد یا داعی، مجموع از آن دو باشد، وضو باطل است (حضرت امام و آیت الله وحید).
اگر داعی بر عمل قصد قربت باشد مستقلاً و ضمیمه تبعاً باشد یا هر دو مستقل باشد، وضو صحیح است؛ ولی اگر قصد قربت تبعاً باشد یا داعی، مجموع از آن دو باشد، وضو باطل است؛ ولی در فرض استقلال هر دو، احتیاط به اعاده ترک نشود (آیت الله نوری).

اگر انگیزه غیر عبادی تأثیر در وضو، هرچند به صورت تبعی، داشته باشد، بنا بر احتیاط واجب و اگر ضمیمه، مقصود اصلی و وضو به تبع آن باشد، بنا

۱. تعریف سمعه:

مکارم: «السمعه ان يعمل عملاً يريد ان يسمع به الناس كما ان الرياء يريد به ارائه الناس و هما في الحقيقة تشآن من مبدء واحد.»

فاضل: «معناها ان يقصد بالعمل سماع الناس به في عظم مرتبته عندهم بسبب هو، هي من افراد الرياء» (سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۳).

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۳.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۳؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، شرایط الوضوء، نیت، قبل از مسئله ۱۳۹؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الطهارة، الوضوء، فصل الثالث فی شرایط الوضوء، نیت؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵.

برفتوا وضو باطل است (آیت الله صافی).

اگر در ضمیمه‌های نیت وضو، قصد قربت وجود داشته باشد، مطلقاً وضو صحیح است و در غیر این صورت، به فتوا یا احتیاط واجب باطل است (آیت الله سیستانی).

اگر قصد قربت و ضمیمه راجحه، هر دو مستقل باشد، چنانچه تنها علت بالفعل انجام دادن عمل، قصد قربت باشد، وضو صحیح است و همچنین اگر علت انجام دادن عمل بالفعل، قصد قربت باشد و به همراه آن، بالقوه قصد دیگری، چه مستقلاً و چه تبعاً داشته باشد، وضو صحیح است (آیت الله مکارم).

ضمیمه مباح

اگر ضمیمه مباحی، مانند خنک شدن را ضمیمه به قصد قربت کند، حکم وضو چیست؟^۱

اگر داعی بر عمل قصد قربت باشد، مستقلاً و ضمیمه تبعاً باشد یا هر دو مستقل باشد، وضو صحیح است؛ ولی اگر قصد قربت تبعاً باشد یا داعی، مجموع از آن دو باشد، وضو باطل است (حضرت امام و آیت الله وحید). در ضمائم مباح، بنا بر احتیاط واجب وضو اعاده شود (آیت الله نوری). اگر در ضمیمه‌های نیت وضو، قصد قربت وجود داشته باشد، مطلقاً وضو صحیح است و در غیر این صورت، به فتوا یا احتیاط واجب باطل است (آیت الله سیستانی).

اگر قصد قربت و ضمیمه مباح، هر دو مستقل باشد، چنانچه تنها علت بالفعل انجام دادن عمل قصد قربت باشد، وضو صحیح است و همچنین اگر علت انجام دادن عمل بالفعل، قصد قربت باشد و به همراه آن، بالقوه

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، شرط ۱۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الطهارة، الوضوء، فصل الثالث فی شرایط الوضوء، نیت؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۳۵.

قصد دیگری چه مستقلاً و چه تبعاً داشته باشد، وضو صحیح است (آیت الله مکارم).

اگر انگیزه غیر عبادی در وضو، هرچند به صورت تبعی، تأثیر داشته باشد، بنا بر احتیاط واجب و اگر ضمیمه مقصود اصلی و وضو به تبع آن باشد، بنا بر فتوا وضو باطل است (آیت الله صافی).

وضو همراه با گناه

اگر زن در مکانی که مرد نامحرم او را می بیند وضو بگیرد، حکم وضویش چیست؟^۱

وضوی او صحیح است؛ هرچند کارش حرام است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری و شبیری).

نکته: در صورتی که برای فرد منحصر باشد در همان جلوی نامحرم وضو بگیرد، وظیفه او تیمم است و اگر در همین فرض وضو بگیرد: وضو صحیح است (آیات عظام نوری و سیستانی). وضو باطل است (آیت الله شبیری).

ارتداد بعد از وضو

اگر شخصی وضو بگیرد و بعد مرتد شود، حکم وضوی او چیست؟^۲

وضو صحیح است. بنابراین اگر به اسلام برگردد، لازم نیست وضو را اعاده کند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و نوری).

بنا بر احتیاط واجب وضو را اعاده کند و اگر در اثنا باشد، بنا بر احتیاط این وضو را تمام کرده، آن را اعاده کند (آیت الله مکارم).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۳۰؛ سید موسی شبیری زنجان، استفتانات، ج ۱، وضو، متفرقات، سؤال ۴۷۴.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۳۵.

وضو در زمانی که متعلق غیر است

اگر وقت وسعت داشته باشد و شوهر همسر خود را از وضو نهی کند، ولی زوجه وضو بگیرد، حکم وضوی او چیست؟ وضوی اجیر با نهی مستأجر چه حکمی دارد؟^۱

وضوی او صحیح است؛ اگرچه معصیت کرده است (حضرت امام، آیات عظام نوری، سیستانی و مکارم).

مانع

حکم وجود مانع در اعضای وضو چیست؟^۲

با وجود مانع، وضو صحیح نیست و نبودن مانع از رسیدن آب به بدن، از شرایط صحت وضو است (مراجع عظام تقلید، غیر از آیت الله مکارم).
اگر مانع بسیار کوچک باشد (به اندازه دو میلی متر)، وضو صحیح است؛ و الا باید مانع را برطرف کنند و دوباره وضو بگیرند و نمازی که خوانده اند، دوباره بخوانند (آیت الله مکارم).

حکم وضو با موهای کاشته شده

وضو یا غسل با موی کاشته شده چه حکمی دارد؟^۳

موی مصنوعی اگر به شکل کلاه گیس باشد، واجب است برای مسح آن را بردارد؛ ولی اگر موی مصنوعی بر پوست سر کاشته شده باشد و برداشتن

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۳۶.

۲. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، وضو، شرایط وضو، شرط سیزدهم؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵.

۳. سید محسن محمودی، مسائل جدید، ج ۲، ص ۹۳؛ سید علی خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، مسئله ۱۰۱؛ ناصر مکارم شیرازی، سایت، استفتائات، وضو، شرایط وضو، عدم وجود مانع؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتائات، ج ۳، ص ۶۴؛ سؤال ۶۴؛ سید علی سیستانی، سایت، پرسش و پاسخ، غسل؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۶۲؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۳۶، سؤال ۱۰۵؛ سید موسی شبیری زنجانی، استفتائات، ج ۱، وضو، مسح سر، سؤال ۳۷۳؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۰۴؛ حسین وحید خراسانی، احکام پزشکی، ص ۳۹، سؤال ۴۵.

آن از جلوی سر باعث عسرو حرجی شود که عادتاً تحمل پذیر نیست، مسح بر روی آن مجزی است (امام خامنه‌ای).

در صورتی که واقعاً مو را بکارند و جزء بدن شود و رشد و نمو کند، هیچ اشکالی ندارد و اگر مو به صورت مصنوعی باشد و مانع از رسیدن آب به بدن نشود، آن هم اشکال ندارد؛ ولی اگر مانع رسیدن آب به بدن است، فقط در مواقع ضرورت جایز است و در صورت کاشت، هرگاه نتواند آب را به پوست سر برساند، بر همان موها مسح می‌کند و احتیاط آن است که تیمم هم بکند (آیت الله مکارم).

اگر موی کاشته شده مصنوعی یا طبیعی، به نحوی باشد که رشد نکند، چه با ماده چسبیده یا بدون آن کاشته شده باشد، به عنوان جزئی از بدن محسوب نمی‌شود و مانع است و وظیفه تیمم است (آیت الله سیستانی).

اگر کاشتن مو به نحوی باشد که مو به بدن متصل می‌شود و رشد می‌کند، مانند موی طبیعی، در این صورت غسل و وضو هر دو صحیح است؛ ولی چنانچه مو، روی حاجبی بافته شده باشد یا آن را به وسیله چسب و غیر ذلک به سر بچسبانند، جایز نیست و در صورت چسباندن، اگر قابل کندن نباشد، باید علاوه بر وضو و غسل جبیره‌ای، تیمم بدل از غسل یا وضو نیز انجام دهد (آیت الله صافی).

چنانچه موی مصنوعی قابل برداشتن باشد، برای وضو یا غسل باید بردارد و اگر قابل برداشتن نباشد، اگر مانع رسیدن آب باشد، کاشت آن جایز نیست و اگر کسی کاشته است، باید آن را بردارد؛ حتی اگر خیلی سخت باشد و اگر برداشتن آن اصلاً ممکن نبود، بنا بر احتیاط واجب، هم وضو یا غسل جبیره‌ای بگیرد و هم تیمم کند و بعداً که برداشتن آن ممکن شد، بنا بر احتیاط واجب، نمازهایی را که به این نحو خوانده، قضا کند (آیت الله وحید).

مسح بر موی کاشته شده‌ای که رشد و نمو می‌کند، اشکالی ندارد؛ ولی

مسح بر کلاه گیس و موی مصنوعی صحیح نیست. اگر امکان مسح بر خود سر نباشد، باید تیمم کند (آیت الله شبیری).

سفیدی گچ

حکم سفیدی ای که بعد از گچ کاری و مانند آن بردست می ماند، چیست؟^۱ مادامی که آب به پوست می رسد و صدق شستن می کند، ازاله لازم نیست؛ ولی اگر شک دارد مانع است یا نه، باید برطرف کند (مراجع عظام تقلید).

جوهر خودکار

اگر جوهر خودکار روی دست باشد و وضو بگیریم، چه صورت دارد؟^۲ اگر جوهر جرم داشته باشد و مانع از رسیدن آب به پوست شود، وضو باطل است و تشخیص این موضوع بر عهده مکلف است (حضرت امام، امام خامنه ای و آیت الله سیستانی). جوهر خودکارهای معمولی مانع محسوب نمی شود (آیت الله مکارم). چنانچه جرمیت داشته باشد، مانع است (آیت الله صافی). در صورتی که شک در رسیدن آب به بشره باشد، باید برطرف شود (آیت الله وحید).

خار در اعضای وضو

اگر خاری در اعضای وضو فرو رفته باشد، می توان وضو گرفت یا باید آن را

۱. حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۰۰؛ سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۴؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۸؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵.
۲. ناصر مکارم شیرازی، استفتانات، ج ۲، شرایط وضو، سؤال ۵۵؛ سید علی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵، شرایط وضو؛ حسین وحید خراسانی، سایت، استفتانات، وضو، سؤال ۲۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۹۳؛ سید روح الله خمینی، استفتانات، ج ۱، بحث وضو، سؤال ۴۱؛ سید علی سیستانی، سایت، پرسش و پاسخ، طهارت.

بیرون آورد؟^۱

برای وضو و غسل، بیرون آوردن آن واجب نیست؛ مگر اینکه به نحوی باشد که اگر آن را بیرون آورند، موضع آن جزء ظاهر حساب شود (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری و وحید).

چرک زیر ناخن

آیا برای وضو، چرک زیر ناخن را باید برطرف کرد؟^۲

اگر ناخن از حد متعارف بلندتر نباشد، برطرف کردن چرک برای وضو لازم نیست؛ مگر اینکه ناخن را بگیرند که در آن صورت، اگر مانع است، باید برطرف شود و اگر ناخن از حد معمول بلندتر باشد، باید چرک زیر مقداری را که از معمول بلندتر است، برطرف کنند (مراجع عظام تقلید).

صله روی زخم

حکم آنچه روی زخم در حال بهبودی بسته می‌شود (صله یا کبره)، چیست؟^۳ (وقتی زخم شسته می‌شود و خونی نباشد و به همراه آن دمای روی زخم بسته نشده باشد).

مادامی که کنده نشده است و جزء بدن محسوب می‌شود، شستن روی آن کافی است و کندن لازم نیست؛ هرچند زخم خوب شده باشد و جدا کردن آسان باشد (حضرت امام، آیات عظام وحید، سیستانی، صافی، مکارم و نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۲۰؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۷۸.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۱؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، ج ۱، وضو، واجبات وضو، مسئله ۵؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۲؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۰۴۴۹۴، تاریخ استفتا: ۲۶ شهریور ۱۳۹۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۷؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۸۵؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۰۲.

چرک روی پوست

آیا برای وضو، چرک روی پوست مانع رسیدن آب است؟^۱
اگر جرمی در ظاهر اعضا دیده نشود، مادامی که شستن پوست بر آن صدق کند، برطرف کردن آن واجب نیست (مراجع عظام تقلید).

یقین یا شک در مانع

در فرض یقین یا شک در مانعیت چیزی در اعضای وضو یا شک در اصل وجود مانع، تکلیف چیست؟^۲
الف. یقین به وجود مانع دارد:
واجب است به برطرف شدن مانع از آن یقین پیدا کند (مراجع عظام تقلید).

ب. در مانع بودن شیء موجود شک دارد:
واجب است به رسیدن آب به پوست یا برطرف شدن مانع از آن یقین پیدا کند (مراجع عظام تقلید).
ج. احتمال و شک درباره وجود مانع می‌دهد:
اگر منشأ شک عقلایی باشد، مثلاً بعد از گل کاری شک کند گل به دست او چسبیده یا نه، باید فحص و جست و جو کند تا یقین به نبودن مانع پیدا کند (مراجع عظام تقلید).

شک در مانع بعد از وضو

اگر بعد از وضو شک کند چیزی که مانع از رسیدن آب است، در اعضای

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۸؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۷۹؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۸۳۵۲۷، تاریخ استفتا: ۵ مرداد ۱۳۹۵.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۹ و شرایط وضو، الثالث، مسئله ۵۰؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۳۹ و ۲۹۴؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، القول فی الواجبات، مسئله ۱۰؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵، شرایط وضو.

وضو بوده یا خیر، وضو چه حکمی دارد؟^۱

به شک خود اعتنایی نکند (حضرت امام، آیات عظام نوری، سیستانی و مکارم).

چنانچه احتمال بدهد که در حال وضو ملتفت بوده است، درست است (آیات عظام شبیری و وحید).

چنانچه احتمال بدهد که در حال وضو ملتفت بوده، درست است و اگر بداند که وقت وضو ملتفت نبوده، احتیاط لازم دوباره وضو بگیرد (آیت الله صافی).

شک در برطرف کردن مانع بعد از وضو

اگر پیش از وضو بداند که در بعضی از اعضای وضو مانعی از رسیدن آب هست و بعد از وضو شک کند که در موقع وضو آب را به آنجا رسانده یا نه و در حال حاضر مانعی در اعضا وجود ندارد، وظیفه چیست؟^۲

وضوی او صحیح است؛ ولی اگر بداند موقع وضو ملتفت آن مانع نبوده، باید دوباره وضو بگیرد (حضرت امام و آیت الله نوری).

چنانچه احتمال بدهد در حال وضو ملتفت به مانع بوده، وضو صحیح است (امام خامنه‌ای، آیات عظام صافی و شبیری).

چنانچه علم به غفلت در حال وضو نداشته باشد، وضو صحیح است (آیت الله وحید).

وضوی او صحیح است (آیات عظام مکارم و سیستانی).

شک در رسیدن آب به زیر مانع

اگر مانعی در اعضا وجود دارد که گاهی آب به زیر آن می‌رسد و گاهی

۱. سید محمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۸.

۲. سید محمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۰؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱۲؛ سید محمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۵؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵.

نمی‌رسد، مانند انگشتر و شخص شک کند آیا آب به حسب اتفاق به زیر مانع رسیده یا نه، حکم وضو چیست؟^۱

اگر بداند موقع وضو ملتفت آن مانع نبوده، باید دوباره وضو بگیرد (حضرت امام، آیات عظام نوری، وحید و شبیری).

اگر موقع وضو ملتفت به مانع نبوده، بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیات عظام مکارم و صافی).

وضو صحیح است؛ اگرچه احتیاط مستحب اعاده است (آیت‌الله سیستانی).

شک در وجود مانع بعد وضو

اگر بعد وضو مانعی ببیند، ولی شک کند آیا موقع وضو بوده یا نه، وظیفه چیست؟^۲

وضوی او صحیح است (حضرت امام،^۳ آیات عظام سیستانی و صافی).^۴

وضو صحیح است؛ ولی اگر بداند که در هنگام وضو ملتفت به مانع نبوده، باید دوباره وضو بگیرد (آیات عظام شبیری و وحید).

وضو صحیح است؛ ولی اگر بداند که در هنگام وضو ملتفت به مانع نبوده، بنا بر احتیاط واجب اعاده کند (آیات عظام مکارم و نوری).

نکته: اگر حین وضو التفات وجود داشته، به نظر همه مراجع صحیح است.

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۰؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۶؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱۲.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۰؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۷؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱۲؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۲۵.

۳. حضرت امام در توضیح المسائل و حاشیه العروة الوثقی، برخلاف تحریر الوسیلة می‌فرماید: «در صورتی که ملتفت نبوده است، به احتیاط واجب وضو را اعاده کند.»

۴. آیت‌الله صافی در توضیح المسائل فارسی می‌فرماید: «در صورتی که ملتفت نبوده است، به احتیاط واجب وضو را اعاده کند.»

شک در زمان مانع

اگر بدانند مانعی بوده و زمان ایجاد آن را هم بدانند، ولی نمی‌داند آیا وضو قبل از وجود مانع بوده یا بعد وجود مانع، حکم چیست؟^۱
اگر موقع وضو ملتفت بوده که مانعی نباشد، وضو صحیح است؛ وگرنه به احتیاط واجب اعاده کند (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).
وضو صحیح است (آیت‌الله سیستانی).

شک در وضو بعد از نماز

اگر بعد از نماز شک کند که آیا وضو داشته یا نه، وظیفه چیست؟^۲
نماز صحیح است؛ ولی برای نمازهای بعد باید وضو بگیرد (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، نوری و سیستانی).
در صورتی که احتمال می‌دهد که در حال شروع به نماز ملتفت حالش بوده که باید وضو داشته باشد، نماز صحیح است (آیت‌الله شبیری، صافی و وحید).
نکته: همه مراجع گویند برای نمازهای بعد باید وضو بگیرد و آقای شبیری به احتیاط قائل‌اند باید برای نماز بعد وضو بگیرد.

شک در وضو هنگام نماز

اگر در حین نماز شک کند آیا وضو گرفته یا نه، وظیفه چیست؟^۳
نماز باطل است و باید وضو بگیرد (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری و وحید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۱.
۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۶.
۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۴؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۲۳۲؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۶.

بنا بر احتیاط واجب آن نمازی که می‌خواند، تمام کند و بعد باید وضو گرفته، دوباره نماز بخواند (آیات عظام صافی و مکارم). بنا بر احتیاط واجب نمی‌تواند به آن نماز اکتفا کند و باید وضو گرفته، نماز را دوباره بخواند و احتیاط مستحب است که نماز را رها نکند؛ بلکه آن را تمام کند؛ سپس به دستوری که ذکر شد، رفتار کند (آیت‌الله سیستانی). اگر احتمال بدهد در حال شروع نماز ملتفت بوده، ولو اجمالاً که باید وضو داشته باشد، نمازش صحیح است و بنا بر احتیاط برای نمازهای بعد وضو بگیرد (آیت‌الله شبیری).

تبدیل شدن یقین به شک

اگر بعد از وضو یقین کند جزئی یا شرطی را ترک کرده یا مانعی را بیابد، سپس یقین او به شک تبدیل شود، وظیفه چیست؟^۱ وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

شکایات

شک در حدوث حدث (شک در بطلان وضو)

شخصی که وضو دارد، اگر شک کند حدثی از او سر زده که وضوی او را باطل کند یا نه، حکم چیست؟^۲

وضوی او صحیح است؛ مگر اینکه شکش به این علت باشد که آبی از او بیرون آمده و شک دارد ادرار است یا آبی دیگر و استبرا هم نکرده که این آب محکوم به نجاست است و وضو باطل است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، وحید، صافی و شبیری).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۴.

۲. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۰؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۷.

نکته: با توجه به اینکه برای زن استبرا از بول نیست، پس اگر آبی خارج شود، تا زمانی که نداند بول است، وضوی او صحیح است.

شک در وضوی بعد از حدث

کسی که می‌داند کاری که وضو را باطل می‌کند انجام داده، ولی شک دارد بعد آن وضو گرفته یا نه، وظیفه‌اش چیست؟^۱
باید وضو بگیرد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، شبیری، صافی و وحید).

یقین به وضو و حدث و جهل به تقدم و تأخر

کسی که می‌داند کاری که وضو را باطل می‌کند انجام داده و نیز می‌داند وضو گرفته، ولی تاریخ هر دو را نمی‌داند که کدام مقدم و کدام مؤخر بوده، حکم چیست؟^۲

مسئله سه صورت دارد:

الف. قبل از نماز است:

باید وضو بگیرد (مراجع عظام تقلید).

ب. بین نماز است:

باید وضو بگیرد (حضرت امام، آیات عظام وحید، مکارم، نوری و شبیری).

باید وضو بگیرد و دو مرتبه نماز را بخواند و به احتیاط واجب، به همان نماز اکتفا نکند (آیت‌الله سیستانی).

بنا بر احتیاط واجب، نماز را تمام کند و بعد با وضوی دیگری نماز را

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۷؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۳۰۱.

۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۲؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۳۴؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۷؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، احکام خلل، مسئله ۱.

بخواند (آیت الله صافی).

ج. بعد از نماز است:

اگر حالت سابقه یقین به حدث و طهارت را نداند، باید تحصیل طهارت کند و اگر حالت سابقه قبل از یقین به حدث و طهارت را بداند، باید بنا را بر ضد حالت قبلی بگذارد. پس اگر بداند قبل از یقین به حدث و طهارت، محدث بوده است، باید بنا را بر طهارت بگذارد و اگر بداند که قبل از یقین به آن دو، طهارت داشته است، باید بنا را بر حدث بگذارد (حضرت امام). باید وضو بگیرد و بنا بر احتیاط نمازی را که خوانده، باید دوباره بخواند (آیت الله نوری).

نماز خوانده شده صحیح است و برای نمازهای بعدی، باید وضو بگیرد (آیات عظام صافی و سیستانی).

در صورتی که احتمال التفات در حال شروع به نماز را بدهد، نماز صحیح است و بنا بر احتیاط واجب برای نمازهای بعد وضو بگیرد (آیت الله شبیری). در صورتی که احتمال التفات در حال شروع به نماز را بدهد، نماز صحیح است؛ ولی برای نمازهای بعد باید وضو بگیرد (آیت الله وحید).

نکته: موارد وجوب وضو برای کارهایی است که وضو شرط صحت یا کمال است؛ مثل خواندن نماز و در مواردی که حکم الزامی مانند حرمت برای او نیست، وضو واجب نیست، مانند دست کشیدن به خط قرآن؛ زیرا اصالة البرائة در حق او جاری می شود.^۱

کسی که می داند کاری که وضو را باطل می کند انجام داده و نیز می داند وضو گرفته است، ولی تاریخ وضو را نمی داند، حکمش چیست؟^۲ باید وضو بگیرد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، سیستانی، نوری، وحید و صافی).

۱. آیت الله سیستانی در صورت های بعدی نیز این نظر را دارند.
۲. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۷؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۴۴.

یقین به وضو و حدث و علم به تاریخ وضو

اگر تاریخ حدث را نداند، ولی تاریخ وضو را بداند، حکم چیست؟^۱
اگر حالت سابقه یقین به آن را نداند یا حالت سابقه طهارت باشد، باید وضو بگیرد و اگر حالت سابقه حدث بوده، الان بنا بر طهارت بگذارد (حضرت امام).

باید وضو بگیرد (آیات عظام سیستانی، نوری و وحید).
وضو صحیح است (آیات عظام شبیری و صافی).

کسی که وظیفه اش به سبب شک کردن، وضو گرفتن بوده؛ ولی فراموش می کند

کسی که نمی داند اول حدث از او سر زده بعد وضو گرفته یا بالعکس و درحالی که وظیفه اش وضو بوده، فراموش می کند و نماز می خواند، حکم نمازش چیست؟^۲

نماز باطل است و باید در وقت اعاده و خارج وقت قضا شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

نمازی که شک دارد با وضو خوانده یا خیر

کسی که وضو گرفته و بعد از آن نمازی خوانده و حدثی نیز از او سر زده است، ولی نمی داند اول حدث بوده بعد نماز، تا نماز باطل باشد یا بالعکس تا نماز صحیح باشد، حکم نمازش چیست؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۷؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، وضو، احکام خلل، مسئله ۱؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، وضو، شرایط وضو، مسئله ۱۴۴ (شایان ذکر است آیت الله سیستانی بر عروه حاشیه زده اند که صاحب عروه بیان می کند وضو صحیح است)؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۳۰۸؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۴۴.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۳۸.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۴۳؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۵.

نماز صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، وحید و صافی).

چنانچه احتمال بدهد که در هنگام شروع نماز التفات به شرایط صحت نماز داشته است، نمازی که خوانده است، صحیح است (آیت الله شبیری).

شک در صحت وضو

اگر شک کند جزئی یا شرطی از اجزا و شرایط وضو را ترک کرده یا نه، حکم چیست؟

الف. اگر در بین وضو شک کند:^۱

در شک در اجزای وضو، برمی گردد و آن را انجام داده، مابعد آن را مجدداً انجام می دهد و چنانچه در شرایط وضو شک کند، مثل اینکه صورت را از بالا به پایین شسته یا از بالا به پایین، شک کرده، بنا بر صحت می گذارد (حضرت امام و آیت الله سیستانی).

در شک در اجزا و شرایط، برمی گردد و آن مشکوک را انجام داده، مابعد آن را مجدداً انجام می دهد (آیات عظام مکارم و نوری).

در شک در افعال وضو برمی گردد و آن مشکوک را انجام داده، مابعد آن را مجدداً انجام می دهد (آیات عظام صافی و وحید).

در شک در افعال، چنانچه رطوبت تمام جاهایی که پیش از آن است، به علت طول مدت خشک شده، باید دوباره وضو بگیرد و اگر خشک نشده، یا به علت باد یا گرمی هوا و مانند آن ها خشک شده است، باید جایی را که فراموش کرده و آنچه را بعد از آن است، بشوید یا مسح کند (آیت الله شبیری).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۴۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۴۷؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۷؛ سید موسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۰۹.

ب. اگر بعد وضو شک کند:^۱

۱. اگر در غیر جزء پایانی وضو (مسح پای چپ) شک کند:

بنا بر صحت وضو می‌گذارد (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، وحید و صافی).

در صورتی که احتمال می‌دهد وضو را صحیح انجام داده و در وقت وضو متوجه انجام دادن آنچه در صحت وضو معتبر است، بوده، به شک خود اعتنا نکند و وضو صحیح است (امام خامنه‌ای).

۲. اگر در جزء پایانی وضو (مسح پای چپ) شک کند:

اگر مشغول به کار دیگری شده یا مدت طولانی نشسته یا از اعمال وضو انصراف داده، بنا بر صحت می‌گذارد و در غیر این صورت، اگر موالات از بین نرفته باشد، باید مسح را انجام دهد (حضرت امام).

اگر فراغ عرفی حاصل شده است، مانند جایی که به کار دیگری مشغول شده یا موالات به هم خورده است، اعتنا نکند و در غیر این صورت باید مسح را انجام دهد (آیت‌الله سیستانی).

اگر از اعمال وضو انصراف داده، بنا بر صحت می‌گذارد و در غیر این صورت، اگر موالات از بین نرفته باشد، باید مسح را انجام دهد (آیت‌الله مکارم).

اگر مشغول به کار دیگری شده یا مدت طولانی نشسته یا از محل وضو خارج شده یا موالات از بین رفته باشد، بنا بر صحت می‌گذارد و در غیر این صورت، باید مسح را انجام دهد (آیت‌الله نوری).

اگر مشغول به کاری است که صدق کند در غیر حالت وضو است، بنا بر صحت بگذارد (آیت‌الله وحید).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۴۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۴۷؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۷؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۶، احکام وضو.

علم به مسح بر حائل و شک در داشتن مجوز

اگر بعد از وضو علم پیدا کند مسح بر حائل کرده یا به جای مسح، عضو را شسته یا به جای شستن، عضو را مسح کرده، یا اینکه می‌داند با آب خارجی مسح کرده است و در حال حاضر شک دارد که در زمان انجام وضو مجوزی، مانند ضرورت و تقیه، داشته است یا خیر، وضو چه حکمی دارد؟^۱

وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام نوری، سیستانی و مکارم). اگر قبل از مسح یقین یا شک کند دست چپ را نشسته است و برگردد و دست چپ را بشوید و بعد از اتمام وضو یقین کند دست چپ را در مرحله اول شسته بوده است، وضویش چه حکمی دارد؟^۲

وضو صحیح است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی و نوری). بنا بر احتیاط واجب وضو باطل است (آیت‌الله مکارم). نکته: با توجه به مبانی امام خامنه‌ای، آیات عظام وحید، صافی و شبیری که شستن مجدد، مرتبه دوم محسوب می‌شود، وضو صحیح است.

شک در اتمام وضو

اگر یقین داشته باشیم که وارد وضو شده، بعضی افعال را انجام دادیم، ولی شک داریم که وضو را به صورت صحیح تمام کردیم یا از وضو، چه اختیاراً چه اضطراراً، عدول کردیم، حکم چیست؟ (یعنی شک در عدول در اثناست).^۳

باید دوباره وضو بگیرد و قاعده فراغ جاری نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری و وحید).

اگر تحقق مسمای وضوی جامع بین صحیح و فاسد احراز شود و شک

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۴۸.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۵۵.

۳. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۴۹؛ سید علی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۵۴؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۴.

بعد از تحقق فراغ عرفی باشد، قاعده فراغ جاری است (آیت الله سیستانی).

وضوی وسواسی

آیا وضوی وسواسی صحیح است؟

از بعضی جهات، ممکن است وضوی فرد وسواسی اشکال پیدا کند:

۱. اگر به علت زیاد دست کشیدن موالات به هم بخورد (مراجع عظام

تقلید).^۱

۲. اگر بردست چپ، بعد از اینکه واقعاً به نیت وضو شسته شده، در دفعه

سوم آب بریزد که مستلزم مسح با آب جدید غیروضویی است و با آن آب

نمی تواند مسح کند (مراجع عظام تقلید).^۲

۳. اگر در مسح معتقد باشیم با کف دست باید انجام شود و وسواسی

با اینکه کف دست او وضو داده شده است، به علت وسواس از بالاتر از مچ

مجدداً دست بکشد و بیاورد پایین، این مستلزم رطوبت جدید در کف

دست است (حضرت امام، آیات عظام نوری و مکارم).^۳

کیفیت وضوی وسواسی

حکم شخص وسواسی که یقین به شسته شدن اعضا نمی کند، چیست؟^۴

به متعارف مردم رجوع کند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری،

مکارم، شبیری، صافی و وحید).

۱. سیدمحمدحسن بنی هاشمی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۸۳: سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵، شرایط وضو.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، شرایط وضو، مسئله ۴۷: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۴۸: سیدعلی خامنه ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۳، کیفیت وضو.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی شرایط الوضوء، مسئله ۴۷.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی افعال الوضوء، مسئله ۱۹: سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۹۹.

مبطلات وضو

چه چیزهایی وضورا باطل می‌کند؟^۱

۱. بول؛ ۲. غائط؛ ۳. باد معده؛ ۴. خواب؛ ۵. هر چیزی که عقل را زایل کند، مانند بیهوشی و مستی و جنون؛ ۶. استحاضه زنان؛ ۷. کاری که برای آن باید غسل کرد، مانند جنابت و حیض و نفاس. گفتنی است در مس میت تفاوت نظر است که خواهد آمد.

بول و غائط

خروج ادرار و مدفوع سبب باطل شدن وضو می‌شود.

خروج بول و غائط از غیرمجری

اگر کسی مجرای بول و غائطش مسدود باشد و از غیرمجرای طبیعی، بول و غائط خارج شود، آیا مبطل وضو است؟^۲
بله، وضو باطل می‌شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، صافی و وحید).

اگر کسی مجرای بول و غائطش مسدود نباشد، ولی از غیرمجرای بول و غائط، بول و غائط خارج شود، حکم وضوی او چیست؟^۳

الف. اگر عادت دارد، یا به‌طور متعارف^۴ خارج می‌شود، مبطل وضو است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم، نوری، وحید و صافی).

ب. در صورت عادت نداشتن و متعارف نبودن:

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، الاول و الثاني؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۲۳.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، الاول و الثاني؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب طهارت، وضو، نواقض وضو، الاول و الثاني؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۱.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، الاول و الثاني؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۱؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۹.

۴. آیت‌الله سیستانی: «مراد از متعارف، یعنی به‌طور طبیعی خارج شود، نه به‌وسیله چیزی.»

بنا بر احتیاط واجب مبطل است (حضرت امام و آیت الله وحید).
مبطل است (آیت الله صافی).
اگر صدق بول و غائط می کند، مبطل است (آیت الله نوری).
به احتیاط مستحب مبطل است (آیات عظام سیستانی و مکارم).

خروج غیر مدفوع از مخرج غائط

اگر چیزی مانند دانه خرما و مانند آن از مخرج غائط خارج شود، آیا مبطل وضو است؟^۱
اگر آلوده به مدفوع نیست، مبطل وضو نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری، سیستانی و صافی).

خروج خون از مخرج بول و غائط

اگر از مخرج بول یا غائط خون بیاید، آیا وضو را باطل می کند؟^۲
وضو باطل نمی شود، مگر اینکه بداند بول یا غائط او به خون تبدیل شده است (حضرت امام و آیت الله مکارم).^۳
وضو باطل نمی شود، مگر اینکه بداند بول یا غائط او به خون تبدیل شده است.^۴ یا رنگ خون گرفته است (آیات عظام سیستانی و نوری).

خروج عفونت

آیا عفونتی که از مخرج ادرار و غائط خارج می شود، وضو را باطل می کند؟^۵

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، الاول و الثانی؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۲.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، مسئله ۳.
۳. اگر صدق خون کند، دیگر صدق بول نمی شود؛ چون این ها دو مفهوم مختلف اند؛ پس وجهی برای وجوب وضو نیست و ظاهراً این مجرد فرض است.

۴. این مجرد فرض است و به نظر می رسد منظور مرحوم سید در العروة الوثقی، امتزاج آن دو با خون و رنگ خون گرفتن باشد.

۵. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، مسئله ۳.

وضورا باطل نمی‌کند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

خروج آب تنقیه

آیا خروج آب تنقیه از مخرج غائط سبب بطلان وضو می‌شود؟^۱
اگر همراه مدفوع خارج نشود، وضو باطل نمی‌شود (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری، مکارم، صافی و وحید).

شک در خروج بول

اگر آبی خارج شده، ولی نمی‌داند بول است یا مثلاً مزی، آیا وضوی او باطل است؟^۲

خیر، وضوی او باقی است؛ مگر اینکه بعد از بول باشد و استبرا نکرده باشد و این آب خارج شده باشد (مراجع عظام تقلید).

خروج مزی، ودی و ودی

آیا خروج مزی، ودی و ودی وضورا باطل می‌کند؟^۳
وضورا باطل نمی‌کند (مراجع عظام تقلید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، مسئله ۲؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۲؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۸.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء، مسئله ۱؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۷۳ و ۷۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶، استبرا.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، مسئله ۳؛ سیدموسی شبیری زنجانی، استفتانات، ج ۱، نجاسات، سؤال ۱۶۹ و ۱۷۰؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۹؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، توضیح المسائل، اقتباس از مسئله ۷۴ و ۷۶؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶، احکام تخلی.

باد معده

چه بادی مبطل وضو است؟^۱

بادی که از مخرج غائط خارج شود و از معده باشد، یا بادی که از امعاء خارج شود و فرقی ندارد که با صدا باشد یا بی صدا؛ ولی آنچه از قبل خارج می شود یا از معده نباشد یا از بیرون داخل شده و خارج شود، مبطل وضو نیست (حضرت امام و آیت الله مکارم).

بادی که از مخرج غائط خارج می شود، به شرطی مبطل است که بر آن یکی از دو اسم معروف صدق کند (آیت الله سیستانی).

بادی که از مخرج غائط خارج شود و از امعاء باشد و فرقی ندارد که با صدا باشد یا بی صدا؛ ولی آنچه از قبل خارج می شود یا از امعاء نباشد یا از بیرون داخل شده و خارج شود، مبطل وضو نیست (آیات عظام صافی و نوری).

باد روده که از مخرج طبیعی خارج شود و همچنین اگر از مخرج غیرطبیعی به طور متعارف یا در صورت عادت خارج شود، به شرطی که به آن، یکی از دو اسم مخصوص گفته شود (آیت الله وحید).

باد معده و روده که از مخرج غائط خارج می شود (آیت الله شبیری).

خروج باد از قبل زن

آیا بادی که از قبل زن خارج می شود، وضو را باطل می کند؟^۲

وضو باطل نمی شود (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام صافی، نوری، مکارم، سیستانی و وحید).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، الثالث؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۱؛ حسین وحید خراسانی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۹؛ سیدروح الله خمینی، تحریر الوسیلة، کتاب الطهارة، وضو، نواقض وضو، مسئله ۱؛ سیدموسی شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۹.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، الثالث؛ سیدعلی سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، وضو، نواقض الوضوء؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، وضو، نواقض الوضوء؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۷۰۵۱۷۰، تاریخ استفتا: ۲۳ مهر ۱۳۹۵.

خواب

چه خوابی مبطل وضو است؟^۱

خوابی که به واسطه آن چشم نبیند و گوش نشنود؛ ولی اگر چشم نبیند و گوش بشنود، وضو باطل نمی‌شود (مراجع عظام تقلید).

اسباب وجوب غسل

مس میت

اگر غسل مس میت بر شخصی لازم شود، آیا وضوی او باطل می‌شود؟^۲

باطل می‌شود (حضرت امام و آیت‌الله مکارم).

بنا بر احتیاط باطل می‌شود (آیات عظام شبیری و صافی).

باطل نمی‌شود؛ البته توجه شود کارهایی را که بر محدث به حدث اصغر جایز نیست، نمی‌تواند تا قبل از انجام دادن غسل مس میت انجام دهد (آیات عظام سیستانی و نوری).

استحاضه بانوان

آیا اقسام استحاضه، مبطل وضو است؟^۳

استحاضه کثیره به احتیاط واجب و استحاضه قلیله و متوسطه بنا بر فتوا وضو را باطل می‌کند (حضرت امام).

۱. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۲۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، اقتباس از استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۹۳۴۲۰۱، تاریخ استفتا: ۱۳۹۷ دی ۱۳.
۲. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۲۳ و ۵۳۰؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، کتاب الطهارة، فصل فی غسل مس المیت، مسئله ۱۴.
۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، السادس و فصل فی الاستحاضة؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۲۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۶، مبطلات وضو؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۴۰؛ لطف‌الله صافی گلپایگانی، هدایة العباد، ج ۱، مسئله ۲۷۹؛ سیدروح‌الله خمینی، تحریر الوسيلة، وضو، مبطلات وضو، السادس.

استحاضه زنان وضو را باطل می‌کند (امام خامنه‌ای، آیات عظام شبیری، سیستانی، نوری، وحید، صافی و مکارم).

شک در باطل شدن وضو

اگر شک دارد که آیا یکی از مبطلات وضو از او سر زده است یا خیر، حکم چیست؟^۱
وضوی او باقی است (مراجع عظام تقلید).

احکام مسلوس و مبطلون

تعریف مسلوس و مبطلون

مسلوس به چه کسی می‌گویند؟^۲
کسی که مرضی دارد که بول او قطره قطره می‌ریزد.
مبطلون به چه کسی می‌گویند؟^۳
کسی که نمی‌تواند از بیرون آمدن غائط خودداری کند.

خواندن نماز اول وقت

وظیفه مسلوس و مبطلون درباره نماز اول وقت چیست؟
الف. چنانچه یقین دارد به مهلت پیدا کردن برای همه نماز: باید نماز را در وقتی که مهلت پیدا می‌کند، بخواند و اگر مهلت او به مقدار کارهای واجب نماز است، باید در وقتی که مهلت دارد، فقط کارهای واجب نماز را

۱. سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی موجبات الوضوء و نواقضه، مسئله ۱؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۰؛ سید علی خامنه‌ای، رساله آموزشی، ج ۱، درس ۱۵، شرایط وضو.

۲. متاسک محشی، مسئله ۶۰۶؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ذیل مسئله ۳۰۶؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۴۷؛ سید علی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۴۱۲۶۰، تاریخ استفتا: ۱۳ بهمن ۱۳۹۶.

۳. آیت الله شبیری در توضیح المسائل مراجع، ذیل مسئله ۳۰۶ این اصطلاح را تعریف کرده‌اند.

به جا آورد و کارهای مستحب آن، مانند اذان و اقامه و قنوت را ترک کند (مراجع عظام تقلید).^۱

ب. چنانچه یقین دارد مهلت پیدا نمی کند (اگر از اول وقت تا آخر وقت به مقدار وضو و نماز مهلت پیدا نمی کند)، باید به وظیفه مسلوس و مبطلون که در مسائل بعد می آید، عمل کند.

ج. چنانچه احتمال مهلت پیدا کردن برای همه نماز را می دهد:^۲
 بنا بر احتیاط واجب، صبر کند (حضرت امام، آیات عظام مکارم و نوری).
 بنا بر احتیاط مستحب، صبر کند (آیت الله سیستانی).
 اگر مسلوس و مبطلون بدانند یا احتمال دهد در وقت نماز، در زمان خاصی کمتر اتفاق می افتد، آیا لازم است صبر کند؟^۳

بنا بر احتیاط واجب، صبر کند (آیات عظام مکارم و نوری).
 لازم نیست صبر کند (حضرت امام و آیت الله سیستانی).
 اگر مسلوس و مبطلون با اعتقاد به اینکه مهلت برای خواندن نماز پیدا نمی کند، نماز را بخواند و در بین نماز یا بعد از آن بفهمد که وقت پیدا خواهد کرد، حکم نماز او چیست؟^۴

اگر بین نماز بفهمد، نماز را قطع کند و اگر بعد از نماز بفهمد، باید نماز را اعاده کند (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، نوری و مکارم).
 آیا مسلوس و مبطلون باید به مقدار نماز از خروج بول و غائط خودداری کند؟^۵
 در صورت امکان که موجب ضرر و مشقت نباشد، لازم است (حضرت امام، آیات عظام نوری، وحید، صافی و شبیری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۶؛ سیدعلی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۴۱۲۶۰، تاریخ استفتا: ۱۳ بهمن ۱۳۹۶.

۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۶.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۶.

۴. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۷.

۵. سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۴.

در صورتی که امکان دارد، بهتر است (آیت الله سیستانی).

وظیفه مسلوس

اگر مسلوس از اول وقت تا آخر آن، به مقدار وضو و نماز مهلت پیدا نکند (در بین نماز یک یا چند دفعه بول از او خارج می شود) وظیفه اش برای نماز چیست؟^۱

برای هر نماز یک وضو بگیرد و تجدید وضو در بین نماز لازم نیست (حضرت امام، امام خامنه ای، آیات عظام وحید و نوری).

احتیاط لازم آن است در مهلتی که دارد، وضو بگیرد و نماز بخواند و در بین یا بعد نماز لازم نیست وضو را تکرار کند؛ بلکه حتی یک وضو برای چندین نماز او کافی است؛ مگر اینکه باطل کننده ای غیر از آنچه مبتلا به آن است، از او سرزند (آیت الله سیستانی).

وظیفه آن است که یک وضو بگیرد و فوراً مشغول نماز شود و اگر در وسط نماز چیزی خارج شد، اعتنا نکند و نماز را بخواند و ان شاء الله صحیح است؛ حتی اگر بین دو نماز فاصله زیادی نیندازد، با همان یک وضو می تواند هر دو نماز را بخواند (آیت الله مکارم).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۷؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۴۹؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیله، احداث الناقضه للوضوء، مسئله ۳؛ سید علی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۹۰۸۰۰۶، تاریخ استفتا: ۲۱ شهریور ۱۳۹۷؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۲۹ و ۳۳۰؛ ناصر مکارم شیرازی، استفتای خصوصی از سایت، کد رهگیری: ۹۶۱۱۵۰۰۸۲.

سوال: سلام علیکم. مسئله ۳۲۹: اگر به مقدار وضو و نماز مهلت پیدا نمی کند، کافی است برای هر نماز یک وضو گرفته، بلافاصله نماز را بخواند؛ ولو اینکه در بین نماز چیزی از او خارج شود.

مسئله ۳۳۰: چنان که گفته شد، هرگاه بول یا غائط طوری بی دربی از او خارج شود که وضو گرفتن بعد از هر دفعه برای او بسیار مشکل است، یک وضو کافی است؛ بلکه می تواند دو نماز مانند ظهر و عصر را با همان یک وضو بخواند؛ اگر چه احتیاط آن است که برای هر نماز یک وضو بگیرد.

با توجه به این دو مسئله که در رساله معظم له ذکر شده است، آیا در صورت توان و مشقت نداشتن، فرد مسلوس یا مبطلون باید بین نماز وضو بگیرد یا خیر؟

پاسخ: چنانچه می داند که از اول تا آخر وقت نماز، به مقدار وضو گرفتن و نماز خواندن مهلت پیدا می کند، باید نماز را در همان وقت مهلت بخواند و به واجبات نماز، قناعت کند؛ و الا وظیفه آن است که یک وضو بگیرد و فوراً مشغول نماز شود و اگر در وسط نماز چیزی خارج شد، اعتنا نکند و نماز را بخواند. ان شاء الله صحیح است؛ حتی اگر بین دو نماز فاصله زیادی نیندازد، با همان یک وضو می تواند هر دو نماز را بخواند.

اگر سخت نیست که بعد از هر دفعه وضو بگیرد، باید ظرف آن را پهلوی خود بگذارد و هر وقت بول خارج شد، وضو بگیرد و بقیه نماز را بخواند و از قبله منصرف نشود و مبطل دیگری انجام ندهد و بنا بر احتیاط واجب، اگر وضو گرفتن بین نماز باعث برهم خوردن موالات می شود، همان نماز را دوباره با یک وضو بخواند و اگر در بین آن نماز وضویش باطل شد، اعتنا نکند (آیت الله صافی).

می تواند با همین حالت نماز را بخواند و خروج بول با این کیفیت نماز را باطل نمی کند (آیت الله شبیری).

وظیفه مبطلون

اگر مبطلون از اول وقت تا آخر آن به مقدار وضو و نماز مهلت پیدا نکند (در بین نماز یک یا چند دفعه مدفوع از او خارج می شود)، وظیفه اش برای نماز چیست؟^۱

الف. اگر سخت نیست^۲ که بعد از هر دفعه وضو بگیرد: باید ظرف آبی پهلوی خود بگذارد و هر وقت غائط از او خارج شد، وضو بگیرد و بقیه نماز را بخواند (حضرت امام، آیات عظام نوری و شبیری). یک وضو کافی است؛ اگرچه احتیاط مستحب آن است در صورتی که موالات از بین نمی رود، ظرف آبی پهلوی خود بگذارد و هر وقت غائط از او خارج شد، وضو بگیرد و بقیه نماز را بخواند (آیت الله وحید). باید ظرف آب پهلوی خود بگذارد و هر وقت بول خارج شد، وضو بگیرد و بقیه نماز را بخواند و در جایی که وضو گرفتن بین نماز باعث برهم خوردن

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۰۸؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۵۹؛ سید روح الله خمینی، تحریر الوسیلة، فصل فی نواقض الوضوء، مسئله ۳ (شایان ذکر است که حضرت امام در توضیح المسائل درباره جایی که وضو گرفتن سخت است، فتوا دارند؛ ولی در تحریر احتیاط واجب ذکر شده است)؛ سید علی خامنه ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتاء: ۷۹۲۲۶۴، تاریخ استفتاء: ۷ مرداد ۱۳۹۶.
۲. آیت الله شبیری زنجانی می فرماید: «اگر حرجی نباشد.»

موالات می‌شود، بنا بر احتیاط واجب همان نماز را دوباره با یک وضو بخواند و اگر در بین آن نماز وضویش باطل شد، اعتنا نکند (آیت‌الله صافی).

وظیفه آن است که یک وضو بگیرد و فوراً مشغول نماز شود و اگر در وسط نماز چیزی خارج شد، اعتنا نکند و نماز را بخواند. ان شاء الله صحیح است؛ حتی اگر بین دو نماز فاصله زیادی نیندازد، با همان یک وضو می‌تواند هر دو نماز را بخواند (آیت‌الله مکارم).

احتیاط لازم آن است در مهلتی که دارد، وضو گرفته، نماز بخواند و در بین یا بعد نماز لازم نیست وضو را تکرار کند؛ بلکه حتی یک وضو برای چندین نمازش کافی است؛ مگر اینکه باطل‌کننده‌ای غیر از آنچه مبتلا به آن است، از او سر بزند (آیت‌الله سیستانی).

ب. اگر سخت است^۱ که بعد از هر دفعه وضو بگیرد (اگر بتواند مقداری از نماز را با وضو بخواند)، وضو گرفتن بین نماز لازم نیست و برای نماز بعدی؛ به احتیاط واجب، یک وضو بگیرد (حضرت امام).

باید وضو بگیرد (امام خامنه‌ای، آیات عظام صافی، نوری و وحید). وضو گرفتن لازم نیست و حتی یک وضو برای چندین نماز او کافی است (آیات عظام سیستانی و شبیری).

می‌تواند دو نماز، مانند ظهر و عصر را با همان یک وضو بخواند (آیت‌الله مکارم).

فردی که بول یا غائط به طور مستمر از او خارج می‌شود

اگر بول یا غائط به طور مستمر از او خارج می‌شود که حتی نمی‌تواند مقداری از نماز را هم با طهارت بخواند، آیا باید برای هر نماز یک وضو بگیرد؟^۲

۱. آیت‌الله شبیری زنجانی می‌فرماید: «اگر حرجی باشد».

۲. سید محمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۰؛ سید محمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۵۱؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۳۰ و ۳۳۱؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۴۱۲۶۰، تاریخ استفتا: ۱۳ بهمن ۱۳۹۶.

با یک وضو چند نماز را می‌توان خواند؛ مگر اینکه بین فاصله دو نماز چیزی از او خارج شود، یا حدث دیگری از او سر بزند؛ مانند خواب یا بول و غائط به صورت اختیاری از او خارج شود (حضرت امام و امام خامنه‌ای).

وضو گرفته، نماز بخواند و در بین یا بعد نماز لازم نیست وضو را تکرار کند؛ بلکه حتی یک وضو برای چندین نماز او کافی است؛ مگر اینکه باطل‌کننده‌ای غیر از آنچه مبتلا به آن است، از او سرزند؛ مانند خواب یا بول و غائط به صورت اختیاری از او خارج شود (آیت‌الله سیستانی).

با یک وضو می‌تواند دو نماز را بخواند؛ مگر اینکه حدث دیگری از او سر بزند؛ مانند خواب یا بول و غائط به صورت اختیاری از او خارج شود (آیت‌الله مکارم).

با یک وضو می‌تواند چندین نماز را بخواند؛ مگر اینکه حدث دیگری از او سر بزند؛ مانند خواب یا بول و غائط به صورت اختیاری از او خارج شود (آیات عظام وحید و نوری).

بنا بر احتیاط واجب، برای هر نماز یک وضو بگیرد (آیت‌الله صافی). کسی که نمی‌تواند از خروج بول جلوگیری کند، لازم نیست برای هر نماز وضو بگیرد؛ همچنین درباره کسی که نمی‌تواند از خروج غائط جلوگیری کند و وضو گرفتن بعد از هر دفعه برایش حرجی است؛ ولی اگر حرجی نیست، باید برای هر نماز وضو بگیرد و فوراً مشغول نماز شود و اگر از او غائط خارج شود، باید آبی در کنار خود قرار دهد و بعد از هر دفعه خروج غائط، فوراً با رعایت شرایط نماز، مانند روبه قبله بودن، وضو بگیرد و نماز را از جایی که قطع کرده، ادامه دهد (آیت‌الله شبیری).

وجوب فوری نماز بعد از وضو

آیا شخص مسلوس و مبطلون که ادرار یا مدفوع او پی‌درپی خارج می‌شود،

واجب است بعد از وضو فوراً مبادرت به خواندن نماز کند؟^۱
 واجب است (حضرت امام، آیات عظام نوری و صافی).
 بنا بر احتیاط، واجب است (آیت الله مکارم).
 واجب نیست (آیات عظام وحید و سیستانی).

خواندن نماز نافله

وظیفه مسلوس و مبطلون برای نماز نافله چیست؟^۲
 حکم نماز واجب را دارد؛ مثلاً در صورتی که با یک وضو جایز بود چند نماز واجب را بخواند، در همان صورت می تواند نافله را بخواند، بدون اینکه وضو را تکرار کند (حضرت امام).
 وضوی نماز واجب کافی نیست و برای کل نافله های یک نماز واجب، یک وضو کافی است (آیت الله مکارم).
 وضوی نماز واجب برای نافله اش کفایت می کند (آیات عظام سیستانی، نوری و شبیری).
 برای هر دو رکعت یک وضو بگیرد (آیت الله صافی).

کسی که باد معده از او خارج می شود

حکم کسی که نمی تواند از خروج باد جلوگیری کند، چیست؟^۳
 حکم مبطلون را دارد (حضرت امام، امام خامنه ای و آیت الله نوری).

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۱؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۲؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۳۳؛ سیدعلی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۵۲.
 ۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۲؛ لطف الله صافی گلپایگانی، هداية العباد، ج ۱، مسئله ۱۴۳؛ سیدموسی شبیری زنجانی، توضیح المسائل، اقتباس از مسئله ۳۱۴ و ۳۱۵.
 ۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث؛ سیدمحمدحسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسائل ۳۱۱؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۳۲؛ سیدعلی خامنه ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۲۸.

حکم مسلوس و مبطون را دارد (آیات عظام سیستانی، مکارم، صافی و وحید).

حکم مسلوس را دارد (آیت الله شبیری).

جلوگیری از سرایت نجاست

آیا واجب است شخص مسلوس و مبطون از سرایت نجاست به جاهای دیگر جلوگیری کند؟^۱

واجب است مسلوس به وسیله کیسه‌ای که در آن پنبه یا چیز دیگری است، از رسیدن بول به جاهای دیگر جلوگیری کند و نیز مبطون چنانچه ممکن باشد، باید به مقدار نماز از رسیدن غائط به جاهای دیگر جلوگیری کند (مراجع عظام تقلید).

تطهیر کیسه

آیا تطهیر کیسه برای هر نماز لازم است؟^۲

لازم نیست؛ اگرچه احوط است (حضرت امام، آیات عظام سیستانی، مکارم و نوری).

باید تطهیر کند؛ مگر اینکه دو نماز ظهر و عصر یا مغرب و عشا را با هم بخواند (آیت الله شبیری).

تطهیر مخرج بول و غائط

آیا تطهیر مخرج بول و غائط برای هر نماز لازم است؟^۳

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۳؛ سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۳؛ ناصر مکارم شیرازی، توضیح المسائل، مسئله ۳۳۴؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۴۱۲۶۰، تاریخ استفتا: ۱۳ بهمن ۱۳۹۶.
۲. سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۳.
۳. سیدمحمدحسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۳؛ سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۳؛ سیدعلی خامنه‌ای، استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۸۴۱۲۶۰، تاریخ استفتا: ۱۳ بهمن ۱۳۹۶.

الف. مسلوس

به احتیاط واجب، تطهیر کند (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم، نوری و صافی).

اگر مشقت ندارد، به احتیاط واجب تطهیر کند (آیت الله سیستانی).
اگر مشقت ندارد، به احتیاط واجب تطهیر کند و در صورتی که جمع مابین ظهر و عصر یا مغرب و عشا می‌کند، شستن بین دو نماز لازم نیست (آیت الله وحید).
باید تطهیر کند؛ مگر اینکه دو نماز ظهر و عصر یا مغرب و عشا را با هم بخواند (آیت الله شبیری).

ب. مبطون

اگر مشقت ندارد، به احتیاط واجب تطهیر کند (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام سیستانی، نوری، صافی و وحید).
به احتیاط واجب تطهیر کند (آیت الله مکارم).
در صورت امکان تطهیر کند؛ همچنین در صورت خارج شدن در بین نماز، اگر مشقت ندارد، بنا بر احتیاط تطهیر کند (آیت الله شبیری).

مداوای مسلوس و مبطون

در صورتی که مسلوس و مبطون، به آسانی مداوا می‌شوند، آیا واجب است خود را مداوا کنند؟^۱

به احتیاط واجب معالجه کنند (حضرت امام، آیات عظام نوری و صافی).

به احتیاط مستحب معالجه کنند (آیات عظام سیستانی و شبیری).
واجب است معالجه کنند و اگر نکنند برای آن‌ها اشکال دارد (آیت الله مکارم).

۱. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۴؛ سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۴.

واجب است معالجه کنند (آیت الله وحید).

اعاده و قضای نماز در صورت خوب شدن

اگر مسلوس یا مبطلون خوب شود، آیا نماز را باید اعاده کند؟^۱

الف. خوب شدن در بین وقت نماز:

باید اعاده کند (حضرت امام، آیات عظام نوری، صافی، شبیری و وحید).

بنا بر احتیاط، اعاده کند (آیات عظام سیستانی و مکارم).

ب. خوب شدن بعد از وقت نماز:

اگر طبق وظیفه نماز را خوانده است، قضا ندارد (مراجع عظام تقلید).

مس قرآن

شخص مسلوس و مبطلون می تواند مس قرآن و مانند آن کند؟^۲

در حال نماز جایز است و بعد از نماز اگر قطره ای خارج نشده، جایز است (حضرت امام).

بنا بر احتیاط، جایز نیست؛ مگر اینکه مس واجب باشد (آیت الله مکارم).

بعد از وضو گرفتن جایز است مس کند؛ هر چند در غیر نماز باشد (آیت الله

سیستانی).

در هیچ حالتی حتی حال نماز جایز نیست؛ مگر اینکه مس واجب باشد و

اهمیت وجوب آن از حرمت آن بیشتر باشد (آیت الله نوری).

در مواردی که می تواند با آن وضو نماز بخواند، مس جایز است (آیت الله

وحید).

۱. سید محمد حسن بنی هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۵؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۱۰؛ سید علی خامنه ای، اقتباس از استفتای خصوصی از سایت، شماره استفتا: ۶۴۳۵۱۶، تاریخ استفتا: ۲۴ فروردین ۱۳۹۵.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۵؛ حسین وحید خراسانی، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۶۰؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۵۳.

وظیفه مسلوس درباره سجده و تشهد فراموش شده و نماز احتیاط

وظیفه مسلوس و مبطلون برای به جا آوردن سجده و تشهد فراموش شده و نماز احتیاط چیست؟^۱

برای به جا آوردن نماز احتیاط و سجده و تشهد فراموش شده، وضو گرفتن دیگری لازم نیست؛ به شرط اینکه میان نماز و این کارها فاصله‌ای نیندازد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، صافی و نوری).

برای سجده و تشهد قضا شده و نماز احتیاط، وضوی دیگری لازم نیست (آیات عظام سیستانی و وحید).

سجده و تشهد فراموش شده و نماز احتیاط حکم اجزای نماز را دارد؛ بنابراین برای کسی که نمی‌تواند از بیرون آمدن غائط جلوگیری کند، اگر در ضمن سجده یا تشهد فراموش شده یا نماز احتیاط، غائط از وی خارج شود، چنانچه حرجی نیست، باید وضو بگیرد و بقیه عمل را انجام دهد و بنا بر احتیاط، در سجده سهو نیز همین طور رفتار کند (آیت الله شبیری).

کسی که نذر کرده دائم الوضو باشد و مسلوس شده است

وظیفه کسی که نذر کرده دائم الوضو باشد، سپس مسلوس و مبطلون شده است، چیست؟^۲

هرگاه وضو به صورت اختیاری باطل شود یا حدث دیگری، مانند خواب از او سر بزند، وضو بگیرد (حضرت امام و آیت الله سیستانی).

در مسلوس وضو باطل نمی‌شود؛ مگر اینکه اختیاراً وضو باطل شود و در مبطلون تا زمانی که حرجی نباشد، وضو را تکرار کند (آیت الله نوری).

۱. سید محمد حسن بنی‌هاشمی خمینی، توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۱۲؛ سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۲؛ سید علی سیستانی، توضیح المسائل جامع، ج ۱، مسئله ۳۵۱.

۲. سید محمد کاظم طباطبایی یزدی، العروة الوثقی، الوضوء، فصل فی حکم دائم الحدث، مسئله ۱۱.

نذر منحل می شود (آیت الله مکارم).

وظیفه مسلوس و مبطلون در بحث حج

وظیفه شخصی که مسلوس است، برای طواف و نماز آن چیست؟^۱
اگر وقتی دارد که بتواند طواف را با وضو و نماز را با وضو انجام دهد، باید آن وقت را انتخاب کند و طواف و نماز را با وضو و بدن پاک به جا آورد و بقیه اعمال را بعد از آن اتیان کند و اگر چنین وقتی ندارد، در صورتی که مشقت نداشته باشد، برای هر بار که حدث از او صادر شود، یک وضو بگیرد و اگر مشقت دارد، برای طواف یک وضو و برای نماز هم یک وضو بگیرد (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری، صافی و مکارم).

به همان دستوری که برای نماز خود طهارت می‌گیرد، برای طواف نیز همان طهارت کافی است (آیات عظام سیستانی و وحید).
وضوی جدید لازم نیست؛ چون در مسلوس، وضو با خروج بول به علت بیماری باطل نمی‌شود، تنها خروج بول به شکل متعارف، وضوی مسلوس را باطل می‌کند (آیت الله شبیری).

وظیفه شخصی که مبطلون است، برای طواف و نماز آن چیست؟^۲
احکام مبطلون در نماز را رعایت کند. بنابراین چنانچه نتواند در اثنای طواف وضو بگیرد یا حرجی باشد، اکتفا به یک وضو برای طواف کافی است؛ ولی اگر بتواند هرچند با حمل آب در اثنای طواف وضو بگیرد، واجب است تجدید وضو کند و همچنین است حکم در نماز طواف (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام مکارم و نوری).

یک وضو برای طواف و نماز کافی است؛ مگر اینکه حدثی غیر از آنچه مستند به بیماری اوست، از او سر بزند (آیت الله سیستانی).

۱. مناسک حج، مسئله ۷۵۰؛ حسین وحید خراسانی، مناسک حج، مسئله ۲۹۳.

۲. مناسک حج، مسئله ۷۲۸؛ حسین وحید خراسانی، مناسک حج، مسئله ۲۹۳.

مبطلون برای طواف نایب بگیرد و احتیاطاً خودش هم با رعایت احکام مبطلون در نماز، طواف کند (آیت‌الله صافی).

وضوی فرد مبطلون، باطل نمی‌شود و می‌تواند طواف و نماز آن را به جا آورد (آیت‌الله شبیری).

وظیفه شخصی که مبتلا به خروج باد است، برای طواف و نماز آن چیست؟^۱

احکام مبطلون را دارد که در مسئله قبل بیان شد (حضرت امام، امام خامنه‌ای، آیات عظام نوری، سیستانی، شبیری و صافی).

چنانچه نتواند در اثنای طواف وضو بگیرد، یا این کار زحمت زیاد داشته باشد، می‌تواند برای طواف به یک وضو اکتفا کند و برای نماز طواف وضوی دیگری بگیرد؛ هرچند در اثنای طواف و نماز، وضویش باطل شود و نیازی به نایب گرفتن نیست (آیت‌الله مکارم).

۱. مناسک حج، مسئله ۷۳۸؛ ناصر مکارم شیرازی، مناسک حج، مناسک عمره مفرده، سؤال ۳۷۱.

کتابنامه

۱. بنی‌هاشمی خمینی، سید محمدحسن، توضیح المسائل مراجع، چ ۱۲، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۴.
۲. جمعی از پژوهشگران، مناسک حج مطابق با فتاوی مراجع عظام تقلید، چ ۳، تهران: محراب قلم، ۱۳۹۱.
۳. حر عاملی، محمدحسن، وسائل الشیعه، چ ۱، بیروت: مؤسسة الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۲۷.
۴. خامنه‌ای، سیدعلی، اجوبة الاستفتائات، چ ۶۳، تهران: بین‌الملل، ۱۳۸۹.
۵. خامنه‌ای، سیدعلی، رساله آموزشی، چ ۶، [بی‌جا]: مؤسسه فرهنگی هنری امین، ۱۳۹۰.
۶. خمینی، سیدروح‌الله، استفتائات، چ ۵، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۰.
۷. خمینی، سیدروح‌الله، تحریر الوسیلة، چ ۲۳، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۶.
۸. خمینی، سیدروح‌الله، توضیح المسائل، چ ۷، قم: نیلوفرانه، ۱۳۸۴.
۹. سیستانی، سیدعلی، توضیح المسائل، چ ۸، مشهد: ولایت، ۱۳۸۹.
۱۰. سیستانی، سیدعلی، توضیح المسائل جامع، چ ۲، مشهد: دفتر آیت‌الله سیستانی، ۱۴۳۷.
۱۱. سیستانی، سیدعلی، منهاج الصالحین، چ ۱۰، بیروت: [بی‌نا]، ۱۴۲۷.
۱۲. شبیری زنجانی، سیدموسی، توضیح المسائل، چ ۲۲، قم: سلسبیل، ۱۳۹۲.
۱۳. شبیری زنجانی، سیدموسی، استفتائات، چ ۱، قم: سلسبیل، ۱۳۹۷.
۱۴. صافی گلپایگانی، لطف‌الله، توضیح المسائل، چ ۵، مشهد: هاتف، ۱۳۸۷.

۱۵. صافی گلپایگانی، لطف‌الله، جامع الاحکام، ج ۴، قم: حضرت معصومه علیها السلام، ۱۴۱۷؛ براساس نرم‌افزار جامع فقه، مؤسسه نور.
۱۶. صافی گلپایگانی، لطف‌الله، هداية العباد، ج ۱، قم: دار القرآن کریم، ۱۴۱۶؛ براساس نرم‌افزار جامع فقه، مؤسسه نور.
۱۷. صدوق (شیخ صدوق)، محمد بن علی بن بابویه قمی، عیون اخبار الرضا، تهران: نجم الدوله، ۱۳۱۷ ق.
۱۸. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۱، بیروت: مؤسسة الطبع و النشر، ۱۴۱۰.
۱۹. محمودی، سیدمحسن، مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ورامین: صاحب الزمان رحمته الله تعالی، [بی تا].
۲۰. مکارم شیرازی، ناصر، احکام عزاداری، ج ۱، قم: امام علی بن ابی طالب علیه السلام، ۱۳۸۸.
۲۱. مکارم شیرازی، ناصر، استفتائات، ج ۵، قم: امام علی بن ابی طالب علیه السلام، ۱۳۸۸.
۲۲. مکارم شیرازی، ناصر، توضیح المسائل، ج ۴۷، قم: امام علی بن ابی طالب علیه السلام، ۱۳۹۱.
۲۳. نجفی، محمدحسن، جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام، ج ۱، قم: مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت علیهم السلام، ۱۴۲۱.
۲۴. نوری همدانی، حسین، توضیح المسائل، ج ۲۰، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۵.
۲۵. نوری همدانی، حسین، هزارویک مسئله فقهی، ج ۴، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳.
۲۶. نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱، بیروت: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۴۰۸.
۲۷. وحید خراسانی، حسین، احکام پزشکی، ج ۳، قم: مدرسه

امام باقرالعلوم علیه السلام، ۱۳۸۹.

۲۸. وحید خراسانی، حسین، توضیح المسائل، چ ۸، قم: مدرسه
امام باقرالعلوم علیه السلام، [بی تا].

۲۹. وحید خراسانی، حسین، مناسک حج، چ ۳، قم: مدرسه
امام باقرالعلوم علیه السلام، ۱۳۸۳.

۳۰. وحید خراسانی، حسین، منهاج الصالحین، چ ۶، قم: مدرسه
امام باقرالعلوم علیه السلام، ۱۳۸۶.

۳۱. یزدی، سید محمد کاظم طباطبایی، العروة الوثقی مع التعليقات، چ ۱،
قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، ۱۴۲۸.

۳۲. خامنه ای، سید علی، سایت:

www.leader.ir

<http://farsi.khamenei.ir/page?id=7102>

۳۳. سیستانی، سید علی، سایت:

www.sistani.org

۳۴. شبیری زنجانی، سید موسی، سایت:

<http://zanjani.net/index.aspx?pid=10486>

۳۵. مکارم شیرازی، ناصر، سایت:

persian.makarem.ir

۳۶. وحید خراسانی، حسین، سایت:

www.vahid-khorasani.ir

